

FÁBIÁN GÁBOR

ÁLMODTAM EGYET

- ÖT ÉVEM A SPECIÁLIS FILMEZÉSBEN -

Értelmi fogyatékosokkal élők, pszichiátriai- és
szenvedélybetegek mozgóképes megnyilvánulásai és
lehetőségei 2008-2013 között

Kőszeg, 2014

Írta: Fábíán Gábor
Borítóterv: Fábíán Gábor
Technikai szerkesztő: Várnai Szabolcs - Mauz Kft.
Korrektúra: Asztalos Zsolt

Támogató:
Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület
www.msme.hu

Copyright ©Fábíán Gábor, 2014

Minden jog fenntartva!

Szerzői kiadás

A könyvet készítette:

 Könyvműhely.hu
PARTNER A KÖNYVKIADÁSBAN

A könyv megrendelhető:
+3670/281-78-36; fabian@osvenyfilm.com
www.osvenyfilm.com

Szeretettel ajánlom ezt a könyvet a Zsirai Otthonban élő barátaimnak: Maráki Úrnak, Lacikának, Ilikének, Magdinak és macijának, Gyurmának, Bélának, Józsinak, Csövinek, Ernőkének, Gabinak és mindenkinek, akivel együtt lehettem és élhettem az otthonban. Ajánlom továbbá mindazoknak a bentlakóknak, akik életem filmjének aktív szereplői voltak és mára már nincsenek közöttünk.

Hálásan köszönöm nekik, hogy elfogadásukkal, szeretetükkel és létükkel oly nagyban segítettek utamon!

Fábián Gábor

Arcok a múlt időben

*"Ami jelet hagyunk innen elmenőben:
Tettünk arccá formáz a múlt időben."*

Czethoffer Csaba

ELŐSZÓ

A vándor messziről jön, marad egy ideig – aztán útra kel újra: ez a sorsa, mennie, keresnie kell tovább. De ott, ahol hosszabb-rövidebb időt eltölt, fontos nyomokat hagy maga után – megváltoztatja azoknak az életét, akik között elidőzött. A határátlépő nagy emberi alaptörténetek egyik fontos típusa ismerhető fel ebben a képletben, amellyel Fábíán Gábor története is leírható. A szó konkrét és átvitt értelmében egyaránt határokat lépett át, amikor úgy döntött, hogy a vendéglátást maga mögött hagyva elszegődik munkatársnak Zsirán, az értelmi fogyatékosok otthonában. Az itt töltött évek lenyomata ez a könyv, amely végigvezeti az olvasót azon az úton, amelynek során kialakult a „módszer”, megszületett a „mozgalom”: az értelmi fogyatékos emberek kreativitásának föl szabadítása, a világban levés esélyének megadása a közös tevékenység, elsősorban a film, nem kevésbé a színház által. Művészet az, ami az emberi lényegből képes fölmutatni valamit. Fábíán Gábor zsirai képszínházi rendezése, Az elhagyott madár – vagy éppen az Akárvilág című fotóportré-sorozat pont ezt teszi: a lényegét mutatja meg, ahogyan talán sose láttuk. A kérdésre, hogy vajon mitől annyira fölzaklató, mitől annyira megtisztító erejű a velük való találkozás, Simone Weil adja meg a választ. Weil azt mondja, hogy az emberben nem az elválasztó, megkülönböztető személyiség, hanem az összekapcsoló, minden egyes emberben közös személytelen valósítja meg a szentséget. Ez a szentség - ez a közös emberi lényeg - mutatkozik meg a maga végtelen

pőreségében, kiszolgáltatottságában és törekenységében a zsirai otthonban (és a hasonló helyeken); ezt a szentséget veszik észre, közvetítik és mutatják föl Fábrián Gábor zsirai alkotásai, amelyeknek látványában megerősödünk. És most a filmek, filmszemlék, fotók és előadások után itt van a könyv: egyrészt értékes dokumentum, másrészt – az olvasó számára – beavatás, harmadrészt továbbgondolásra érdemes reflexiók gyűjteménye; a folytonos tépelődés és a minél teljesebb (ön)megértés szándékával. A vándor megint útra kelt, keres-kutat tovább.

Ölbei Livia újságíró

BEVEZETŐ

"Mi segítők nem azért vagyunk itt, hogy megvalósíthassuk elképzeléseinket, hanem azért, hogy az ideig-óráig ránk bízottak azt tehessék, amit szeretnek.

A csoda akkor van jelen, ha a kettő találkozik."

Mi is az a speciális film? Aki eddig még nem találkozott a sérült emberek világával, joggal kérdezheti, mi is az a speciális filmezés. A fogyatékos emberek életében fontos szerepet tölt be a különböző művészetekkel való önkifejezés, lehetőségeik sérültségükből adódó beszűkülése miatt. Az utóbbi évtizedekben ezeket az embereket sok esetben speciális művészeknek, alkotói tevékenységeiket speciális művészeteknek nevezik. Ugyanebből az okfejtésből ered a speciális filmes elnevezés is, mely 2008-tól a Zsirai Otthonból kiindulva látványos sikereket ért el.

Elképzelésem szerint ez az írás egyrészt személyes, szubjektív élményekkel és meglátásokkal teli beszámoló, egyfajta számadás, ami részletesen végigveszi az elmúlt öt évet, az ötleteket, azoknak megvalósítását és fejlődési folyamatát. Másrésztől összefoglaló dokumentáció, amely objektíven tartalmazza, rendszerezi és összefogja az elmúlt évek terveit, vázlatait, írásait és minden olyan "építő elemet", folyamatot, amely közvetlen alapjául szolgálhatott a speciális filmes mozgalomnak és ezen róla szóló összefoglaló tanulmánynak.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a beidézett cikkek mind olyanok, melyek már bizonyos csatornákon hivatalosan is nyilvánosságra

kerültek és ezen írás megjelenésének idején is több szintéren nyilvánosak. Ha valakit mélyebben is érdekelnek az írások, cikkek, televíziós műsorok, vagy a speciális filmes alkotások, azokat szinte teljes egészében elérheti a világhálón.

Az elmúlt öt év a sérült emberek között óriási hatással volt rám. Éppen ezért és éppen erről fogok a következőkben írni. Sok szempontból olyan erőteljes időszak van mögöttem, amely meglehet, életeken átívelve fogja meghatározni létezésemet és elképzelhető, hogy jó pár más emberét is.

2008-ban egészen más környezetből egyszerűen olyan világban találtam magam, ahol rengeteg lehetőség adódott az alkotásra, mely a sérült emberek és köztem egy erőteljesen inspiráló, oda-vissza működő folyamatot indított el. Egészen addig a vendéglátásban dolgoztam, felnőtt életem több mint a felét szállodákban töltöttem. Belecsöppenne a szociális szférába hirtelen lehetőségem nyílt arra, amire mindig is vágytam, az emberséges létre, az ember központú munkára, mely a legfőbb alapot adta meg a közös kibontakozáshoz.

Életem ezt megelőző szakaszában - annak ellenére, hogy nem a kreatív munkából éltem - egy erős belső készítés hatására alakítottam ki magamnak - magunknak - egy különös világot, egy fiatal alkotókból álló közösséget, pénzt, időt és energiát nem kímélve (*Gesta Műhely*). Ennek az időszaknak óriási szabadsága volt, de mind anyagilag, mind idő szempontjából voltak korlátaink. Viszont azzal, hogy elfogadtuk ezeket a határokat, egy különös emelkedett érzéssel, határtalanul éltük és alkottuk életünk. Roppant erős volt a belső készítés a filmezésre, a fotózásra és szinte minden vizuális kifejezési forma irányában. Ebből a szemszögből

nézve Zsirára és az ott élő önkifejezésre fogékony sérült emberekre, számomra, mint szikrára, egy puskaporos hordókkal teli raktárnak tűnhet, amely találkozásunkkor egyszeriben szinte berobbant.

Bár kreatív tevékenységeimhez a technikai lehetőség a legtöbb esetben nem volt adott - azt többnyire a saját eszközeimmel oldottuk meg - csodálatos alkotói folyamatok indultak el Zsirán. Pár éven belül országos rendezvények, filmszemlék és filmes napok, speciális- és dokumentumfilmek tucatjai, valamint fotókiállítás sorozatok látták meg a napvilágot és teljesen egyedi, az otthonlakók lényéből létrejött, addig sehol nem látott színházi előadások érték el az országos minősítéseket és színházi elismeréseket.

Amire különösen büszke vagyok, hogy semmit nem kaptam készen, nem voltak már előttem kitaposott folyamatok, kezdeményezések és rendezvények, amelyekbe csak be kellett kapcsolódnom. Mindent magamnak kellett megteremtenem, majd az ötleteket kipróbálnom, jóllehet, ha néha kockázatosnak is tűnt. Ezzel persze nem azt akarom mondani, hogy elhagyatottan dolgoztam. Nem. Rengeteg segítséget kaptam, de az úttörő munka minden kockázatát, nehézségét és persze örömét is teljes mélységében magam tapasztaltam meg. Építettem és többen velem építettek.

Mielőtt találok volna a sérült emberek világával, egy meglehetősen hamis kép torzította elképzeléseimet. Egy szürke, homogén, olykor nyomasztó világot tudtam elképzelni, amiben egymást érik a billegő, önálló megnyilvánulásra képtelen különös figurák. Ezt nem nevezhetném egy konkrét elképzelésnek, csupán egy impresszióknak, ami megalapozatlanul és homályosan jelent meg bennem emlékeim hatására.

Ez egy olyan világnak tűnhetett, amit talán a legjobb nagy ívben elkerülni, mert csak lelki nehézségeket okozhat az azzal való találkozás. *Hiányzik ez nekem?* - teszik fel maguknak a kérdést a kinti társadalomban élő, épnek nevezett emberek, akik jelen pillanatban is ugyanezt a hamis képet látják, mikor a sérült emberek világa nagy ritkán szóba kerül életükben. Azt is rögtön hozzá kell tennem, hogy nálam nem volt ennyire egyértelmű ez a dolog, mert már kezdetekkor egyfajta izgalmas és titokzatos világ létének lehetősége osztotta meg érzéseimet, de mégis, mindezt elnyomva erősebben jelentek meg bennem a megítélő, sztereotip képek. Ennek a kérdésekkel teli, ambivalens, belső állapotnak köszönhetem, hogy mikor kellő közelségbe kerültem a Zsirai Otthon által felkínált világhoz, magam is meg akartam bizonyosodni annak valóságáról. Az igazat megvallva, miután odakerültem, nem változott meg egyből a megítélésem. Viszont sajátos volt a helyzetem abban is, hogy én már a munkaviszonyom megkezdése előtt is jó pár napot eltölthettem az otthonban, ahol filmeztem, dokumentáltam. Szerettem ott lenni.

Miután megkezdődtek számomra az otthonban töltött dolgozó hétköznapok, rövid idő alatt a különös figurák emberekké váltak, amelyekhez nevek társultak és még annál is több. Ma már merem állítani, hogy minden fogyatékossgal élő bentlakó egy egyéniség és a benti világ más és más tulajdonsággal megáldott emberek közössége, ahol mindenkinek megvannak a sajátos elképzelései, vágyai és tevékenységei. Egy minden eddiginél színesebb világ tárult elém, egy csodálatos emberi kavalkád, ahol mindenki elfogadó volt velem és ahol mindenki bizalommal tekintett rám. Ha szűrőpróbaszerűen választanánk ki bárkit az otthonban, szinte egészen biztos, hogy egy nagyon izgalmas portrét lehetne készíteni róla. Mindenki külön egyéniség és mindenki külön világ. Van, akinek a négylevelű lóhere, míg másnak az írás jelentette az életet, és sorolhatnám

bármeddig: az énekest, a pasizóst, a kisfiút, a macit gondozót, az arisztokrata bölcset, a vallásost, az üzletembert, a harcos katonát, a bunyóst, a csövest, a legidősebb bácsit, a félszeg sétálót, az autómárkával foglalkozót, a szerelmezt, a sebességre vágyót, stb. Így belegondolva, ma már szinte hihetetlen számomra, hogy lehet ennyire más egy kinti, tapasztalat nélküli elképzelés és a megtapasztalt világ valóságos képe. Tökéletesen kifordított, épp az ellenkezője mindannak, amit gondolhatunk, egy igazán csodálatos világ. Olyannyira más világ ez, hogy szinte a mai töprengésemig eszembe sem jutott az akkori, felszínes ítéletem során elképzelt nyomasztó világ.

A film iránti szeretetemből fakadóan első dolgom a Zsirai Otthonban annak a mozinak az elindítása volt, amely népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint, hogy az utolsó munkahetemen még megtartottuk a *"mozi"* filmvetítést, amihez - ha jól tudom - mind a mai napig ragaszkodnak.

Apró részletekbe menően igyekeztem megteremtteni az igazi sötéten homályos mozi érzést, amely szinte teljesen megfelel az igazi filmszínházak hangulatának. Ebbe bele kell érteni a technikai feltételeket, az 5.1-es hangzást és a pattogatott kukorica kellemes illatát is. A mozik által létrehozott varázslat, mely messzi csodálatos világokba juttatja el a nézőt, a sérült emberekre észrevehetően nagy és jótékony hatással volt. Így lettem én *"Mozibácsi"*, ahogy ők neveztek és erre mindig büszke leszek. Az öt évem alatt a péntek délutáni mozik alkalmával több, mint 200 filmet vetítettem az otthonban élő embereknek. Mivel sosem éltem a számok bűvöletében, ezen alkalmakkor is nagyon fontos volt számomra a tartalom. Nem csupán szórakoztató filmeket, de a filmtörténet kiemelkedő

alkotásait, kevés verbalitással rendelkező ázsiai filmeket is vetítettem, sokszor igazi különleges alkotásokat.

Megfigyeltem, hogy a sérült emberek a hosszan kitartott és szép, hirtelen hatásoktól mentes képeket kimondottan élvezik. Olyan érzésem volt, mintha ennek a lassú tempónak a megélésével, azzal, hogy mindenestül átadják magukat a filmnek, szinte ők is átkerülnek abba a teremtett világba és ott nagyon jól érzik magukat. Külön emelte az értékét, hogy mindez közös élmény lehetett. A vetítések végén mindig különös hangulata volt a *"visszatéréseknek"*. Ott, bent, a mozi egy különös közösségi szertartás volt. Egy külső segítséggel irányított, technikailag is megtámogatott érdekes belső utazás. Kimeríthetetlen lehetőségekkel, mindig más és más világokba segített. (Ez az együttlét nagyon tud hiányozni nekem.)

Az online média jelentőségét és lehetőségeit felismerve - és azt megerősítendő - kicseréltük és újraterveztük (technikai ismereteimre alapozva) az intézmény honlapját, melyet az általam készített fotók és filmek színesítettek és tettek még hitelesebbé.

A Zsirán eltöltött időszakom során két önálló fotókiállítás sorozatot készítettem, amelyeket mindkét esetben ez értelmi fogyatékosággal élő emberek ihlettek és az ő portréikból állt össze (*Arcok a múltó időben, AKÁRVILÁG - A lélek két arca*). Ezek az anyagok az ország számos pontján kiállításra kerültek és hála a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesületnek*, több esetben nagy nyilvánosságú bevásárlóközpontokban is sikerrel lettek bemutatva. De nem csak magam fotóztam az intézményben, hanem a bentlakókkal is foglalkoztam, bár tevékenységeim közül talán erre maradt legkevesebb időm. Több, sérült alkotóknak meghirdetett fotókiállítás pályázatot is szerveztünk és bonyolítottunk az évek során,

amelyeken az otthonban élők maguk is sikerrel mutatkozhattak be alkotásaikkal.

Erősen a képekre, a formákra, a szimbólumokra és a vizualításra alapozva létbe hívtam egy színtársulatot is (*Alternatív Képszínház*), mely különlegességével rövid időn belül jelentős sikereket ért el az ország színházi rendezvényein. Az előadásokat magam írtam, főként a sérült emberektől inspiráltan, sok esetben velük közösen. Alig három év alatt, a sérültek világából kiemelkedően saját előadásainkkal, 10-12 sérült emberrel és 2-3 segítővel országos arany és bronz minősítéseket, valamint színházi díjakat szereztünk ép színjátszó csoportok között. A színpadi munka, a színházi rendezés fantasztikus élmény volt számomra, egy egészen új szint hozott életembe.

Külön említést és ezzel együtt köszönetet érdemelnek azok a személyek, akik külsős önkéntesként időt, pénzt és energiát nem kímélve, mindenféle anyagi juttatás nélkül segítették az *Alternatív Képszínház* sérült színjátszóit.

És hogy miért is említem meg a képszínházat? Mert az a kifejezési forma számomra egy élő film élő folyama a színpadon. Egyszeri és megismételhetetlen. Az *Alternatív Képszínház* létrejöttében a film játszotta a legnagyobb szerepet, gyakorlatilag egy filmes forma érdekes kivetülése színpadra.

Megfigyeltem, hogy míg a hagyományos színjátszás a legtöbb esetben különböző technikai feltételek, díszletek megteremtésével változtatja meg a színpadi teret, addig a film maga megy el a különböző helyszínekre, miközben magával viszi nézőit, akár egy eldugott szoba legkisebb szegletébe is. A film ráadásul korlátlan nézőszámmal, időkorlátok nélkül teszi mindezt. A film óriási lehetősége ebből az aspektusból nézve az,

hogy legyőzi a nézőszámból, a térből és az időből adódó akadályokat. Valami ilyesmit szerettem volna létrehozni a színpadon. Ez persze óriási precizitást és előkészületet igényelt. A hangok, a zörejek, az emberek elhelyezkedésének tudatos geometriai formája, a díszletek minimális szintre csökkentése és az erős, kontrasztos fények szolgálták a néző érzetében létrejövő dimenziók megváltoztatására. Így hasonlóan a filmhez, nem a tér változott meg, csupán egyfajta vízió érte el a kívánt hatásokat.

Hasonlatos az is, hogy a szereplők előre eldöntött akusztikus térben léteztek, ami sok esetben vezette és meghatározta ezt a színpadi létezést. Ez olyan, mintha zenére vennénk fel és vágnánk meg egy adott képsort.

Az Alternatív Képszínház elfogadva a sérült emberek verbalitásból adódó nehézségeit, egy szinte mindenki által használható és értelmezhető ősi nyelvet használt, amelyben egyáltalán nem volt szükséges a beszéd. Egy komplex nyelv, ami a színpadi jelenlétből, a mozgásból vagy mozdulatlanágból, a fényből vagy sötétségből, a hangokból és a zenékből, valamint mindezek összességéből épült fel. Akár egy *"néma szertartás"*.

Az értelmi fogyatékos emberek kintről nézve zárt világban élnek, viszont ha mindezt bentről szemléljük, úgy néz ki, mintha kintről nem lennének kíváncsiak a bentlakókra. Így merült fel bennem a kérdés: valójában akkor ki is a zárkózott?

A speciális filmezés egyik nagy érdeme, hogy mára a sérült emberek a szó szoros értelmében is saját kezükbe vették azt az eszközt, amellyel lebontani kívánják ezt a furcsán kétoldalú falat. Ez az eszköz pedig a kamera. Mindez azt bizonyítja, hogy meg akarják mutatni magukat, gondolataikat, nehézségeiket, örömeiket és életüket.

Egyszerűen azt, hogy vannak.

A mögöttem lévő öt év mind jobban megerősített ebben. Kevés olyan ember van közöttük, aki ne akarná láttatni magát akár filmen, akár fotón, akár színpadon vagy éppen a sportban.

Részlet a főként általam összeállított "Kapu egy őszinte világba" elnevezésű ösztönművészeti ismertetőből.

"(...) Az értelmi fogyatékosok alkotói világa egy eddig még talán kevésbé felfedezett terület, mely rengeteg lehetőséget rejt az értelmileg akadályozott emberek hétköznapijainak, illetve egyéni képességeinek kiteljesedésében. Fontos lehet a kinti társadalom számára is, hogy ezt megismerhesse, és tiszta betekintést kaphasson egy olyan őszinte világba, mely a szórakoztatáson túl komoly értékeket is képes közvetíteni. Mikor pár éve megismerkedtem az otthon lakóival és életével hamar megéreztem, hogy a művészeti tevékenységek, az alkotói folyamatok milyen jelentős szerepet játszanak az otthonban élők mindennapjaiban. Eddigi tapasztalataim azt igazolják, hogy a fogyatékos emberek számára életmódként alkalmazott "művészetterápia" segítségével kimagasló eredményeket lehet elérni.

A cél nem kevesebb, mint a teljes élet lehetősége. Az így születő, velük közösen létrehozott alkotások pedig betekintést adnak nekünk, „kintieknek” a fogyatékos emberek furcsa, a miénktől különböző, de másképpen éppúgy tökéletes világába.

A velük való alkotói munka mindkét irányban gyógyít, gyakran mi épek ebben a furcsa világban találjuk meg a választ saját kérdéseinkre. (...)"

Most úgy érzem, fontos a megállás, a visszatekintés, az összefoglalás. Fontos ahhoz, hogy a továbbiakban tisztábban látva tudjuk folytatni az utat.

Írásomnak nem célja, hogy szociális szakmai értekezésként bemutasson egy speciális művészetterápiás módszert, még akkor sem, ha a lényege és a lehetősége benne van. Az sem célja, hogy filmes vagy filmművészeti írásként bemutasson valami szakmai és tudományos megfigyelést vagy újítást. Csupán - ahogy említettem már - szeretnék számot adni és ezzel együtt rendszerezni, bemutatni a speciális filmezésben eltöltött öt évemet, annak szétágazó fejlődését, lehetőségeit és eredményeit. Mindeközben bízok abban, hogy akár egy szociális, akár egy filmes szakember, ha olvassa, megtalálhatja benne a számára érdekes információkat.

Meg kell valljam, nem vagyok sem professzionális filmes, sem szociális végzettségű szakember, sem gyógypedagógus. Művelődésszervezői tanulmányaim során filmes szakirányt is hallgattam, ahol némi rálátásom lett a filmesztétikára, a vágásra, a filmek szimbolikájára és a dramaturgiára. Diplomamunkám egy történelmi témájú játékfilm volt. Amatőr, vagy más néven függetlenfilmesként jártam végig a filmkészítés sokszor nagyon nehéz, vívódásokkal és kérdésekkel teli útját. De a nehézségek ellenére rengeteg örömet és élményt adott ez az út.

Az elmúlt években sok filmet készítettem saját önkifejezésem céljából, vagy felkérésre. Forgattam videoklipeket, dokumentumfilmeket,

intézményismertető filmeket, színházi és koncertfelvételeket és a számomra tán a legkedvesebbet, játékfilmeket. 10 filmemből 8 fődíjat, valamint számos helyezést és különdíjat szerzett az ország filmfesztiváljain. Legutóbbi filmem, mely értelmi fogyatékos embereket mutat be, *Angyali vidéken* címmel fődíjas lett a *VII. Göcsej Filmszemlén*.

Érdekes időszakban íródnak e sorok. Mikor az anyagokat összegyűjtöttem, az írás szerkezetét eldöntöttem és írni kezdtem, még a Zsirai Otthon alkalmazásában voltam, de mire véglegessé összeállt és fizikailag is formát öltött, már nem. Távozásom egy roppant nehéz és sok szempontból talán még kockázatosnak is mondható döntés következménye volt. Viszont őszintén állíthatom, igyekeztem mindent megtenni azért, hogy az elindult folyamatok és a Zsirai Otthonban élőkkel és dolgozókkal való emberi és alkotói kapcsolatok folytatódhassanak és megmaradhassanak.

Az emberek nem szeretik a változásokat, félnek tőlük, és csak ha muszáj, akkor változtatnak maguktól. Ezzel én sem vagyok másként. Földi létünk egyetlen bizonyossága az, hogy minden változik. A változásokkal a legfőbb baj az lehet, hogy fogalmát teljesen együtt kezelik az elmúlásával. A változás hiányos ismeretekből adódó bizonytalanságot, ezzel együtt a megszokott időszakok elmúlását eredményezi. Ha a változásra egy új lehetőségként tekintünk, és nem mint elmúlásra, akkor sokkal könnyedebben és eredményesebben élhetjük életünk. Teljesen bizakodóan nézek az életemet és a világot érintő változásokra.

AZ ÖTLETTŐL A "MOZGALOMIG"

Talán nem a legszerencsésebb mozgalomnak nevezni a filmes élet megszületését és felpezsdülését, de valójában nem találtam jobb kifejezést.

Mielőtt részletesen bemutatnám a filmes rendezvényeket, alkotói csoportokat és sikereket, röviden szeretném ismertetni, hogy félszeg ötletem miként vált egy, az egész országot behálózó filmes mozgalommá, hogy speciális filmes szempontokból az elmúlt öt évben mi is történt Zsirán és onnan kiindulva.

Eredetileg a következő mondat azzal kezdődött, hogy "*a nevemhez fűződik...*" - most javítanám, mivel úgy érzem, hogy ezeknek a dolgoknak vajmi kevés köze van a nevemhez.

Hozzám fűződik, ötletem alapján rendeztük meg az *Álmodtam egyet... Zsirai Speciális Filmszemlét* és az "*Itt és most*" Zsirai Filmnapokat. Az első gondolat, mely Zsirára kerülésemtől 2008. végén fogant meg, rögtön érdeklődésre és támogatásra talált. A támogatással együtt a rengeteg munka meghozta eredményét, így egy nagyon sikeres rendezvényt tudunk lebonyolítani, melynek sikere mindenki számára egyértelműen a folytatást jelentette.

A lényeg itt most a folyamaton van. Egyből következett - már a második filmszemlét megelőzően - az "*Itt és most*" Filmnap, amely egy baráti találkozó, együtt filmezés, egyfajta műhelymunka képét hozta életre, amely nagyban segítette a sérült alkotókat és segítőiket a filmes munka megtapasztalásában és az abban való fejlődésben.

Tovább erősödött a filmes álom, olyannyira, hogy szükségessé vált a szociális segítők mozgóképes és filmtechnikai megsegítése is képzések keretében. Sok szociális dolgozó ekkor találkozott a filmezéssel először és többen ezek közül lettek a legaktívabb filmes közösségek vezetői. 2012-re már a fővárosban tartottunk bemutatót a speciális filmesek alkotásaiból, de a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület*, rövidebb nevén az MSMME rendezésében a speciális művészeti fesztiválok is bemutatásra kerültek a filmek. 2012 végén kezdeményezésemre egy nyílt fórumon gyűltek össze a speciális filmes műhelyvezetők, ahol a mögöttük lévő időszak összefoglalása mellett feltehették kérdéseiket, egyeztethettek, beszélgethettek és megvitathatták a felmerülő problémákat.

Filmes szakmai oldalról kezdetektől mellettünk volt *Halmy György filmrendező*, akinek külső segítségével indítottuk el a speciális filmezés folyamatait. Mindvégig fontos volt e folyamatok megfigyelése és mikor szükségessé vált, azok megsegítése. Az alkotói és filmes munkák, rendezvények, filmek dokumentálását magam végeztem, tettem ezt könnyedén, mivel azok létrehozása is többnyire az én munkám eredménye volt. Ezek a dokumentációk most biztos alapot adnak írásomhoz. *Halmy György* filmrendező és magam is roppant fontosnak tartottuk, hogy az elmúlt öt év teljes anyaga dokumentálásra és feldolgozásra kerüljön, így magam láttam hozzá ezen tanulmány megírásához. Teszem ezt azért is, mert én vagyok az a személy, aki kezdetektől az összes filmszemlén jelen voltam, sőt kitalálóként és főszerzőként magam határoztam meg a rendezvények felépítését és bonyolítottam le azokat. Ezen munkám során számos sikernek és értékes alkotás létrejöttének lehettem a szemtanúja, valamint filmes szakkörvezetőként segédkezhettem születésükben. Speciális filmes előadóként közvetve segíthettem mozgóképes csoportok elindulását, és örömmel lehettem részese a kezdeti szkeptikus időszakok

leküzdése utáni sikerek elérésének is. Technikailag és emberileg támogathattam az ország jó néhány speciális filmes csoportját ötleteik megvalósításában.

Rengeteget filmezhettem értelmi fogyatékos emberekkel, megfigyelhettem és segíthettem egy speciális filmes módszer körvonalainak kirajzolódását, majd próbálhattam ki több ízben is sikerrel. És talán ami még ennél is fontosabb, részese lehettem, hogy a kezdeti elképzelésem, félszeg ötletem hatására az egész ország területén számos filmes közösség alakult ki, barátságok kötődtek és olyan emberek ismerkedhettek meg egymással és élhették meg az alkotás örömét, valamint az ezzel járó sikereket, akik semmilyen más eszközzel nem lettek volna erre képesek.

Köszönöm a létezésnek, hogy ezt megadta!

Ha már filmes szakmai oldalról megemlítettem a legfőbb oszlopot, akkor szeretnék kitérni a teljes "*hátországra*", vagyis a szociális oldalra. A Zsirai Fogyatékosok Otthonának, és vezetőjének, *Hollósi Péternek* óriási érdeme van abban, hogy meglátva a lehetőséget ebben az újszerű kezdeményezésben, az anyagi, személyi és infrastrukturális kereteket biztosította, a filmszemle rendezvényének feltételeit lehetővé tette. Fontos volt ezen az úton, hogy a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület Asztalos Zsolt* elnökletével a rendezvényt már a kezdetekkor felkarolta, bemutatókkal és továbbképzések szervezésével segítette, nagyban hozzájárulva ezzel a speciális filmes közösségek, alkotócsoporthoz számának kiszélesítéséhez. Az elmúlt években már az országos és nemzetközi művészeti fesztiválokban a speciális filmek alkotásai is nagy sikerrel kerültek vetítésre. Az egyesületnek nagy szerepe volt abban is, hogy magyar sérült alkotók filmjei nemzetközi szinten is bemutatásra

kerülhettek, valamint a hazai rendezvényeinken is szerepelhettek külföldi alkotások.

NAPJAINKIG

"A kíváncsi kamera tengerek és hegyek, dolgok és emberek életére tapadt, azt rögzítette pontosan és fáradhatatlanul. És évekbe tellett, míg nyilvánvalóvá vált, hogy többre is képes, hogy minden felvétel egyben vallomás is, valamely páratlan személyiség elfogult látása a szeme elé kerülő jelenségről."

Bíró Yvette: A hetedik művészet

A sérültek filmes világától kissé eltávolodva, vagyis azt jócskán megelőzve szeretnék pár gondolat erejéig kitérni egy egyetemesebb filmes folyamatra.

A huszadik századot szinte teljesen meghatározta a mozgóképek és annak fejlődése. A film és később a televízió hihetetlen módon szőtte át az egész legújabb kori történelmet. Az első mozgóképek felvételektől óriási utat tettek meg azok az álmodozók, akik hittek ennek az eszköznek a lehetőségeiben és nagyszerűségében. A film ezen emberek által foglalhatta el méltó helyét hetedikként a művészetek között.

Érdekes belegondolni, hogy közel száz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a mozgóképek, mint lehetőség már nem csupán bizonyos körök kiváltsága legyen, hanem az átlag felhasználók is birtokba vehessék. A huszadik

század vége felé még megfizethetetlen költségei és roppant bonyolult technikai feltételei voltak, de a '90-es évek robbanásszerű fejlődésének köszönhetően a film, a videó elérhetővé és lényegesen egyszerűbbé vált ahhoz, hogy az átlag családokban megjelenhessen. Jól tudjuk, ma már akár a mobiltelefonok is alkalmasak nagyfelbontású mozgóképek rögzítésére.

Számomra ebből különösen fontos, hogy a sérültek világa, vagyis konkrétan, maguk a sérült emberek még később, az átlag felhasználóktól is jóval lemaradva jutottak hozzá ehhez a lehetőséghez, ehhez az önkifejezési formához. És ez napjainkban sem múlt idő, hisz ez a folyamat jelenleg is tart.

A FILMES BŰVÖLET

Az ezredfordulón a hosszú évtizedek óta működő professzionális filmszemlék mellett egyre több amatőr, vagy függetlenfilmfesztivál, filmes találkozó alakult. Mára már Magyarország sok nagyvárosában működnek filmszemlék, de vidéken és falvakban is rendeznek ilyen találkozókat. Ezeknek a kezdeményezéseknek a legtöbbször a mai napig működik, van mely egészen rangos szintre nőtte ki magát, mint például a *BUSHO* vagy a *Göcsej Filmszemle*. Magam is jó pár filmemet küldtem ilyen megmérettetésre, sőt első filmemet *FUGITE* címmel kimondottan egy filmszemlére készítettem (VAS-FILM Filmfesztivál). Az én találkozásom a filmmel ekkor kezdődött. Akkor már figyeltem a jeleket, összeraktam valamit, egy kiválasztott ötletet és vártam mi történik. Kíváncsi voltam, hogy a szakemberek mit mondanak róla, mit olvasnak ki belőle. Első alkotásommal egyértelmű választ kaptam a szakmától és az élettől. Akkor vált tudatossá bennem, hogy ezt csinálnom kell. A kamera objektivitása, szubjektív emberi szűrőn keresztül sokrétű és több érzékelési szinten működő egysége izgalmas és érdekes eredményeket hozott.

De nem csak maga a film, hanem a közösségi találkozások is meghatározóak voltak. Fiatalok és idősebbek együtt mutatták be és vitatták meg alkotásaikat filmes összejöveleteken. Találkozhattak egymással és szakemberekkel. Számos pozitív hatás és személyes kapcsolat köszönhető ennek az időszaknak. A film, mint önkifejezési forma meghatározó élményekhez juttatta és juttatja ma is az alkotókat, készítésének összetett folyamata sok dologban változásokat eredményez életünkben. Az alap ötlettől a megvalósításig hosszú utat kell megtenni.

Egyáltalán az ötlet elfogadása, a közösségben való gondolkozás, a technikai segítségek kérése, a forgatások és azok leszerzése, az önkéntesség és segíteni akarás, a közös játék gyermeki szabadsága, az együtt vajúdás és szülés felemelő pillanatai, és mindezek után a sikerek vagy kudarcok közös elfogadása életre szóló élményekhez és tapasztalatokhoz juttatják az alkotókat.

Erről az időszakról olvashatunk egy részletet Halmy György filmrendező Göcsej Filmszemléről írt 2013-as tanulmányából

(...) "A magányos farkasok egyik csoportja azok, akik egész más szakmából jöttek, mondjuk pincérek és kiválóan megtanulták a filmes szakmát, elszántságukkal, elhivatottságukkal, filmes ötleteikkel, jól sikerült kész filmjeikkel maguk köré vonzanak tehetséges társakat, akikkel hosszú időn keresztül baráti közösségben alkotnak. Az így kialakult alkotói teamek vezetői sokszor egy hosszú alkotói csapat munka után, egyedül folytatják pályájukat. Nem ritkán megtartják a régi barátságot és a régi emberekkel a filmszemlét sokáig meghatározó csapatukkal, több díjat nyert ma már középkorúnak számító alkotókká nemesednek. Ilyen többek között Fábíán Gábor, Szok István, aki a helyi televízióból az első időben egyedülként mutatta meg lelkes, tehetséges csapatával oroszán körmeit.

Fábíán Gábor a két évvel ezelőtti filmszemle abszolút nyerő embere. Két olyan kivételesen jól sikerült filmmel jelentkezett hosszabb szünet után, ami teljesen kialakult, kiérlelt alkotóvá emelte. Filmjei, az Angyali vidéken és az Egy napom, ha véget ér, kategória győztesek, kategóriájukban nyertek. Talán őt

lehetne leginkább a szemle gyermekének nevezni. Az első összejövetelekkor már jelen volt filmjeivel. Ezen alkotások is mutatták már oroszán körmeit. Díjaztuk őket, ha nem is fődíjjal. Nagy öröm volt visszatérése és alkotásainak kivételes színvonala. Véleményem szerint tehetségével meghatározta az eddigi filmszemlék kereteit, alkotói színvonalát, lehetőségeit. Emblemikus figura ő is és mindazok, akiket külön név szerint emlegetek. Fábián rendkívül sok dimenzióban mozgatja a vele együtt élő nézőjét. Az ő művészi jelenléte is mutat egy fontos szellemi vonalat, amit a szemle kapcsán érdemes felmutatni. Nevezetesen a fiatal alkotókból többek között a szemle segítségével, lehetőségeivel élni tudók művészi útjának példája Fábiáné és a hozzá hasonló alkotóké, akik szerencsére szép számmal jelen vannak a nevezettek között." (...)

Szívesen emlékszem vissza ezekre az időkre, a sok emberre, akikkel kapcsolatba kerültem, a díjakra, melyeket filmjeimmel nyertem. Tudom, hogy mai napig meghatározzák életem, gondolkodásom, és a világra való rácsodálkozásom.

Ha az ember filmesként kezd működni, onnantól kezdve a világot is másként látja. Folyton új és új ötleteket rögzít, melyeket, lehet addig észre sem vett. Rögzíti észrevételeit és hagyja magában kifejlődni azokat, akár egy megfogant életet az anya. Rengeteg elvetélt ötlet között fejlődik ki és születik meg pár alkotás, melyek útnak indulva már a saját életüket élik. Van, hogy egyből sikeresek lesznek és van, hogy eltűnve egy időre, csak évek múltán váltják be a hozzájuk fűzött reményeket és igazolják a beléjük fektetett hitet és energiát.

A GONDOLAT ÉS A LEHETŐSÉG TALÁLKOZÁSA

Ebben a filmes szellemiségben és hangulatban kerültem 2008-ban Zsirára, az akkor még *Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthonának* nevezett intézménybe, melynek fő profilja a felnőtt értelmi fogyatékos emberek ellátása, gondozása, képességeinek fejlesztése és foglalkoztatása. Alapvető feladatomból az volt, hogy a sérültek mindennapjait hasznos szabadidős tevékenységekkel tegyem sokszínűvé.

Még nem alkalmaztak hivatalosan, mikor a filmezés élményeivel erősen átszőtt gondolataimból felszínre tört a kérdés: *vajon a sérült emberek képesek lennének filmet készíteni és ha igen, miféle alkotások születnének?* Belső kíváncsiságom egyre erősebben küldött tovább ebbe az irányba. Mikor a zsirai intézményben felvázoltam elképzelésemet, egyből éreztem, hogy ötletem támogatásra talált. Az idő azt igazolja, hogy valóban nagyszerű és lehetőségekkel teli gondolat volt. Már első hallásra is racionálisan elképzelhető és látható volt megvalósíthatósága, és az is, hogy rengeteg pozitív hozadéka lehet. Kérdésessége ekkor már csak bizonyos technikai akadályokon és az emberi akaraton múlt.

Feljegyzés a felvételi elbeszélgetésemről 2008. szeptemberéből.

Fábián Gábor:

Mindig jó volt ide jönni, az otthon számomra egy érdekes kis „sziget”. Kihívás lenne a velük való munka, néhány lakóval jó kapcsolat alakult ki a látogatásaim alatt is.

A másság számomra sérültséget jelent, de egyébként ugyanolyan emberek Ők is, mint az épek.

Ezeknek az embereknek is vannak komplex értékeik.

Meg kell ismerni a lehetőségeket, határokat.

Érdeklődési köröm: irodalom, történelem, film- fotózás; régebben festettem.

Tartalmas dolgokat tudnék elképzelni: önszervező csoportok létrehozása, túrák, kirándulások szervezése. A külvilág számára megmutatnám a lakók dolgait, értékeit. Kamerát adnék a lakó kezébe, lehetőséget teremtve gondolatai, látásmódja megjelenítésére.

Filmfesztivál helyszínét is el tudnám képzelni Zsírán, ahol a filmek készítői az intézményekben élő emberek lennének, neves szakmai zsűri részvételével- ennek szervezésében szívesen részt vennék.

Fesztiválokra gondolok, a versenyt nem szeretem.

A bejárás, a hétvégi munkavégzés, az üdültetés nem okozna problémát. Üdülési helyként tartalmas útvonalat választanék, pl.Órségi nyaralás, kerékpártúrával társítva.

ELŐKÉSZÜLETEK

2009. januárjában már erősen szerveztük az értelmi fogyatékos emberek számára elképzelt speciális filmszemlét. Igyekeztem mindent előre jól megtervezni és kitalálni, hogy igazán zökkenőmentes legyen az első filmszemle. Mivel egy filmfesztivál lebonyolításához a szociális intézmények és a fogyatékosokkal élők világában nem találtam követendő példát, saját tapasztalataimra támaszkodva az épek számára jól bevált filmes rendezvények használható részeit próbáltam ötvözni a sérültek világával, közben mindvégig erősen szem előtt tartva a bentlakásos intézmények emberi, szakmai és infrastrukturális sajátosságait. Felhívások, jelentkezési lapok, levelek, gondnoki nyilatkozatok, sőt, első évben még nevezési szándéknyilatkozatot is kértünk, jóval a rendezvényt megelőzően. Semmiképp sem akartunk meglepő, bizonytalan helyzeteket.

Hollósi Péter intézményvezető ötlete alapján az *“Álmodtam egyet”* nevet kapta a rendezvény. Így lett a szemle hivatalos megnevezése az *Álmodtam egyet... Zsirai Speciális Filmszemle*.

Az elnevezés tisztázását követően nekiláttam a rendezvény grafikai elemei kidolgozásának, így a logó és intró megtervezéséhez és megalkotásához. A filmszemle 2009. és 2013. között ezeket a grafikai elemeket használta a nyilvános rendezvényeken, dokumentációkban és a filmekben.

Az általam 2009-ben megálmodott és elkészített filmszemle logó monokróm változata. Röviddel az első filmszemlét követően ezen grafikai elem színes, eredeti változata a Zsirai Otthon részéről levédetésre került.

A filmfesztivál megszervezéséhez nem csupán a technikai feltételek megteremtése volt szükséges, hanem szakmai értékelőket is kellett keresni és meggyőzni őket, hogy ennek az elképzelésnek jelentős szerepe lehet a sérült emberek életében, művészi megnyilvánulásában, önkifejezésében. A korábban már leírt függetlenfilmes életemben szerzett kapcsolataimban kerestem szakembereket. Így esett a választás *Halmy György* filmrendezőre, akivel akkorra egyre jobban elmélyülő baráti kapcsolatban álltam. Empátiája egyedülálló, az egyszerű dolgokban való mélységek feltárásában és a lehetőségek meglátásában kiemelkedő, óriási tapasztalattal és tudással rendelkező szakember. *Pápes Éva* kritikust szintén filmszemlén ismertem meg, aki ugyancsak nagy örömmel és izgalommal vállalta a zsűriben való munkát. Fontosnak tartottuk, hogy a szociális szakmából is képviseltetve legyen valaki az értékelők közül, így a tatabánya- síkvölgyi Rehabilitációs Intézmény vezetője *Szabó Attila* fogadta el a zsűrizést. Akkor még nem is gondoltam mekkora jelentősége volt az "elsőnek" ebben a munkában az egész szellemiség és folyamat útnak indításában. Köszönet nekik!

A szervező munka meglehetősen nagy részét tette ki a szakemberekkel, a zsűrivel való folyamatos egyeztetés és kapcsolattartás.

Kolléganóm, *Ecker Zita* kezdetektől mellettem állt a filmes rendezvények szervezésében. Főként az adminisztratív vonalat intézte, míg én a filmes, technikai, kreatív és a gyakorlati részeket.

Kigondoltam és megterveztem a kategória besorolásokat, így három kategóriában lehetett filmekkel nevezni: kisjátékfilm, dokumentumfilm és szabadon választott (máshová nem sorolható) kategória. Ez a besorolás már nagyban segítette a díjazás rendszerének kialakítását is. Fontosnak tartottuk, hogy minden alkotó részesüljön némi sikerből, így a három kategória három helyezésén túl valamilyen az alkotásra, vagy az alkotóra jellemző különdíjra is gondoltunk. A sérült alkotók érzékenysége kiemelkedő figyelmet igényel, mivel a kudarc, a siker fokozottan hat mindennapjaikra.

A következőkben olvashatjuk a filmszemle első tervének leírását, amelyet még 2008. év végén fogalmaztam. Érdekesség, hogy itt még a filmszemle kifejezés idézőjelben volt.

„ZSIRAI SPECIÁLIS FILMSZEMLE 2009”

Célja, szellemisége:

Számos filmet láthattunk már a fogyatékos emberek életéről, hétköznapjairól vagy egyszeri történetéről. Az elképzelt „filmszemle” célja más, mint az eddig megismert filmes bemutatónaké. Az értelmi fogyatékosokat nem külső aspektusból, hanem belső, saját szemszögükből lehetne a külvilág elé tárni, mégpedig úgy, hogy a kezükbe kamerát, mögéjük megfelelő szakmai támogatást, segítséget adunk. Izgalmas lenne

megismerni az Ő történeteiket, a számukra fontos dolgokat, az érdeklődésük középpontjában álló – nekünk talán lényegtelennek tűnő – dolgokat. A tervezett „filmszemle” az értelmi fogyatékkal élő emberek képi látásmódját hivatott megmutatni, megismertetni a külvilággal, továbbá míg egy film megalkotásán dolgoznak hasznos ismeretekre is szert tehetnének.

Helye:

A Zsirai intézmény, Foglalkoztató Centrum.

A Foglalkoztató Centrum nagy, színházterme technikai és tárgyi adottságai optimálisak egy ilyen rendezvény lebonyolításához.

Időtartama:

A nevezett filmek mennyiségétől és/vagy a vetítésre kerülő anyag összes idejétől függően lehetne egy vagy két napos. A szemlét hagyományteremtő céllal kellene létrehozni, hogy az évek során öregbítsék mind a rendezvény, mind az annak helyet adó intézmény nevét, nem utolsó sorban a szemle szellemiségét.

Szervezés, lebonyolítás sematikus menete:

Körülbelül egy évvel a tervezett szemlét megelőzően a Zsirai intézménnyel kapcsolatban álló, az ország más részein található intézményeket postai, telefonos úton értesíteni, tőlük visszajelzést kérni. Lényeges kérdés: Az adott intézményben található-e olyan kvalitásokkal rendelkező lakó és támogató dolgozó, aki képes egy rövidfilm megalkotásának véghezvitelére?

Ezzel egy időben lehetne elküldeni a pályázati feltételeket tartalmazó dokumentumot és a nevezési lapot. A pályázati feltételeket az ésszerűség és a praktikum szempontjából kellene megalkotni, melyek szabályoznák a filmek hosszát, a benyújtási határidőt, esetleg a kategóriákat és a formai, technikai követelményeket.

Ezt követően (vagy egy időben) kellene felkeresni olyan közéleti, film-szakmai és szociális szférában érintett személyeket, akik szívesen részt vennének, mint zsűri a fesztivál lebonyolításában. A megfelelő személyek komoly médiafelületet biztosíthatnak a kezdeményezésnek. Ilynek személyek lehetnek: filmrendezők, ismert főiskolai tanárok, regionális televíziók vezetői, újságírók stb. "

El kell mondanom, hogy izgultam kicsit. Félttem, a filmezés technikai nehézségei majd olyan akadályt gördítenek az alkotók elé, amelyekkel nem tudnak megbirkózni és a filmes álom valóban csak álom marad. Félttem, hogy a szociális szakma érdektelen lesz, főként az előbb leírt nehézségek miatt.

Mint később beigazolódott, a sérültek érdeklődése, a segítők megszállottsága és kitartása, az intézményvezetők támogatása mégis lehetővé tette, hogy létrejöjjön. Tudtam, hogy ehhez a munkához sok esetben segítőknek a személyes kapcsolataikat is használva külső segítséget kell kérniük a filmkészítéshez. A technikai feltételek az intézményekben ehhez nem adták, ami persze érthető egy főként gondozásra berendezkedett szociális otthonban. Az intézmények vezetői

támogatták a segítők, akik igyekeztek felkutatni az otthonokban élő speciális filmeseket, miközben ha kellett, külső segítséget is kértek.

Aztán a külvilág számára láthatatlanul - de főként a külvilág számára - az ország számos pontján elindult az alkotómunka.

Akkor még nem tudtunk semmit, sem a módszerekről, sem az elképzelésekről, sem pedig az otthonokban folyó munkáról. Nem lehetett megítélni, hogy miféle filmek érkeznek majd, lesznek-e művészi értékkel bíró kerek alkotások, egyéniséget tükröző filmes megnyilvánulások. Magam is csak arról tudtam, amit magunk készítettünk.

2009. májusában megérkeztek az első nevezések. Precíz munkával törekedtem a lehető legtökéletesebb kivitelezésre. Izgalmas feladat volt a fentebb már említett meghívók, műsorfüzetek, grafikai elemek megalkotása, kidolgozása és azok kiküldése. A díjak és azok mennyiségi szükségletének kiszámítása, feliratainak összeállítása és megrendelése. A pályaművek beérkezése után a vetítési blokkok összeállítása, a megfelelő sorrend tartalmi és időrendi összetételének kialakítása. A teljes technikai biztonság érdekében az első években DV szalagra állítottam össze a vetítési blokkokat, amelyeket aztán a rendezvényen kamerámról vetítettünk. Ügyeltem arra is, hogy a filmek között a zsűrinek maradjon ideje jegyzetelésre, így egy 10 másodperces fehér felületet szúrtam be a filmek közé. A fehér ragyogás a mozi sötétjének felemésztéséhez kellett.

Minden vetítési blokk egy szignállal kezdődött és zárult 2009. és 2013. között. Ez egy általam készített animációs intró volt, amely egyfajta hajnali hangulatot árasztva, a szünető fény reményteli érzésével reggeli pirként festette az égre az "*Álmodtam egyet...*" feliratot, vagyis magát a szemle hivatalos logóját. Az intró álomszerű zenéje Nagy András barátom

Sear Bliss nevű zenekarának, *Blood On The Milky Way* című zeneszámából való. András erre a célra a használati jogot örömmel adta meg.

Ahogy már említettem, a műsorfüzetek, meghívók és plakátok elkészítése is feladatomból volt, bár a későbbiekben ebben óriási segítségemre lett Sodics Péter grafikus barátom. Több esetben a leggazdaságosabb kivitelezés érdekében (még ha jóval munkaigényesebb is volt) félig saját, félig pedig nyomdai kivitelezést választottuk. A műsorfüzet összeállítását nehezítette, hogy csupán az összes nevezett film beérkezése után tudtam elkészíteni, tekintettel arra, hogy tudnunk kellett hozzá a filmek hosszát, tartalmát és kategóriáját. A szemlék előtt minden filmet megnéztem, leellenőriztem őket technikailag és kategóriabéli besorolásukban. Azért is fontos volt a kategória besorolás helyessége, mert az nagyban meghatározta a blokkok összeállítását, valamint a díjakat. Minden filmről - sok esetben annak alkotóiról - írtam egy rövid hangulati bemutatást is, hogy a szemle alatt a bekonferálás még változatosabb, tartalmasabb és emberibb lehessen. Mert ezt is fontosnak tartottuk és ezzel is szerettük volna az ünnepélyességet és az alkalom különlegességét hangsúlyozni.

AZ ELSŐ FORGATÁSOK

A Zsirai Otthonban pár érdeklődővel magunk is nekiláttunk a filmes munkának. Kissé gyámoltalanul ugyan, de a saját filmes tapasztalásaimra hagyatkozva kezdtünk hozzá.

Érdekes, kihívásokkal teli munka volt.

Azokkal az alkotókkal kezdtük, akik már korábban aktívan bekapcsolódtak az otthon kulturális életébe. Evidens és bizonyos tekintetben biztonságos választás volt.

Sz. Attila egy novellát filmesített meg az otthon színjátszóinak segítségével és közreműködésemmel. Ez a film lett a *Zsácutca*. Egy kísérleti kisjátékfilm volt, amely igényelt némi technikai tudást is a szürrealitás irányba mutató képei miatt. Sejtelmes eltűnések, hangeffektek és színpadi képek jellemezték. A munka érdekes volt. Fokozott érdeklődéssel figyeltem az alkotás rendezőjét. Tudtam, ebben a közös játékban több szempontból is ő a lényeg, az alkotó instrukciói, teremtése, az emberekkel való bánása. E folyamat közben tartása nem minden esetben sikerült neki, a kritikus helyzetekben be kellett avatkoznunk, legalábbis akkor úgy éreztük. Olyan lehetőségeket kellett felajánlani számára, amelyekből tudott választani. Így utólag azt látom, a probléma abból adódott, hogy az alkotó rendkívül jó képességekkel rendelkező ember, ezért fokozottan megfigyelhető volt nála a divat, a trendek irányába mutató megfelelési vágy. Ettől az egyediség nem igazán tudott megjelenni, nem úgy, mint a másik film esetében, a jó értelemben vett öntörvényű riportfilmben. Az alkotók itt a legkevésbé sem akartak megfelelni a nagyvilág elvárásainak. Úgy csinálták és úgy instruáltak,

ahogy azt ők éppen gondolták. Ettől a filmjük már kezdetekkor megmutatta alkotóinak tehetségét és a filmezéshez való létjogosultságát. Az alkotók *P. Jolán* és *H. Erika* a Zsirán folyó sokrétű sportéletet kívánták bemutatni a közönségnek. A *Joli* és *Erika* páros a mai napig együtt készít filmeket. Jó volt részese lenni ennek az egyből eldöntött leosztásnak. *Joli* azóta is riportert alakít, míg *Erika* mindezt különös érzékenységgel és nyugalommal rögzíti. *Erika* filmezés közben jókat derül *Joli* interjúkészítéshez való sajátos hozzáállásán.

A forgatásoknál főként az operatőri és technikai részeknél volt szükséges a beavatkozás. A kisjátékfilmnél jól átgondolt és kidolgozott koncepció, kész forgatókönyv állt rendelkezésünkre, a portréfilmnél az "*ahogy esik, úgy puffan*" elv alapján dolgoztunk. Mégis a sérültek által előre nem látott helyzetekben a kisjátékfilm készítője volt nehezebb helyzetben. Úgy érzem, ez a nagy vállalásnak volt köszönhető, annak, hogy egy sokrétű, több szálon futatott, sok szereplőt mozgató "*nagy*" produkció akart lenni már elsőre.

A másik megfigyelhető érdekesség az első, kezdeti alkotói folyamatban az ötlet és annak megvalósítása körül rajzolódott ki. Egy, jó esetben két-három kép van meg, mint ötlet a film egészének megvalósításához. Itt kell fokozott empátiával és érzékenységgel beavatkozni és továbblendíteni az alkotókat a megfeneklett állapotokból. Erről a módszerről bővebben az "*Itt és most*" *Zsirai Filmnapok* bemutatásánál foglalkozom.

Mire a két zsirai film is elkészült szinte minden készen állt az első filmszemléhez, akkorra már érezhető volt, hogy nem lesz semmi okunk szégyenkezni.

SPECIÁLIS FILMSZEMLÉK

A következőkben részletesen mutatom be a filmes rendezvényeket, azok történetét, alakulását és fejlődését.

A speciális filmezés elindítója és eddigi legfőbb oszlopa a *Zsirai Speciális Filmszemle*. Úgy érzem, ezért is mindenképp érdemes végigvenni az elmúlt öt év rendezvényeit. Fontosnak tartom bemutatni és ezzel együtt rögzíteni a folyamatokat, amelyeket elindított, az érzelmeket, amelyeket kiváltott és a sikereket, amelyekhez hozzásegítette a sérült embereket.

AZ ELSŐ SPECIÁLIS FILMSZEMLE

Kulturális műsor, hivatalos megnyitó, izgalomból adódó apró-cseprő baklövések és nagy érdeklődés - ez az első, ami eszembe jut erről az alkalomról.

2009-ben 15 intézményből 18 film érkezett Zsirára és majd száz néző töltötte meg a termet és kérdésekkel teli érzelmektől megosztottan nézte végig a vetítéseket. Az előkészületek precíz kidolgozottsága meghozta eredményét, az egész rendezvény zökkenőmentesen zajlott.

Abban az évben a tatabányai intézmény is filmszemlét tervezett egy hónappal a zsirait megelőzően, de a nevezett filmek kis mennyisége miatt elmaradt. Nekünk kedvezett, hogy az oda benevezett filmek hozzánk

kerültek, így a saját hírverésünk hatására érkezett filmek mellé csatlakoztak a Tatabányáról megküldött, főként pszichiátriai- és szenvedélybetegek által készített alkotások.

A mezőny nagyon vegyes volt. Itt még nagy számban megfigyelhetőek voltak az úgynevezett intézményszerű filmek, melyekből a segítő-dolgozó szándéka és hatása erőteljesen kitűnt. Szinte minden alkotáson az esetlegesség érződött, ami nem is volt meglepő, hisz tudomásom szerint szinte mindenki akkor próbálkozott először a *"filmsínálással"*.

Láthattunk a televízióból ismert bohózatok mintájára készült képsorokat, apró romantikus etűdöket, mély mondanivalóval felruházott komoly alkotásokat és olyan dokumentumfilmeket, melyek mind a sérültek világát, hétköznapi életét kívánták bemutatni. Egyfajta kíváncsiság volt megfigyelhető az alkotásokon, amelyek önmagukra az alkotásokra irányultak. A *"vajon mi sül ki ebből, lesz-e ebből egyáltalán film"* bizonytalanságot sugalló kérdései voltak ezek. A bizonytalanság ellenére természetesen szép számmal készültek filmek.

Már az első szemlén több olyan filmes közösség jelent meg, akik az öt évben végig aktív részesei voltak a speciális filmes közösségnek. Így jelen voltak már kezdetekkor - a hazaiak mellett - Dunakeszi, Tordas, Csákánydoroszló, Püspökladány és Kéthely alkotói.

Kiemelkedő volt a váci *Tabán Alkotókör Májustánc* című alkotása, amely magas színvonalával a *"Szemle legjobb alkotása"* díjat érdemelte ki. A nagy sikertől függetlenül ez az alkotóközösség sajnos többé egyetlen filmmel sem érkezett a zsirai rendezvényre. Mély és filozofikus gondolatokkal megtűzdelt filmjük esztétikusan ábrázolta a sérültek sokszor álomszerű világát. Lírai és őszinte, éppen ezért nagyon szerethető volt.

Nagyon erősen mutatkozott be Dunakeszi filmes csapata, két filmjük is fődíjat kapott, de már itt megmutatták tehetségüket a későbbiekben állandóan visszatérő tordasi alkotók is.

A MÁSODIK SPECIÁLIS FILMSZEMLE

A második filmszemlére 14 film érkezett Zsirára. Némi visszaesés volt érezhető az érdeklődéssel és a jelenléttel kapcsolatban.

A 2010-es rendezvény viszont olyan első megjelenéseknek és sikereknek biztosított helyet, mint a peresznyei és az ágfalvi filmes csapat első filmjei. Ezek a történések tették főként emlékezetessé a második filmszemlét. A mezőny ekkor is nagyon sokrétű volt, de észrevehetően kezdtek kirajzolódni a csapatok, mind összetételükben, mind stílusukban. Érezhető volt, hogy elindult egy folyamat, aminek várhatóvá vált későbbi folytatása és eredménye. Ugyanakkor a még erősen sokféle mezőny az esetlegességről is árulkodott.

Kiemelkedő alkotásnak bizonyult *N. Rita* zsirai alkotó teljesen önálló filmje, a *Töredékek*, amely készítésének technikáját a későbbiekben spontán filmezésnek neveztem el. A felvételeket *Rita* fényképezőgépén találtam meg, melyek több éve halmozódtak, így egy nagyobb időszak objektív áttekintése vált lehetségessé számunkra. Beleláttunk *Rita* és a vele kapcsolatban álló sérült emberek életébe úgy, hogy egy teljesen őszinte világ nyílt meg számunkra. Segítő jelenléte nélküli, mindenféle megfelelési kényszertől mentes, őszinte hétköznapi világ vált láthatóvá,

ami persze nem tért el nagyban a mindenki által láthatótól, de azok az árnyalatbéli különbségek nagyon izgalmasak voltak. Egy felszabadult és tökéletesen elfogadó világ volt, amit a *Töredékek* című film megmutatott. A film lett kategóriája legjobbjá, valamint a szemle legjobb alkotásának járó díjat is megkapta.

Kategória győztes lett *H. Béla* filmje, egy sajátos portréfilm, ami ugyancsak könnyed módon, mindenféle megfeleléstől mentesen, laza beszélgetés formájában mutatja be riport alanyát és talán még jobban kérdezőjét.

Egy igazi tévés műfaj, egy bohózatcsokor lett a szabadon választott kategória győztese. A Zalaapátiból érkezett csapat fennállásának idején szinte végig a vicces bohózatokat részesítette előnyben. A humoros, arányosan kivitelezett képsorok nagy hatással voltak a nézőkre.

Egy kísérleti film, egy úgynevezett "*stop motion*" technikára emlékeztető alkotás is megjelent a szemlén, ami már csak ezért is megérdemli, hogy külön foglalkozzunk vele. A kéthelyi csapat filmje, az *Én-Ek* - jellemzően rájuk - ismét kísérletezésről adott bizonyosságot. Kedves, könnyed, mégis fontos mondanivalójával hívta fel magára a figyelmet, melyet főként gesztusaival, a kamera előtti írással és rajzolással ért el.

Itt jelent meg először filmszemlén az ágfalvi csapat, amely őszinteségével erősen mutatta be a filmben szereplő alkotók életét. Az előre kidolgozott és megírt narráció adta a filmek vázát. Ezt a filmkészítési technikát előszeretettel alkalmazza a közösség. Láthatóan már itt megtalálták magukat, a saját kifejezési stílusukat. A film első verziója az első Zsirai Filmnapokon készült.

Ugyancsak az első Zsirai Filmnapokon készült a peresznyei alkotók filmje, az *Átváltozás*. Az újraforgatott film letisztultan mutatta be az

alkotója vágyait, képzelt világát a "sötét" és a "fény" oldal közötti választás lehetőségét és annak következményeit. A peresznyei filmes csapat - talán nem túlzás ezt írnom - ezzel a filmmel robbant be a speciális filmesek világába. Az alkotóközösség a következő négy évben egy-két kivétellel ezen a vonalon folytatta nagy sikerrel munkáját.

A HARMADIK SPECIÁLIS FILMSZEMLE

Egy szép nyári emlék - valamiért erről a szemléről ez jut eszembe. Katartikus pillanatok, amikor a közönség záráskor hosszasan tapsolja a zsűrit és a szervezőket. Felejthetetlen élmény.

Ekkorra már a második *Zsirai Filmnapok* pozitív hatása nagyon érződött a mezőnyön. A kialakult filmes közösségek már ismerősek voltak, sőt már lehetett tudni, hogy megközelítőleg melyik csapattól milyen alkotások várhatóak. A szó nemes értelmében vett kiszámíthatóság és kiforrottság volt érezhető az alkotóknál. Láthatóvá vált, hogy az alkotók megfogadták a filmes szakemberek tanácsait, hogy igyekeztek azok alapján dolgozni, de itt kell megjegyezni, hogy jobbára csak az egyszerűbb, tömörebb dolgokat. Ez nagyon fontos és sikeres hozadéka a speciális filmezésnek.

Az ágfalvi filmes közösség sikerétől volt hangos ez az időszak, aminek előszele érezhető volt már a rendezvényt megelőző filmnapokon. Egyik filmjük *Mindennapi kenyerünk* címmel a szemle legjobb alkotásának bizonyult, míg a másik *Ez nem a reklám helye* címmel a dokumentumfilm

kategória fődíjas filmje lett. Az érdekes témát megtaláló és azt jól feldolgozó alkotások nagy sikert arattak. A filmes csapat ekkorra már megkérdőjelezhetetlen elismerésre tett szert a speciális filmes világban.

Ezen a szemlén érdekes volt a tordasi és a dunakeszi csapat változása. Mindkét esetben új segítők jelentek meg (az MSMME egri továbbképzésének hatására), így a dunakeszi csapat egy vicces, abszurd humorral fűszerezett filmmel, míg a tordasi csapat egy erős portré-dokumentumfilmmel jelentkezett és ért el sikert.

Fontos itt megemlíteni a *N. Rita* újabb filmjét, amely ugyancsak a második filmnapokon készült. A film megalkotása sok időt vett igénybe, főként *Halmy György* filmrendező türelme és megfigyelése miatt. Felismerte, hogy kellő türelemmel és az alkotó tempójához igazodva el lehet érni, hogy a gondolatok a megfelelő összefüggésekben felszínre jöjjenek, amiből aztán kis segítséggel kerek egész filmes alkotás jöhet létre.

A módszert a későbbiekben bővebben ismertetem.

A NEGYEDIK SPECIÁLIS FILMSZEMLE

2012-ben három vetítési blokkban 16 film érkezett a filmszemlére, ebből egy a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület* közbenjárásával Ausztráliából. A negyedik filmszemle újabb csapatok megjelenését is eredményezte, ekkor jelentek meg először a Tengelicen és Rum Kastélyban élő alkotók. Érdekessége, hogy mindkét csoport alkotása egyből dobogós lett. A tengelici csapat egészen friss érzést hozott a szemle

alkotásai közé. A szenvedélybetegek által készített film megfelelő arányban volt öntörvényű, őszinte és szórakoztató, miközben megőrizte mondanivalójának súlyát is. A film felépítésében, hosszában és az ebből adódó aránytalanságban jelentkezett legfőképpen hiba, ami az elsőfilmesekre gyakran jellemző. Ettől eltekintve mindenki számára emlékezetes és élvezhető alkotásnak bizonyult.

A Rum Kastélyban élő sérült gyermekek filmje ugyancsak saját életük, környezetük bemutatására korlátozódott. Meglepően szép képekkel, képkivágásokkal dolgoztak és hívták fel magukra a figyelmet.

Ezen alkalommal is nagyon erősen mutatkozott be az ágfalvi közösség. Három filmjükből kettő lett kategóriájának legjobbja. Ismét rendkívül eredeti ötlettel jöttek elő, amikor is az egyik alkotásukban csupán emberi lábakat mutattak különböző élethelyzetekben, ily módon elmesélve egy egész nap történetét. A *Láb-kép* című film egy ötletes, érdekes és igazán szerethető film. A *Tűz* és a *Nem a szavak ember vagyok* című filmek az elmúlt években már megszokott sajátos ágfalvi technikával készültek. Őszintén megfogalmazott, mély (saját) emberi érzések és mondanivaló, szép narrációval, előre elgyakorolt mozdulatokkal. Mindhárom film nyers változata a harmadik filmes napok alkalmával készült a Zsirai Otthon területén.

N. Rita újabb már egyértelműen az új speciális filmes módszer alkalmazásával készült filmje lett a szemle legjobb alkotása. A *Kunyhó* című film készítése számomra is nagy élmény volt, lévén a segítő - mint minden zsirai filmben - én voltam. A *Kunyhó* nagyon meggyőző volt, szépen mesélte el alkotójának gondolatát, személyes történetét. Egyszerű, mégis több szinten működő mechanizmusa méltán hívta fel magára a figyelmet.

Átváltozás című filmjüket egy év kihagyással folytatták a peresznyei alkotók, ez lett a *VisszaVáltozás*. E film munkálataiban is részt vettem, mint minden alkalommal a perszneyi filmek készítésénél. Nagy élmény volt, de nemcsak a film, hanem maga a forgatás, a forgatáson megtapasztalt véletlen helyzetek és az azok által okozott improvizációk megjelenése is. Ezt a filmet is előzőleg a filmes napokon vettük fel.

A Magyarszerdahelyről érkezett alkotók egy nyugodt, kiegyensúlyozott ismertetőfilmmel érték el a kategória legjobb helyét *Alkossunk alkotótábort* című filmjükkel.

Ezt a szemlét a magam részéről technikailag a legkiforrottabb rendezvénynek éreztem, kulturális előadásaival, DVD-n összeállított és arról lejátszott versenyfilmjeivel, grafikai megjelenésével és összeállításával együtt.

AZ ÖTÖDIK SPECIÁLIS FILMSZEMLE

Szinte minden szempontból nagyszabású rendezvény volt az ötödik filmszemle. Bár megvallom őszintén, ezzel pont fordítottn volt arányos a beléfectetett energia. A jó értelemben vett rutin itt már teljesen érezhető volt. A technikai érettség, az öt éves tapasztalat könnyűvé és zökkenőmentessé tette az eddigi legtöbb versenyfilmből álló filmes rendezvény lebonyolítását. Soha előtte ennyi film nem érkezett Zsirára. Magunk is 6 filmmel neveztünk, ami köszönhető volt annak, hogy bizonyos filmeket már a tél folyamán elkészítettünk. Ami még nagyban

hatott a filmek számára, az az évről évre erősödő filmes napok és annak hatása.

Nagyszabású volt a nyilvánosság tekintetében is, minden eddiginél nagyobb sajtóérdeklődést tudhattunk magunkénak. A *Magyar Televízió Esély* című műsora a helyszínen forgatott, majd az itt készült anyagból egy egész műsort állított össze (*Esély, 2013. július 12.*). Valamint velünk volt és három kamerát ajándékozott a mezőny legjobbjainak a NMHH felügyelőbizottságának két tagja Kollarik Tamás és Mádl András.

Kicsit szomorkásan írok ezekről az amúgy jelentős pillanatokról. Ekkor már éreztem, hogy életem hamarosan nagy változáson megy keresztül. Éreztem, hogy bármennyire is szép és csodálatos ez a világ, sosem lehet igazán az enyém. Akkor már tudtam, ha nem én, hát majd ő fog engem elengedni és azok, akik ezt megakadályozhatnák nem fognak ellene semmit sem tenni. Mikor a magazinműsor az ötödik filmszemplével országos adásba került már nem voltam a Zsirai Otthon dolgozója.

Na de nézzük a rendezvényt: 11 alkotói csapat 25 filmmel nevezett 2013-ban.

Az egyik nagy győztes ezen a szemlén a tengelici filmes csapat. Kategória elsők lettek *Ki vagyok én?* című filmjükkel, mely magas művészeti megoldásokkal, szimbólumhasználatával és megrendítően őszinte mondanivalójával méltán érdemelte ki az elismerést. Önmaguk keresése, a kérdések és az önmaguktól kapott válaszok szélsőségessége, a helyzet kilátástalansága mind megjelenik az alkotásban. A tengelici csapat három filmmel érkezett, másik filmjük, *A fal* ugyancsak dobogós lett.

A másik emlékezetes siker a Magyarszerdahelyiek alkotásához, a *Menni kéne* című filmhez köthető, mely rám is nagy hatással volt. Érdekessége,

hogy a film 2013-ban a filmes napok alkalmával került leforgatásra, igaz, akkor másik szereposztásban és zsirai helyszíneken.

A zsirai alkotók is nagyon sikeresnek bizonyultak. *K. Károly Tájékp* című filmje, melyet még a filmes napokon készített, lett a szabadon választott kategória első helyezettje, de *Joli* és *Erika* sajátos riportfilmje is helyezést érdemelt.

A díjazásként felajánlott kamerákat így a tengelici, a magyarszerdahelyi és a zsirai alkotóközösségek kapták.

Mindenképp érdemes még megemlíteni egy különös, több szempontból is megosztó alkotást, amelyet egy elsőfilmes soproni alkotó készített segítőjével, *Vakság* címmel. Különös kapcsolatot mutatott be, a sérültség maximális elfogadásán keresztül hozta közelebb ehhez a különös világhoz nézőit.

A tordasi alkotók filmje, ahogy az előbb említett *Vakság* is, a filmes napokon készült. A *Kedvesem* című film egy egészen érdekes megközelítésben megalkotott videoklip. Az azonos című zeneszám hangulatára készítették alkotóik. A film jelentős sikereket ért el a filmszemlén és a továbbiakban is. A zeneszám országos ismertségű előadója is felfedezte az alkotást, majd nagy örömmel saját internetes portálján terjesztette. A film speciális filmes alkotásként talán az eddigi legnagyobb nézettséget érte el.

Dobogós lett még az ágfalviak által készített *Pézn* című film, a dunakeszi csapat *Árnyak* című filmje és a peresznyei alkotók *Modell* című filmje. Az *Árnyak* a dunakeszi csapatra kevésbé jellemző módon egy filozofikus fény-árnyék játékkal megoldott, komoly alkotás lett. A peresznyeiek két filmje közül az egyik, az előbb már említett *Modell* ugyancsak új érzést hozott, ahhoz képest, amit az alkotóktól megszokhattunk. Burleszk

stílusban láthattunk tőlük egy vidám rövidfilmet, amelynek vetítéskor is osztatlan nagy sikere volt.

Szándékosan hagytam a végére a másik peresznyei alkotást, a *Világgá vált virágom* című filmet. Mikor a filmet készítettük, csodálatosan sárgállott a peresznyei intézmény mellett egy repceföld. Az alkotó tudta, hogy a repcében akarja filmjét elkészíteni, de sajnos a történetet nem sikerült kidolgoznia. Az idő vészesen fogyott, már közeledtünk az esti órákhoz és megvallom engem is megihletett a táj és a téma. Így közös rendezésben és kitalálásban egymást kiegészítve készítettük el a filmet. A címet csak később adtam, természetesen egyeztetve a stábbal. A filmszemlén - ezen erős részvételem és hatásom miatt - csak mint kísérőfilm került vetítésre, ezt nagyon fontosnak tartottam.

A *Világgá vált virágom* egy lányról és egy sérült fiúról szól, akiknek egészen különös, összefonódott, egymásra hangolt kapcsolata van. A fiú korlátai miatt nem élhet át egy olyan, számunkra egyszerűnek tűnő élethelyzetet, hogy milyen egy a virágokkal teli, ringatózó mezőben létezni. Ezért a filmben szereplő lány leszakít egyet a sok virág közül és kiviszi neki, hogy átélhesse a fiú is azt, majd ezután közösen mennek el, távolodva fénybe. A film szimbolikus, több szinten is. Az igazi, őszinte segítség érzékeltetése. A lány, mint virágszál a sérült fiú világává, életének részévé válik.

A *Világgá vált virágom* az utolsó speciális film, amit zsirai működésem során készítettem. Mindenképpen ajánlom megnézni ezt az alig 3 perces filmet, amely megtalálható a *youtube* videó megosztó portálon, a legtöbb speciális filmmel együtt.

"ITT ÉS MOST" ZSIRAI FILMNAPOK

A filmnapok egy több szempontból is sajátos, egyedi elképzelések alapján létrehozott szellemi termék, amely a speciális filmesek igényeit felismerve és arra reagálva egyfajta egyedi konstrukcióval bír. Legfőbb célja a segítségnyújtás, a tudás megalapozása és egy közösség kiépítése. Míg filmszemlékkel sok helyen találkozhatunk, addig ilyen jellegű és felépítésű filmes rendezvény nagy valószínűséggel több nem létezik.

Nem írok a rendezvényekről egyesével, részletekbe menően, csupán egy átfogó képet szeretnék adni a filmnapokról, annak létrejöttéről, sikeréről és fontosságáról, viszont megosztok minden akkoriban megjelent írást, cikket, valamint egy filmes interjú összefoglaló jegyzetét, amely *Halmy György* gondolatait tartalmazza az első filmes napok kapcsán. Azért sem tartom fontosnak teljes részletességgel kibontani a rendezvény történetét, mert ez mind a filmszemlék, mind más események, gondolatok esetében gyakran megtörténik ebben a kötetben.

A filmes napok hatása, létjogosultsága, ténylegesen is használható folyamatai speciális filmes szempontból megkerülhetetlenek. Most 2014. elején azt mondhatom, hogy az *"Itt és most"* Zsirai Filmnapok rendezvény egy masszív, valóságosan is lefektetett alap volt 2010. és 2013. között.

Mikor egy kollégám által koordinált sportrendezvényen vettem részt, nevezetesen egy asztalitenisz találkozón, hosszasan eltűnődtem magán a rendezvényen. Láttam a közösséget, az ország számos pontjáról érkező csapatokat, az összetartást, melyet a közös játékélmény és a cél összetartó ereje hozott létre. Láttam őket és közben jóleső érzés töltött el.

Azon kezdtem gondolkozni, hogy mi filmesek, vajon ezt meg tudánk-e teremteni?

Ebből az élményből kiindulva dolgoztam ki a filmes napok tervét és felépítését. Az első ötletet a következő szlogennel láttam el: *"Itt és most", 1 ötlet, 2 óra és 3 perc.* Úgy éreztem mindössze ennyinek elégnek kell lennie ahhoz, hogy értékelhető filmes alkotások születhessenek, hogy közösségek és baráti találkozók jöjjenek létre. Egy újabb lehetőség körvonalai rajzolódtak ki előttem. Egy olyan lehetőség, amiben nem csupán egy egyszeri filmes rendezvény nagyszerűségét láttam. Aztán idővel elképzeltem a műhelymunkát egybekapcsolva képzésekkel, előadásokkal, értékelésekkel, konzultációkkal, fórumokkal. Láttam a terepmunka, a forgatások izgő-mozgó sokszínűségét, a közös alkotás, vagyis a teremtés csodáját. Éreztem, hogy mindez egy valóságosan működő és használható kezdeményezés lehet, ami tényleges segítséget adhat a résztvevőknek és nem utolsó sorban csodálatos emberi élményekhez is juthatnak általa. Később a valóságban mindezt megerősítették és kiegészítették a kulturális programok, koncertek és előadások, valamint - akár egy alkotótáborban - az éjszakába nyúló családi szalonnasütések.

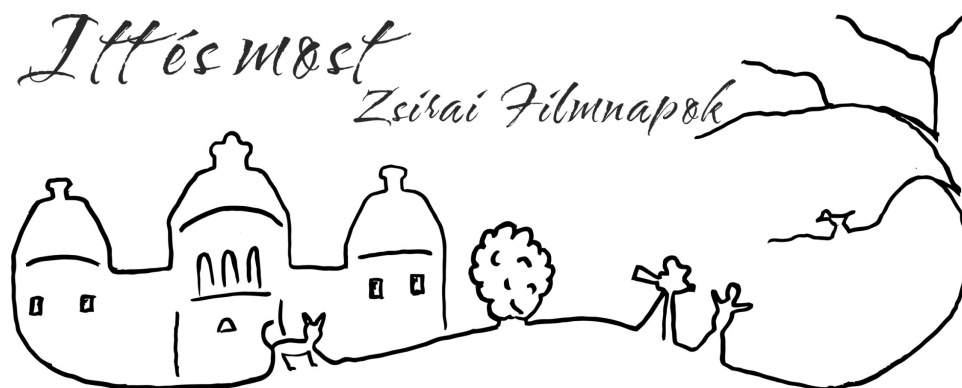
A Zsirai Otthon vezetése teljes odaadással támogatta az új elképzelést, az első évben egy, majd a következő években már kétnaposra szervezett rendezvényt.

Ez esetben is szükségessé vált a rendezvény grafikai megjelenésének, logójának megtervezése. Magam rajzoltam meg egy játékos, *"egyvonalas"* ábrát, amely gyermeki naivságot sugallva mutatja be és érezteti a Zsirai Otthont és annak filmezéssel összefonódott kapcsolatát. Ebben a grafikai elemekben több dolgot is igyekeztem összefoglalni. A legfőbb szimbólum,

ami egyben a keretét is biztosította az ábrának a Zsirai Otthon stiláris ábrázolásából, annak alapjaiból kinövő fa, ami a növekvő és szétágazó mozgalmat jelképezi. Aztán benne van az ember ábrázolása is, a sérült EMBERÉ, csupa nagybetűvel. Látható mellette a kamera, mint a filmezés eszköze és a fán ülő madár, mint a szellemiség, az eget a Földdel összekötő szimbólum. Maga az "egyvonalas" gyermekies rajz pedig a játékosságot, a nem vére menő, komolykodástól mentes megmérettetést kívánta éreztetni, egy élményekkel teli rendezvény érzését, amin jó részt venni.

A rajzot *Sodics Péter* grafikusművész barátom tette technikailag teljessé, nyomtatásra, gravírozásra és egyéb grafikai felhasználásokra is alkalmassá.

Rajzom, amely az "Itt és most" Zsirai Filmnapok logója lett. Örömmel tapasztaltam, hogy a Zsirai Otthon távozásom után is használja a filmes napok grafikai megjelenéséhez.

Szervezés közben több olyan nehézség merült fel, amelyekre külön megoldásokat kellett találnunk. Tudtuk, hogy komoly anyagi nehézségeket

jelent a filmes résztvevőknek az utazás és a szállásköltségek előteremtése, így a már több országos függetlenfilmes rendezvényen is jól bevált ingyenes, hálózatos szálláslehetőségen kezdtem gondolkozni. Az intézmény területén és fenntartásban működő szolgálati ház kitűnő szálláslehetőségnek bizonyult az évek folyamán, a nem egyszer akár 20 főt is meghaladó ideiglenes szállást igénylő csapatok számára. Félő volt ugyanis, hogy az eseményről ilyen egyszerű, anyagi okok miatt kényszerülnek lemondani filmes közösségek. Amennyiben ennek ellenére sem tudtak volna bizonyos csapatok részt venni mind a két napon, azok számára igyekeztem úgy alakítani a programot, hogy különösebb hátrány nélkül tudjanak bekapcsolódni a munkába. A kétnapos rendezvény egy úgynevezett "*nulladik*" nappal kezdődött, amelyen főként az ötletelés, a terepszemle, esetleg előforgatások és a közösségi, kulturális programok kerültek előtérbe. A második nap lett maga a filmnap, amelyen ténylegesen a közösségi találkozó és a megmérettetés zajlott. Aki csak a második napra tudott jönni, ugyan kevesebb közösségi élménnyel, de hátrány nélkül be tudott csatlakozni a találkozóba.

Nem vagyok a számok embere, ezért külön kihívást jelentett a szállás- és étkezés igények összeállítása, lévén szinte minden csapatnak más igénye és létszáma volt. Ennek megkönnyítésére a negyedik filmes napokra már űrlapot dolgoztam ki a nevezési lapon belül.

Miközben már egészen részletekbe menően írok a rendezvény bizonyos részeiről, magáról a filmes napokról még nem sok minden derült ki. A lényeg és az elképzelés az volt, hogy egy alkotótáborhoz hasonló filmes rendezvényt tudjunk elindítani. Fontos volt, hisz egyre nagyobb igény mutatkozott arra, hogy használható ismeretekhez juthassanak a résztvevők, mind a sérült alkotók, mind pedig segítők.

2010-ben összesen 6 filmes csapat érkezett Zsirára.

Soha nem felejttem el azt az élményt, amikor először 2010. áprilisában a sok teendő és szervezés közepette, arra ocsúdtam fel, hogy a zsirai kastély festői parkja egyszeriben tele lett kis filmes csapatokkal, akik nyüzsögnek, mozognak és élnek. Olyat láthattam akkor, ami előtte nem volt. Ott visszagondolva az asztalitenisz versenyre, csodálatos és jóleső érzés kerített hatalmába.

A résztvevők száma évről-évre nőtt. A harmadik rendezvényen jött az örömteli felismerés, hogy a filmnapok lassan népszerűbbé válik a filmszemlénél.

A filmnapok lényege technikai szempontból a következő volt: minden érkező csapat saját kameráival, eszközeivel, nyersanyagával, ötleteivel a Zsirai Otthon által biztosított helyszíneken - amely az otthon egész területét és a környéket is magában foglalta - alig két óra leforgása alatt készítsenek egy filmet, vagy pontosabban egy olyan kezdetleges filmes alkotást, amely a zsűri számára már elegendő és biztosítja az értékelés lehetőségét. Abból indultam ki, hogy a megfelelő tapasztalattal és empátiával rendelkező szakemberek már az ilyen utómunka nélküli filmkezdeményekben is meglátják a lehetőséget. És így is történt. Később már úgy éreztem, mintha egy filmes nyersanyag fesztivál lenne, ami kimondottan az előforgatásokat vállalja fel fő célkitűzésének. Ez azért volt nagyszerű, mert az elkészült felvételeket az azokról itt szakmai konzultációt folytatott csapatok, odahaza vagy újraforgatták, vagy utómunka segítségével késszé szerkesztették. A filmes napok legfőbb jelentőségéről beszélek most.

Egy ötletbörze, egy olyan alkalom, amin - ha egy teljesen elképzelés nélküli alkotó is vett részt - biztos, hogy filmmel vagy film ötlettel

távozhatott. Nagy segítség volt ez mindnyájunknak. Ez a közösségből adódóan inspiráló és serkentő hatás, amely mindenkiből felszínre tudott hozni valamit.

Ennél nagyobb lehetőséget el sem mertem képzelni ezt megelőzően.

Ki merem jelenteni, hogy a filmes napok érdemben - bár pontosan nem számoltam utána - a speciális filmek több mint felét eredményezték. Mikor filmekről írok, mindig aktuálisan igyekszem megemlíteni ezt minden alkotásnál.

Az érkező filmes csapatok mellé, kérésre helyismerettel rendelkező, helyszíni segítőket is biztosítottunk, sőt még az otthon színjárszóinak közreműködésével, igény szerint szereplőket is.

Egyre több résztvevő, egyre több film jellemezte a rendezvényt. Magam is sok emberrel kerültem kapcsolatba, akik megerősítettek abban, hogy a rendezvény népszerűsége magán a filmezésen túl, a baráti hangulatban, a kötetlenségben és az emberségben volt. Alig pár év leforgása alatt egy olyan közösség jött létre, amire - hogy részese lehettem - nagyon büszke vagyok.

Na de térjünk vissza a technikához, mert emlékeim nagy része nekem ebből adódik. Várható volt, hogy ahány csapat, annyiféle kamera, adathordozó. Volt, aki szalagra (abból is volt többféle), más kártyára, merevlemezre vagy DVD-re rögzítette ötletét. Külön kihívás volt számomra, hogy ezeket a film kezdeményeket miként tudom alig egy óra leforgása alatt a kultúrteremben lévő vászonra kivetíteni. Ehhez többek között saját eszközeimet használtam. Kamerám, amiről a szalagokat játszottuk le és több alkalommal számítógépem vált az utómunka eszközévé. Az otthon részéről csak a 2013-as filmes rendezvények idejére sikerült egy erősebb számítógépet beszerezni és beszerelni - azt is

többfunkciósan - a kultúrterem lelkeként, amely részben ugyan, de mégis nagy segítség volt.

Amire technikailag is büszke lehetek, hogy a négy filmnapon, illetve a szemléket is beleszámítva mind a kilenc filmes rendezvényen minden ott készült és/vagy benevezett filmes alkotást fogadni tudtunk és vetítettük azokat (képpel és hanggal) a nézők és a szakemberek számára.

Óriási élmény volt látni, ahogy a négy év alatt fejlődtek ezek a rendezvények és velük együtt az alkotók és a csapatok is. Olykor olyan bravúros technikai trükkök is felmerültek a narráció és a zenei aláfestésekből adódóan, melyeken magam is elcsodálkoztam. A tordasi csapat technikai leleményessége itt külön említést érdemel.

A speciális filmes módszer is ennek a rendezvénynek köszönhető. *N. Ritának* segítve készítettünk filmet, mikor is szembe találoztunk a kommunikációs nehézségekből adódó problémákkal és azzal, hogy a sérült alkotók tempója teljesen eltér a megszokottól. Az észrevétel lényege a következőkben volt: amennyiben kellőképpen tudunk alkalmazkodni ehhez a sajátunktól nagyban eltérő tempóhoz, és e folyamatot biztatással és objektív lehetőségek felkínálásával meg is segítjük, akkor egészen biztosan film fog születni. A sérült alkotó csupán felvillanó képeit, érzéseit mondja el, veti egy képzeletbeli papírra, ami nem más, mint a segítő, aki összegzi, és bizonyos mértékben átlátja ezeket a képeket és gondolatokat. Ha azt várjuk el sérült alkotóktól, hogy érthetően, arányosan és átfogóan meséljék el, ráadásul előre filmötleteiket, rossz úton járunk, mert az szinte egyetlen esetben sem vezet célra. Ez még egy egészséges embernek is gondot okozna. Több éven át, nem csak ezen a rendezvényen, de főként itt, nagy sikerrel készítettünk e módszer segítségével speciális filmeket. Az érdem ebben főként *Halmy Györgyé*, aki először meglátta ezt a fajta

lehetőséget. Magam viszont az évek során több esetben, a gyakorlati módszerként kipróbáltam, megfigyeltem, fejlesztettem és dokumentáltam.

A második *"Itt és most"* Zsirai Filmnapok az, ahol a speciális filmes módszer lehetőségként először felmerült. Létjogosultságát mi sem bizonyította jobban, hogy az így készült első film kategóriájának fődíjas alkotása lett.

2012. vége felé jött egy újabb gondolat, egyfajta szakmai képzés megvalósítása, különböző előadások formájában. Ezt az otthon vezetője és a filmes szakmai segítőink is nagyon jó ötletnek tartották. Eredetileg egy több állomásból álló szakmai előadásorozatot terveztünk be, amelyet a filmes napok alkalmával sikerült is elindítanunk.

Egyre több olyan észrevételt fogalmaztak meg a filmesek az évek során, ami segítségkérés is volt: jó volna valahogy másként, kicsit mélyrehatóbban tanulni a filmes fortélyokat. (Az MSMME továbbképzéseire sajnos nem mindenkinek volt lehetősége eljutni.) A felmerülő igények olyan képzés összeállítását szorgalmazták, hogy nem csupán az ép segítők, de a sérült alkotók is együtt, az alapon is közösen működő csapatban tehessék meg mindezt.

Első előadásnak az *"ötlet"* témaköre lett kitűzve, amit *Halmy György* és *Lovass Tibor* tartott meg a 2013-as rendezvényen.

Az eredeti elképzelés egy a filmezés teljes folyamatát lefedő, komplex előadásorozat megtartása volt, amely immáron szakmailag is segítséget nyújt a speciális filmes csapatok számára, valamint ezen felül egyfajta identitásnövelő hatással is bír. Elképzelésem szerint az összes előadás meghallgatásával egy jelképes végzettséget igazoló oklevelet, egy speciális filmes bizonyítványt is átadtunk volna a résztvevőknek, vagyis ez esetben a hallgatóknak.

Terveink szerint az előadások olyan sorrendben követték volna egymást, ahogy a filmkészítés a gyakorlatában is zajlik, így az *"ötlet"* témakörét a *"történetírás, forgatókönyvírás"* követné, ami a többségben lévő dokumentumfilmek, önportrék készítésénél is nagyon hasznos. Ezen előadás - ha megvalósulna - magában foglalná a *"módszer"* ismertetését is, mert az a történetírást is nagyban megsegíti. Ezt követte volna a *"szervezés és előkészületek"*, de nevezhetjük gyártásvezetői teendőknek is. Ez foglalná magában - függően a film műfajától - erősen a már megírt és kidolgozott történetre alapozva, a helyszínek felkutatását, a felmerülő eszközök és kellékek összeállítását és a szereplők kiválasztását is. Ezután jöhetett volna a *"forgatás, operatóri oldalról"*, majd a *"forgatás, rendezői oldalról"* rendezés, színészvezetés stb. Végezetül az *"utómunka: vágás"* és az *"utómunka: színezés, konvertálás"*, vagyis maga a különböző kívánt végeredmények létrehozása, az otthoni felhasználásra szánt DVD megszerkesztése és a televíziós, webes felhasználásra való előkészítés.

Ezektől a kissé iskolaszerűnek ható szakmai előadásoktól eltekintve egy kevésbé intézményesült, kevésbé merev keretek közé szorított rendezvényt szándékoztam létrehozni. Éppen ezért filmes szakmai oldalról csupán *Halmy György* barátomat gondoltam segítőnek, konzultánsnak és értékelőnek, valamint mellé a már többször megemlített grafikus barátomat *Sodics Pétert*. Személyükhöz, szellemiségükhöz és önzetlen, igaz emberségükhöz az évek során mindvégig ragaszkodtam.

Szándékosan hagytam végére a számomra legkedvesebbet, a közösségi létet. A sérült emberek jó értelemben vett szórakoztatására mindig igyekeztünk nagy hangsúlyt fektetni. A filmszemlén is, de ez főként akkor vált fontossá, mikor a filmes napok kétnaposná nőtte ki magát és a két nap között megadatott nekünk egy közösen eltölthető szép

tavaszi este. Erre közösségépítő szempontból különleges adományként tekintettem.

Valahogy gyermekkoromban mindig kimaradtam a táborokból. A nagy tábortüzek hangulatát és az arról szóló történeteket irigykedve hallgattam társaimtól. Egy-két balatoni emlék kivételével nem sokszor vettem részt ilyeneken. Valószínű éppen ezért is tartottam fontosnak, hogy az esti szalonnasütések különleges hangulata maradandó élményt nyújthasson speciális filmes barátainknak is, így az egész közösségnek. Ezeket mindig koncertek és kulturális előadók estek előzték meg. Anyagi források szűkében a legtöbb esetben a személyes ismeretségeből adódóan sikerült fellépti díj nélkül előadókat, művészeket a jó ügy mellé állítani.

Emberi és közösségi kapcsolatok, kulturális és művészeti élmények és csodálatos filmes alkotások köszönhetőek a rendezvénynek, amelyet négy éven át volt szerencsém megrendezni és átélni.

Csak bízni tudok benne, hogy írásomban sikerült valamelyest reális képet adnom és ezáltal valamit megéreztetnem abból a sok élményből és lehetőségből, amit *"Itt és most"* Zsirai Filmnapoknak hívtunk.

Halmy György filmrendező egy nekem adott videó interjúban foglalta össze 2010. április 8.-án az első "Itt és most" Zsirai Filmnapot. A felvétel szöveges dokumentációját a következőkben olvashatjuk.

"Próbálok egy rövid áttekintést adni arról, hogy mi volt ma.

Ez egy olyan helyzet, hogy az életben tanulhatják meg az emberek azt, hogy kell instruálni, hogy melyek a filmezésnek az alap motívumai, ismeretei, amelyek nélkül az ember nem tud eligazodni, ha egy filmet akar csinálni.

Azt szokták mondani, hogy ezt úgy lehet megtanulni, hogy az ember csinálja. Megpróbálja az ember azt, ami a saját belső világa a kamerára rávetíteni és a kamera mögött idegeskedve megoldani azokat a helyzeteket, amit ő szeretne. Ugye a kamera az nagyon objektív és egészen mást lát, mint amit én belülről szeretnék látni és itt, ma nagyon gyakran előjött bennem az érzés, hogy bizony kis apró-cseprő dolgokat, hogyha megtanulnak ezek az emberek, akkor elkezdenek rendszerben tudni gondolkozni. Elkezdenek egy olyan teljes figyelmet összpontosítani és egy olyan tudásra szert tenni, ami az ő tudásuknak nagyon kell, tehát az ő létüknek, az ő emberségüknek. Nagyon előbbre viheti őket. Az az érdekes és az a jó, hogy annyira nem élnek ebben a világban, hogy játszanak. Még akkor is játszanak - és ezért nagyon szívesen jövök Zsirára -, amikor tulajdonképpen "vérré" megy a dolog. Tehát amikor ki kell gyorsan találni egy ötletből egy filmet és azt meg kell valósítaniuk - nem érzik, játszanak - akkor is előjönnek a nagyszerű ötletek, és amit itt láttam - nem tudom nyolc vagy tíz filmről volt szó - az mind játékos, nem erőltetett, teljesen

egyszerű mégis az ötlet, mint olyan azt mondanám, hogy vörprofí. Bármelyik színművészeti főiskolán, vagy egyetemen, vagy akárhol, ahol mozgókép tanítással foglalkoznak ott bizony mindenkinek, tehát minden tanulónak igen is, nem vallana szégyent ezekkel a kis etűdökkel foglalkozni, az elkészült etűdökkel sem, de hangsúlyozom, hogy azokkal sem ami az ötlet. Mind a kettő nagyon jó volt ma, a megvalósításban olyan kis apró természetességgel megvalósult filmetűdök jöttek létre, amelyek isten igazából csak ezek közül az emberek közül jöhet létre.

Azt tudom mondani, ha egy alkotói pályára készülő ember valósítaná meg akkor biztos, hogy elkezdene ezen filozofálni, leragadni, mindenféle dolgokba belemenni, de ezt a fajta természetességet és őszinteséget nagyon nehéz a valós életben elérnie egy alkotónak. És ők pedig? Belülről jön. Az a fantasztikus, hogy belülről jön és jó látni. Tehát jó egy ilyen természetes közegben látni, és amilyen témához nyúlnak azt valamilyen módon mind rögtön meg tudják csinálni. Nem gondolkoznak, látnak és azt, amit látnak, azt szinte azt tudnám mondani, hogy alkalmazkodik az egész a témához és egyszerűen el kezd élni a kezük között. Tehát én, amikor ide jöttem, nem is gondoltam arra, hogy ez egy ekkora élmény lesz, hogy ezekkel az emberekkel az alkotásuk révén tudok találkozni isten igazából.

Ott látszik, hogy micsoda értékek rejlenek ezekben az emberekben, amikor egy-egy témához nyúlnak, és amikor egy olyan ember, aki nem ismeri őket megkérdezi őket: "Na mondd meg, hogy milyen témát akarsz megcsinálni?" Akkor elkezd

mondani - ma reggel az volt -, hogy ilyet, olyat meg amolyant és az ember el sem tudná gondolni akkor, hogy milyen jó helyre teszik le a kamerát, hogy tudják ösztönösen megcsinálni ezeket a filmeket. És pillanatok alatt. Egy-másfél óra alatt szinte alig kellett valamelyikhez is segíteni, mégis megtalálták a témát és mégis meg tudták csinálni. Mindegyik téma más volt és mindegyik téma eredeti volt, a szó legnemesebb értelmében filmes lett, ráadásul annyit tanultak ez alatt az egy-két év alatt, amióta ezt az egész szakmát űzik. Bizony a film dramaturgiának mindenfajta elsajátítható dolgát figyelembe veszik. Nem biztos, hogy meg tudják csinálni - nagyon sokszor nem is baj, hogy nem tudják megcsinálni -, de mindenesetre élnek vele és éltetik.

Ha az ember megnézi ezeket a filmeket, bizony azt tudom mondani, hogy szórakoztató - a szó legnemesebb értelmében - és mindegyik más és mindegyik filmes. Énnekem egyszerűen üdítő ide jönni és üdítő látni és ilyenkor mondom azt, hogy a film egy óriási dolog, mert ezeknek az embereknek éltető erőt ad, magabiztosságot, tartást, lehetőségeket, gondolatokat, érzelmeket, emberi kapcsolatokat. Egyszerűen jól érzi magát (az alkotó) és érzi az ember, hogy ők is érzik, hogy valamit létrehozta. Az is fantasztikus, hogy nem nagyon akarják ezt esztétizálni, nem nagyon akarják ezt tudatosítani, de amikor az ember őszintén elmondja nekik a filmmel kapcsolatos észrevételét, akkor látható módon nagyon odafigyelnek, a másokra is, tehát a másik filmjének a zsűrizésekor is odafigyelnek, próbálnak belőle tanulni és nagy valószínűséggel be tudják fogadni. Nem akarják maguktól elzárni ezeket a

kritikákat és tanulni akarnak, vagy szeretnék belőle és tudnak is tanulni belőle.

Én azt érzem, hogy él bennük a film. A szó olyan értelmében, hogy nem a szokványos, nem a televíziós dramaturgiát, nem a televíziós műfajt akarják utánozni, amit mindennap láthatnak, hanem valami egészen más él bennük, és nem is a szokványos filmművészet. Tehát azt se lehet mondani, hogy éjt nappallá nézik Bergmant és Jancsó Miklóst, vagy valakit, akiktől rengeteget tanulnak. Nem. Van egy sajátos világuk, amit olyan természetességgel és olyan ösztönösen tudnak filmre vinni, hogy szeniális kis szösszenetek lesznek belőle. Még abból is, ami nem sikerül olyan jól, abból is az ember látja, hogy olyan fantázia van benne, olyan világa van, hogy ennek az embernek értelme volt kamerát venni a kezébe és értelme lett vagy lesz az életének. És ennél többet? Ezt, hogy a film ezt az ő életükbe elő tudta hozni, hogy nagy valószínűséggel semmi mással nem tudják így kifejezni magukat, csak evvel a filmmel, ez akkora érték és ugyanakkor a társadalomnak pedig nagyon jó lenne bemutatni ezt, mert azok, akik azt hiszik, hogy "Taigetosz" mert, hogy nincsen értelme ezeknek az embereknek az életének, evvel is ellen bizonyítékot tudok mondani, hogy aki végig nézi ezeket a filmeket, egyrészt igenis jól szórakozik, nemes értelmében szórakozást kap és érzi, hogy ezek az emberek nem véletlenül vannak életben, céljuk, értelmük, lényegük van az életüknek és teret és létet kaptak ezekkel a filmkészítési lehetőségekkel.

Ennél többet azt hiszem, hogy egy valamit magára tartó filmes, vagy aki evvel foglalkozik, egyszerűen nem érezhet. Csoda!"

SPECIÁLIS FILMES TOVÁBBKÉPZÉSEK

A MAGYAR SPECIÁLIS MŰVÉSZETI MŰHELY

EGYESÜLET RENDEZÉSÉBEN

A Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület több mint egy évtizede rendezi meg speciális szakmai továbbképzéseit. 2011-ben már a mozgókép készítést is bevette a művészeti képzéseinek sorába. Az MSMME vezetése felismerte, hogy a szociális ágazatban dolgozók és élők filmes tudása meglehetősen csekély, így szükséges volna a segítők filmes és filmtechnikai tudásának gyarapítása, hogy annak eredményeként az intézményekben, otthonokban használhatóbb tudást és segítséget tudjanak átadni a sérült embereknek. A filmezés megismerésével sokak kaphatnának kedvet erre a még napjainkban sem szokványos művészeti tevékenységre.

2011-ben az egyesület felkért a filmes képzés tematikájának kidolgozására, valamint a képzés megtartására. Nagy kihívás volt ez számomra, lévén előtte nem tartottam előadásokat. Mint függetlenfilmes próbáltam összeszedni eddigi megtapasztalásaimat. Igyekeztem az általam korábban végigjárt nehézségekkel teli utat úgy megismertetni a hallgatókkal, hogy számukra már csupán a hasznos és tanulságos ismeret elsajátítása maradjon. Fontos volt a filmes kedvcsinálás, maga a filmezés megkapó miliójének a megismerttetése, de az ötlet, a dramaturgia, a forgatókönyv megírása, a képszerkesztési alapok és szabályok megismerttetése is, valamint a gyakorlati rész, azaz terepmunka is. Az első képzés öt napja alatt öt egyéni és egy közös vizsgafilmet készítettünk a nemzetközinek is mondható képzésen, lévén a hallgatóságban egy lengyel

hölgy is helyet foglalt. A hét zárásaként a filmeket a többi szakmai műhely bemutatói mellett vetítettük le, aminek nem várt katartikus sikere lett. Csodálatos élmény volt, nagy lehetőség, nagyszerű emberekkel. Az ott kialakult közösség több tagja is stabil filmes műhelyvezetővé vált az elmúlt években.

2012-ben Mohácson, majd 2013-ban Egerben ismét megrendezésre kerültek ezek a képzések. Ezen alkalmakkor is több pozitív tapasztalatot könyvelhettünk el, de leginkább kiemelkedő élmény a tengelici filmes műhely megszületésének a megtapasztalása volt.

Nem túl gyors és nem tömeges méreteket öltő fejlődés volt, igazi úttörő munka, ami egyébként is jellemzi az egész speciális filmezést.

Az általam 2010-ben kidolgozott és megvalósított egri filmes képzés tematikája.

Hétfő - érkezés, ismerkedés, kedvcsináló

Délelőtt: érkezés

Délután: személyes élmények tapasztalatok - a film, mint médium, mint önálló entitás, kié a film? (szerzői jog, személyiségi jogok) - az amatőrfilmezés (függetlenfilmezés) szabadsága - a filmezés nehézségei - fogyasztókkal élők viszonya a mozgóképhez (filmvetítés)

Kedd - alapismeretek, első lépések

Délelőtt: videotechnikai alapismeretek, alapfogalmak - a kamera - videó rendszerek, különbségek film és videó között - gyakran hallható kifejezések: - videó rendszerek (pal - ntsc), - képtípusok - , méretek (dv - hdv - full HD), - képarányok (4:3 – 16:9) -

tömörítés: divx - mpeg - avi - mov stb. Színek: fehéregyensúly (színhúség) FPS: progresszív - kezdők gyakori hibái: mozgások stb. (filmvetítés)

Délután: vizuális nyelv, kompozíció: a kép sajátosságai, a képközpont jellemzői (arany metszés) - plánozás; - képkivágás, a plánok rendszere - kameramozgások, - a nézőpont, kameraállások - Világítás: - a fény szerepe; fényirányok, színhőmérséklet, fénytípusok és alkalmazásuk - A szín szerepe a videóban, színelmélet; - szín és forma; a színek pszichológiai hatása; szíkontrasztok - Témakiemelés előtér - háttér; mélységélesség, belső vágás, színek - A hangok és a zene szerepe a filmben

Szerda - *dramaturgia*, „*forgatás*”, *terepmunka*

Délelőtt: Halmy György filmrendező előadása a film dramaturgiáról és a fogyatékos alkotókkal való filmkészítés sajátosságairól

Miért? Mit is akarunk a filmünkkel? (a mondanivaló) - mit vállalunk? a „sokat rosszul” vagy „keveset jól” kérdésköre (etűd) - a filmen mindennek jelentősége van (a lényeggel teli apróságok) - film és videó műfajok

Délután: Gyakorlat: - terepmunka, forgatás: létszámtól függően 2-4 db 3-5 perces rövidfilm közös leforgatása a forgatáson ugyancsak jelen van Halmy György

Csütörtök - *utómunka*

Délelőtt: Gyakorlat: - a kamera és a számítógép kapcsolata - vágó program (software) ismeret - capture (bejátszás), editálás, vágás, a filmek összeállítása - a vágás ritmusa - feliratozás, effektezés

Délután: Gyakorlat: - editálás, vágás, a filmek összeállítása - a vágás ritmusa - feliratozás, effektezés - az elkészült videó anyag kódolása, számítógépre, internetre és DVD-re - A filmek megtekintése közös kiértékelése

Péntek - konzultáció

Délelőtt: - A filmek megtekintése közös kiértékelése / Zárás

- A segítő szerepe a fogyatékkal élő alkotók kiteljesedésében (a segítő, mint „előhívó”, kinek legnagyobb szerepe az alkotó kedv megtartásában és a zavartalan körülmények megteremtésében rejlik)

Délután: Hazautazás

Fábián Gábor, 2010. Szombathely

A következőkben Rimán Andrea a tengelici filmes műhely vezetőjének írását olvashatjuk az MSMME mohácsi képzése kapcsán.

"Egy MSMME művészeti továbbképzés alkalmával hozott össze a sors Fábián Gáborral, aki a fotózás és a független filmzés témakörében volt előadó. Amikor áttekintettem a tematikát, megállapítottam, hogy mindegyik téma nagyon érdekes számomra, kivéve a filmzést. Úgy gondoltam, ezzel a dologgal nem tudok mit kezdeni, és igazából el sem tudom képzelni, hogy én valaha filmeket készítsek a klienseimmel. Gondoltam, sebjaj, végighallgatom az előadást, hiszen nyitott ember vagyok. Gábor elhivatottsággal, munkája iránti szeretettel beszélt és szemléltetett. Kétségeimet

nem titkoltam, néha feltettem néhány irritáló kérdést, amelyekre ő kellő higgadsággal, határozottsággal, hozzáértéssel válaszolt.

Még aznap átgondoltam az általa mondottakat, látottakat. Másnap a munkahelyemen első dolgom volt, hogy összehoztam a filmes csoportomat, ami nagyon könnyű volt, nagyon fellelkesedtek az ötlettől. Azóta Gábornak és az ő meggyőző erejének, hitelességének köszönhetően megismerhettük a filmkészítés és a csoportmunka örömeit, kalandjait, két filmszemenlén vettünk részt filmjeinkkel, és eredményesen szerepeltünk. Azoknak az embereknek, akik ebben a csoportban részt vesznek, fejlődik a személyiségük.

A Fábán Gábor által kidolgozott módszer terápiás hatással bír, elősegíti a rehabilitációt. A tőle kapott tudásért, kreativitásért, és a sok támogatásért, értékelésért cserébe az egész csoport megbecsüléssel és tisztelettel, hálával tekint rá. Továbbra is együtt szeretnénk működni vele, támogatva az ő elképzeléseit. Jómagam pedig barátként, kollégaként, kiváló és sokoldalú művész szakemberként tekintek rá."

Rimán Andrea

Első filmes továbbképzés Egerben 2011

Írta: Fábrián Gábor

Megjelent: 2011-ben, az MSMME hírlevelében és honlapján (www.msmme.hu)

"A hetedik művészettel ért véget a művészetek hete Egerben, a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület hagyományos speciális szakmai továbbképzésén. Egy nagyon intenzív és sokoldalú hét van mögöttünk, mely - véleményem szerint - minden oldalról sikeresnek mondható. Az egyesület életében először indult filmes továbbképzés, melynek megtartására engem kértek fel a szervezők. Ez úton is köszönöm Elnök Úrnak és a művészeti vezetőnek a megelőlegezett bizalmat.

Ahogy már említettem ez egy új kezdeményezés volt, ami magával hozta, hogy mindent az alapoktól kellett kezdeni és mindent a speciális képzésre kellett felépíteni. A filmkészítés már magában is nagyon nehéz és komplex feladat, ami a különböző művészeti ágak érintésétől és a technikai alapfeltételétől is függ. Célunk az volt, hogy a hallgatók kedvet érezzenek a filmkészítésre, hogy hazatérve munkahelyükön fogyatékkal élő társaikkal is megosszák ezt az ismeretet. A tanfolyamon résztvevők megismerkedhettek a dramaturgiával, a filmezés nyújtotta korlátlan lehetőségekkel és szabadsággal, a nehézségekkel, az alapvető videotechnikai ismeretekkel, képi látásmóddal a kamerahasználattal, a forgatások aprólékosságával és hangulatával, a filmvágással és annak ritmusával, továbbá némi software ismerettel.

Az ország különböző intézményeiből öt és Lengyelországból egy hallgató vett részt a képzésen.

A hét első napja jobbra a személyes tapasztalatok megosztásával és az ismerkedéssel telt, így kedden már kissé oldottabb hangulatban tudtuk átbeszélni a filmkészítéshez elengedhetetlenül szükséges elméleti részt. Izgalmas volt a résztvevők sokszor eltérő irányból tett érdeklődése. Még a második nap délutánján - közkívánatra - elkezdődött a forgatás, amit a közös ötletekből összeállított forgatókönyv alapján kezdtünk. A film a speciális szakmai tanfolyam minden művészeti műhelyét megkísérelte bemutatni egy szórakoztató humoros etűd formájában.

Azt hiszem, hogy a forgatás hangulata mindnyájunkat magával ragadott, ekkor éreztem meg először, hogy egy új csapat, egy összetartó stáb van kialakulóban. A hét közepére már mindenki tette a dolgát, csodálatos érzés volt ebben a légkörben dolgozni. Olyan emberekkel zárt össze a sors ebben a pár napban, akikre nagyon büszke vagyok és büszke vagyok arra is, hogy megismerhettem őket.

Szerdán érkezett körünkbe Halmy György filmrendező, aki egy másik dimenzióra irányította a figyelmet. Az ő általa bemutatott világ a filmrendezés mélységeire irányult, az alkotó és az alkotásának összetett viszonyát egy előre kigondolt dramaturgia mentén bontakoztatta ki a hallgatóság számára. Az elsőre talán ijesztő sűrűségű ismeretek a rendező előadása után és az újabb közös forgatások végeztével nyertek értelmet. A csütörtöki napot szinte teljes egészében az utómunka határozta meg. A

számítógépes folyamatok során mindenki megtapasztalhatta a vágás szabadságát, lehetőségeit, sokoldalúságát és megérezhette a film helyes ritmusának fontosságát.

Pénteken minden műhelyvezető, így én is megkíséreltem összefoglalni és bemutatni a hét során elvégzett munkát és annak eredményét, ami a mi esetünkben öt egyéni vizsgafilmből és a már említett közös rövidfilmből állt. Egymásért és a kialakult közösségért is szorítottunk. Az izgalmat tovább fokozta, hogy a filmkészítők mutatták be utoljára munkáikat, melyeket a képzés első alkalma miatt nem lehetett mihez mérni. Minden kétséget és fáradságot kárpótolt a szinte berobbanó taps és ováció, ami a filmek vetítését követte. Nagyon kedves volt számomra, ahogy a hallgatók nevezték a csapatunkat: "a filmkészítés workshop első fecskéi".

A rendelkezésünkre álló egy hét nagyon kevés volt, de bízom benne, hogy az alapvető filmes látásmód kialakulhatott és hasznos ismereteket vihettek magukkal a résztvevők, melyeket önállóan is tudnak majd használni és továbbfejleszteni. A Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület ismét bebizonyította számomra nagyszerűségét és egyediségét, mivel olyan tevékenységeket folytat melyek nélkül rengeteg élménnyel, sikerrel, barátsággal, tapasztalatcserével, képzéssel és lehetőséggel lennénk szegényebbek.

Ez úton is köszönöm mindenkinek a lehetőséget, a barátságot, az emberséget és a felejthetetlen élményeket!"

BEMUTATKOZÁSOK, ORSZÁGOS BEMUTATÓK

A sérültekkel való munkában résztvevők és a szakemberek számára is mind egyértelműbbé vált, hogy a speciális filmesek által készült alkotások a külvilág, a társadalom számára egyedülálló értékeket tudnak nyújtani. Így egyre inkább fontosnak bizonyult az ekkorra már nagy számban elkészült filmek szélesebb körben való bemutatása, de nem csak egy rendezvény, egy gála korlátozott keretei között, hanem a média más eszközeinek igénybe vételével, azoknak segítségül hívásával. Ebben nagy szerepe volt a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület elnökének*, Asztalos Zsoltnak, aki az évente megrendezésre kerülő országos és nemzetközi kulturális fesztivál programjába integrálta bele a filmek vetítését. Ennek köszönhetően több rendezvényen, moziban, színházban kerültek vetítésre a speciális alkotások. A válogatott filmek sokasága így került műsorára a *Szolnoki TISZApART Mozinak*, a *Kecskeméti Katona József Színháznak*, valamint több más országos helyszínnek.

A másik nagy bemutatkozási lehetőség a regionális televíziók befogadása volt. Ezt *Lovass Tibor* közbenjárásával és ötlete alapján értük el. Ha jól emlékszem összesen öt, félórás műsorkész összeállítást szerkesztettem és tettem elérhetővé 2012. nyarán a regionális televíziók számára, amely segítségével az egész ország területén, már az emberek otthonában közvetlenül is elérhetővé váltak a speciális filmek. Ezen válogatások, műsor összeállítások rengeteg időt emésztettek fel, tekintettel a filmek technikai sokszínűségére. Ekkor vált fontossá a filmek közötti újabb átkötők és intrók elkészítése is.

Fontosnak tartottam az internet által felkínált lehetőséget is, így ötletem alapján, az intézményvezető engedélyével hozzáálltam az intézmény honlapja mellett egy, kimondottan a filmszemle összefoglalására hivatott weblap megtervezéséhez, kivitelezéséhez és működtetéséhez. Hogy a Zsirai Otthont ezért további költség ne terhelje, egy úgynevezett aldomain név létrehozásával fogtam hozzá a munkához. Erre a honlapra minden, a speciális filmezéssel kapcsolatos információt, képet, filmet, felhívást és közleményt, sőt még egy a közösség számára biztosított fórumot is feltettem és elkezdtem működtetni. Külön lapokon rendszerezve és kategorizálva ismertettem az összes filmes rendezvényt és a díjazottakat, a rendezvényekről készült fényképeket és természetesen az elkészült alkotásokat. Ez az oldal 2012. év eleje óta, mára már 131 regisztrált felhasználóval működik és a "*filmszemle.efozsira.hu*" címen az írásom ideje alatt is elérhető.

2012. decemberében *Halmy György* szervezésében és ugyancsak *Lovass Tibor* támogatásával lehetőség nyílt Budapesten a *Tabán Moziban* is egy közönségtalálkozóval összekötött bemutatkozásra. Bár a nézők szinte teljes egészében maguk a speciális filmes alkotók és segítők voltak, mégis egy nagyon jó hangulatú és tartalmas estét tudhattunk magunkénak. Meg kell vallanom, erősen bíztuk a fővárosi bemutatkozás lehetőségében a szociális és a filmes szakma, valamint a sajtó érdeklődésében, aminek hiánya miatt kissé csalódnunk kellett. (Nem lenne tisztességes, ha itt nem jegyezném meg, hogy egy szervezési hibából adódóan az ELTE gyógyypedagógiai karáról érkezett néhány érdeklődő diák a belépő meglehetősen magas ára miatt a rendezvényen való részvételéről kénytelen volt lemondani.)

Az általam előre összeállított vetítési anyagban az évek alatt készített és díjazott kiemelkedő, az ország számos pontján készült speciális filmes alkotások szerepeltek. A vetítés után, a találkozó egyfajta fórumként kezdett működni, ahol is mindenki felszólalhatott és elmondhatta élményeit, észrevételeit, munkamódszereit és tapasztalatait. Felszólalhattak és kérdezhettek a nézők, a szociális szakemberek, intézményvezetők és maguk az alkotók is.

A beszélgetést *Halmy György* indította el, majd engem is maga mellé szólítva, kérdéseire válaszolva próbáltam ismertetni és összefoglalni a speciális filmezés addigi időszakát saját tapasztalásaimat és élményeimet. Ekkor alkalmam nyílt beszélni a kezdetekről, az egyre bővülő és növekvő folyamatról, a filmezés sérültek életében betöltött kommunikációs lehetőségéről és az akkorra már szinte teljesen kirajzolódott speciális filmes módszerről. Ezt követően sikerült a beszélgetésbe belevonni a fent már felsorolt résztvevők jelentős részét.

A találkozáson jelen volt és képviseltette magát a tordasi, az ágfalvi, a dunakeszi, a peresznyei, és a zsirai filmes közösség, valamint az egri és a terézvárosi fogyatékosokkal foglalkozó szociális intézmények vezetői. Képviselve a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesületet* jelen volt *Asztalos Zsolt* elnök is. Személyes meghívásomat elfogadva *Kulcsár Tamás* filmrendező is megtisztelte jelenlétével a rendezvényt.

Sajnos csak utólag vált nyilvánvalóvá a rendezvény hang, vagy filmes dokumentálásának fontossága. Mivel ez akkor nem történt meg és az elhangzottakról jegyzőkönyv sem készült, a további részletekbe menő beszámolót a rendezvényen elhangzottakról nem lenne szerencsés csupán az emlékezetre hagyatkozva folytatni.

SPECIÁLIS FILMES FÓRUM

Egy visszatérő rendezvénysorozat egy napos programjaként hirdettük meg a speciális filmes fórumot 2012. szeptemberében, azzal a céllal, hogy a speciális filmes műhelyvezetők érdemben, nyugodt körülmények között is tudjanak beszélni egymással. Úgy éreztem erre egyre nagyobb szükség van. Ekkor már négy év telt el a speciális filmezésben. Fontosnak tartottam a megállást, a visszatekintést a közös megállapításokat és a folytatás, az út közös meghatározását. Kirajzolódott egy módszer is, amire kíváncsiak voltak a filmes műhelyvezetők, valamint olyan dokumentált megállapítások is lefektetésre kerültek, amelyeknek bemutatása mindenképp szükségessé vált. Elképzelésem szerint a fórum fő vázát így két téma határozta meg: a *"speciális filmes módszer"* és *"a film, mint kommunikációs lehetőség a sérültek életében"*.

A fórum meghívott előadó szakemberei *Halmy György* filmrendező és *Lovass Tibor* médiapedagógus voltak, akiket a filmszemle zsűrijéből már jól ismerhettek a fórumon résztvevők.

A filmes fórum hivatalos felhívása

"A Fővárosi Önkormányzat Zsirai Fogyatékos Otthona évek óta kiemelt figyelmet fordít a fogyatékkal élők művészeti foglalkoztatására, ezen belül a filmes alapok megismertetésére. Ebben a témában három Zsirai Filmes Napok és négy Speciális Filmszemle került megrendezésre, valamint több filmes előadást, workshop-ot rendezett az országban a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület. 2012-re olyan állomásához érkezett a sérültek filmes képzése, ahol már egy működő módszer segíti

munkánkat abban, hogy a speciális filmesek tiszta gondolatvilágát hitelesen tudják közvetíteni a közönség számára. Ennek a módszernek az ismertetése, valamint számos tapasztalat és gondolat kerül megosztásra a filmes fórumon. Ezért is érezzük szükségesnek egy fórum és workshop megszervezését, ami alkalmat adhat a tapasztalatok megosztására és megvitatására.

Az eseményre szeretettel várjuk azoknak a szociális otthonoknak a csoportvezetőit, akik az elmúlt években részt vettek az "Itt és most" Zsirai Filmes Napokon és az "Álmodtam egyet" Zsirai Speciális Filmszemlén, valamint azokat is akik csak mostanában vagy ezt követően szeretnének csatlakozni a speciális filmesek országos baráti köréhez. A mostani találkozónk jó alkalom lesz a számvetésre, tapasztalatcserére, közös tovább tervezésre is. A rendezvényen részt vesznek olyan elméleti és gyakorlati szakemberek, akik megosztják velünk tapasztalataikat, ismereteiket - köztük a mindannyiunk által jól ismert Halmy György filmrendező és Lovass Tibor médiapedagógus.

Szeretettel várunk minden érdeklődőt!"

Elkészítettem a rendezvény tematikáját és a szükséges képi dokumentum anyagot, amely a prezentációhoz volt elengedhetetlen.

2012. szeptember 6.-án a speciális filmes fórumon 19 fő vett részt, köztük intézményvezetők, gyakorló filmes műhelyvezetők, sérült alkotók és érdeklődők. Jöttek filmesek Dunakesziről, Rum Kastélyból, Ágfalváról, Tordasról, Peresznyéről és Zsiráról, valamint jelen volt a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület* elnöke és kulturális referense,

valamint *Sodics Péter* is, mint a filmeseket éveken át önzetlenül segítő képzőművész.

A fórumról *Borhy Éva* készített jelenléti ívet és jegyzőkönyvet, magam pedig videó felvételen dokumentáltam az elhangzottakat.

A rendezvény filmvetítéssel kezdődött, ahol előre összeállított koncepció alapján mutattuk be *N. Rita Kunyhó* című filmjét és egy interjút. A beszélgetést azért készítettem, hogy *Rita* elmondhassa gondolatait és érzéseit az akkorra már többszörösen díjazott filmjéről. Társát, akkori párját a film másik szereplőjét is megkérdeztem ezen interjúban. Mindez egy kísérlet volt. Észrevettük, hogy a filmek készítését nagyban nehezíti, hogy a sérült emberek kommunikációja és gondolatainak megfogalmazása nehézkes. Ez nagy általánosságban más alkotóknál is megfigyelhető. A film, amelyet *Rita* készített több szinten értelmezhető, mondanivalója egyértelmű, sokrétű érzelmvilága letisztult, miközben történetét, tartalmát szavakkal szinte egyáltalán nem tudta elmondani. Filmjében az otthonra találást, a zavaros világban való biztonság keresését és megtalálását egy férfi-nő érdekes kapcsolatán keresztül kiegyensúlyozottan mutatja be. Ugyan így volt ezzel a peresznyei alkotópáros *K. Ferenc* és *Sz. István* is, akikkel ugyancsak készítettem egy interjút, amelyet levetíthettünk az alkotók díjazott filmjével együtt. A példa egyértelműen mutatta ugyanazt ennél az esetnél is: a gondolatok átadása, az önkifejezés a sérült emberek körében filmmel érthetőbb, mint beszéddel.

Tudom, ez a két konkrétan dokumentált példa még nem ad okot arra, hogy általános következtetéseket vonhassunk le, de aki hosszabb ideig érzékenyen van jelen a sérültek között (ahogy ezzel én is voltam), szinte teljes biztonsággal állíthatja, hogy az esetek nagy részénél ez így van,

vagy így lehet. További dokumentáció és feltáró munka lenne szükséges ennek teljes bizonyítására.

Ahogy már fentebb említettem, a fórum egyik fő csapása ez a kérdés volt, főként ezt a témát szerettem volna körüljárni a filmesekkel. A prezentáció, a vetítés meggyőző és figyelemfelkeltő volt, de sajnos aztán érdemben nem tudtunk a kérdéstről beszélgetni. A túl kevés idő kiegyenlítettlen küzdelemben marad alul a rengeteg felvetéssel és kérdéssel szemben.

Kissé elébe szaladtam a dolgoknak, mert ez a kommunikációs lehetőség csupán előadásom végén került kibontásra.

A meghatározott tematikám alapján ugyan kevésbé részletesen, mint ebben a könyvben, de a fórumon is évről évre végigvettem és ismerttettem az elmúlt rendezvényeket, a filmes folyamatokat, azoknak alakulását és a megfigyeléseinket.

Ismerttettem azt is, hogy véleményem szerint készítésük alapján milyen filmek megkülönböztetése vált lehetségessé és talán szükségessé is, továbbá, hogy melyek a hibás és nem a speciális filmezéshez tartozó, mégis több esetben megjelenő filmzési formák.

Itt csak vázlatosan ismerttettem azt a háromféle filmes formát, amelyeket készítésük alapján lehet megkülönböztetni:

- segítő gondolata, sérült segítségével és kivitelezésével (Kerülendő, mivel nem visz közelebb a sérültek világához és többnyire a technikai kivitelezés miatt élvezhetetlen.)

- sérült gondolata, segítő segítségével és kivitelezésével (Jó irány, mivel közelebb kerülhetünk a sérültek világához és a technikai kivitelezés is

jobb, amit az esetek túlnyomó részében amúgy sem lehet teljes mértékben a sérült alkotó önálló munkája.)

- sérült gondolata, sérült kivitelezésével (Optimális lenne, de jó, ha egy-két ilyen filmmel találkozhattunk az elmúlt években.)

Hibás vagy nem a speciális filmzés körébe tartozó filmzés:

- segítő gondolata, segítő kivitelezésével sérültekről (Hibás, mert nem a speciális filmzésbe tartozik, amúgy egészen magas szintű alkotások lehetnek ezek. Profi filmesek filmjei sérült emberekről.)

- egyéb elvárás miatt "kell" filmet készíteni (Ha nincs meg a szabad akarat. Közvetve vagy közvetlen, de nem a sérült ember gondolatvilága kerül bemutatásra. A szabad alkotói folyamatok hiánya miatt gyakran erőltetett, sekélyes alkotások.)

- nincs film a segítő hozzáállása miatt (Vajon mennyi ötlet és film elvetélése köszönhető ennek? Nincs rá idő és energia, nincs hozzá affinitás a segítő részéről, így a sérült vágyai és elképzelései alul maradnak. Ezen kommunikáció zárt helyen zajlik és a legtöbb esetben a sérült alkotó részéről amúgy is nehezen megfogalmazható, így nem is igazán lehet tudni róla.)

Ezen pontok ismertetése után az eddigi tapasztalataimra támaszková mondtam el a speciális filmkészítést lépésről lépésre. Ez olyan sokrétű és nagy téma, hogy ez esetben nem is kezdek bele. Könnyen meglehet, hogy ez egy külön kötet témája lesz.

Hasonlóan ahhoz a nagyon izgalmas és terjedelmes témához, ami ezután következett: az írásomban már sokszor említett speciális filmes módszer bemutatása. Ezt kimondottan fontosnak és érdekesnek tartották a jelen lévő filmesek. A fórum másik fő célja az lett volna, hogy erről bővebben -

először itt - nézeteket és véleményeket cserélve tudjunk beszélni. Sajnos, ahogy az idő hiányáról és a sok mondanivalóról már említést tettem, a fórum ideje alatt erről sem sikerült érdemben beszélünk. Azért is mondom, hogy a fórum ideje alatt, mert azon kívül, személyesebb formában azért párunknak sikerült ezt megtennie. A módszerre és annak születésére a filmes napok ismertetésénél bővebben kitértem.

Olyan érzésem van így utólag visszagondolva, mintha mindenki ezen ritka alkalom rövideje miatt gyorsan igyekezett volna a saját magát foglalkoztató legfontosabb kérdésekről beszélni. (A rendezvény délelőtt 10 órától délután 14 óráig tartott, ami magában foglalta a vetítést és az ebédszünetet is.) A fórum azon hosszabb távú elképzelésen alapult, hogy bizonyos időközönként találkozzva újabb és újabb kérdésekről tudjunk beszélgetni és értekezni. Ehhez valamelyest hasonlított a *Tabán Moziban* tartott, előzőleg már említett összejövétel.

Megvallom a magam részéről erős hiányérzet maradt bennem, ha a rendezvényre gondolok, de mindezt pozitívan oldotta (volna) az a tudat, hogy későbbiekben meg fogjuk ismételni ezen összejöveteleket. Pontosan ezen hiány miatt tartottam fontosnak egy kérdőív kidolgozását, amelyet a későbbiekben részletesen is ismertetek.

Egészen nehéz helyzetben vagyok, mert szinte lehetetlen összeszedetten, ugyanakkor nem túl részletekbe menően írni - éppen a sokféleség miatt - az elhangzottakról. A fórum nagy része rögzítésre került, de miután ezt megnéztem, még nehezebb helyzetben érzem magam. Annyi minden hangzott el, hogy az összegyűlt anyag egy önálló tanulmánykötethez is elegendő lenne. Másrészt úgy érzem, hogy jelen helyzetben ezt már nem is tehetem meg. Miután az aktív zsirai időszakomban ennek nyilvánossá tételére nem került sor, nem vagyok

biztos benne, hogy most szerencsés lenne nevekkel és részletekkel ezt megtennem, még akkor sem, ha egy nyilvános rendezvényen elhangzottakról van szó. Még akkor sem, ha a rendezvény ötlete és ezáltal megléte nagy részben tőlem függött. Mára már nem vagyok erre felhatalmazva, így nem hozhatom a személyekhez kötött véleményeket efféleképpen nyilvánosságra.

De visszakanyarodva az elhangzottakhoz és tényleg csupán nagy vonalakban említve: hasonló észrevételek hangzottak el, mint amelyek a kérdőívben is előjöttek, valamint a külön szervezetté alakulás lehetősége, annak finansziális kérdése és ehhez politikai szereplők bevonása. Hogy a sérültek és segítők közös alkotásainál, mint közös szerzők esetében végül is kié a film? Hogy kell-e, szabad-e konkrét témákkal meghatározni a filmes munkát, akár a szemlén, akár a filmes napokon, hogy fontos-e a meghatározott terápia a speciális művészetben? A társadalom számára vajon mit jelenthetnek ezek az alkotások, valamint, hogyan és mely társadalmi rétegeket kellene megcélozni a filmekkel? Ilyen és ehhez hasonló kérdések jöttek a felszínre és egyáltalán nem éreztem hátránynak, hogy a vélemények nagyon különbözőek voltak.

A rendezvény végén kezdeményezésemre minden filmes műhelyvezető és segítő oklevelet vehetett át a Zsirai Otthon és a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület* vezetőjétől elismerésül, köszönetképp a speciális filmezésben való tevékeny és úttörő munkáért.

A film, mint kommunikációs lehetőség

A fórum ismertetése után most tennék egy kis kitérőt a film kommunikációs lehetőségét érintve, mert úgy érzem, erről aránylag kevés szó esik, holott talán ebben rejlik a filmezés legnagyobb lehetősége és nem csak a sérültek életében.

"A filmnyelv jelentésbeli lehetősége gazdagabb és sokrétűbb a hagyományos művészetek nyelvénél. A filmet tekinthetjük az egyetlen olyan kifejezési formának, mely igazán versenghet a beszélt nyelvvel..."
André Bazin

A beszélt nyelv elvont, míg a film nyelve egyértelmű és konkrét, így sokkal könnyebben értelmezhető. Pont emiatt, ez a sokat boncolgatott téma kiemelt jelentőségű lehet a sérült emberek kommunikációjában. *"A filmben bemutatott jelenség a konkrét valóság képe, és a kép itt közvetlenül tükrözi az eseményeket. (...) Olyan konkrétsággal, amelyre a szó nem képes, amelyet a beszélt nyelv csak felidézni tud."* Ebben az állításában *Bíró Yvette* már nem csupán arra céloz, hogy a filmnyelv felveheti a versenyt a beszélt nyelvvel, hanem jóval túllépve rajta egyenesen azt állítja, hogy bizonyos szempontból kifejezőbb is annál. A magam részéről éppen ezért gondolom úgy, hogy kiemelten kell foglalkozni ezzel a kommunikációs lehetőséggel a sérültek életében is. Mindkét irányban fontos ez, akkor is, ha befogadóként, és akkor is, ha megfogalmazóként van jelen ebben a folyamatban a sérült ember. A konkrét képeket, a látványt a hanggal együtt - tehát a film nyelvét - bárki egyértelműen tudja érzékelni és megérteni, míg a beszélt nyelvnél ez nem minden esetben lehetséges. És még nem is beszéltem a filmnyelv egyetemességéről, amely további lehetőségeket hordoz a sokféle beszélt nyelvből adódó nehézségek terén. Bármely országban élő, bármilyen

nyelven beszélő ember, tekintet nélkül arra, hogy értelmileg sérült-e, vagy sem a filmben (és a fotográfián) ugyanazt a képet látja és érzékeli.

Nehezen is tagadhatnám, hogy elfogult vagyok ebben a témában, hogy hivatott vagyok arra, hogy kiálljak és hirdessem a filmezés adta többszintű lehetőséget a szociális szférában, hogy megkeressem és felmutassam az összefüggéseket és ráirányítsam a figyelmét minden olyan segítőnek, aki a sérült emberek életének megszépítését vállalta hivatásaként.

A filmezés lehetősége itt már nem csupán egy művészeti ág meghonosításáról szól, vagy egy kedvező hatású időtöltésről, hanem arról, hogy ez a lehetőség maga egy nyelv is lehet. Egy kiegyenlített kommunikációra alkalmas nyelvezet sérültek és épek, épek és sérültek, valamint sérültek és sérültek között. A film nem csupán művészet, ahogy a beszélt nyelv sem mindig szépirodalom, az esetek nagyobb részében sokkal inkább egy általános kifejezési forma. Ezt erősíti meg az is, hogy a filmnyelv korábban alakult ki, mint a filmművészet.

Csodálatos és izgalmas lehetőség ez mindenki számára, olykor lehet fáradságos ezen az úton járni, de tudom, hogy tele van feltáratlan kincsekkel.

SPECIÁLIS FILMES KÉRDŐÍV

A speciális filmes fórum rengeteg megválaszolatlan kérdést hagyott maga után. Az idő nagyon kevésnek bizonyult, miközben rengeteg jó észrevétel és kérdés merült fel. 2013. elején ezért is gondoltam úgy, hogy fontossá vált egy kérdőív összeállítása. A kérdőív alapját magam dolgoztam ki, de fontos volt *Halmy György* filmrendező és *Hollósi Péter* intézményvezető tapasztalatainak segítségül hívása.

Ez az első kérdőív, amely a témában összeállt.

Lévén, hogy napjainkban még nem túl nagy számban működnek filmes műhelyek Magyarországon, alig tíz műhelyvezetőnek tudtam elküldeni, azok közül is az aktívabbaknak, akikkel ekkor már szorosabb kapcsolatban álltam. Szerencsés volt, hogy a legerősebb, legaktívabb és legnagyobb múlttal rendelkező csapatok vezetői szívesen segítettek válaszaikkal. Így ötven oldalnyi anyag és számos használható ismeret gyűlt össze.

1. Hogyan került kapcsolatba a speciális filmezéssel? Van-e filmes előélete?

A válaszokból kiderül, hogy szinte teljes egészében a zsirai filmes rendezvények, illetve az MSMME továbbképzések hatására kerültek kapcsolatba az alkotók a filmezéssel. Erős a speciális továbbképzés hatása, de a filmes napok magával ragadó hangulata és a fesztiválon való megmérettetés lehetősége is hozzájárult a filmes műhelyek létrejöttéhez.

2. Mit gondol a filmezésről? Lehet-e terápiás ill. művészetterápiás módszer?

A válaszok kivétel nélkül egyértelmű igent fogalmaztak meg. Többen kitértek a filmezés különlegességére, hogy olyan plusz tartalma van, amely hatására a teljesen zárkózott - máshová be nem vonható - emberek is bekapcsolódnak a filmes munkába. *"A kamera körül szinte spontán beindul egy önkifejezési ösztön."* - fogalmazott az egyik választ adó műhelyvezető. A válaszolók között többen vannak, akik csupán, mint bármely más művészeti ág terápiás hatásáról alkotnak véleményt, de nagyobb mértékben van jelen a válaszok között a film, mint különleges lehetőségekkel bíró művészetterápiás eszköz, mely közvetett gondolatok és érzelmek kifejezésében is óriási lehetőség. A sérülteknél gyakran gondot okoz, hogy kifejezzék magukat, a filmezés bizonyítottan és hatékonyan segít ebben.

Érdekes észrevétel, hogy amikor az alkotók többnyire saját történeteiket dolgozzák fel a filmekben, addig foglalkoznak vele és ezáltal részben vagy egészben fel is dolgozzák azokat. Ebből a szempontból már egyfajta gyógyulási folyamatról beszélhetünk.

3. Mi a tapasztalata hogyan lehet a leghatékonyabban, egyáltalán kell-e integrálni a filmkészítést a sérült emberek mindennapjaiba?

A választ adók úgy vélik, mindenképpen érdemes a filmezést a sérültek mindennapjaiba integrálni, de erőltetni senkire sem szabad. Mindenképp elvállik, hogy ki az, aki fogékony és örömet leli ebben az önkifejezési formában. Nem mindenki alkalmas a filmezésre, így a segítőknek fontos szerepe van abban, hogy megtalálják és segítsék azokat a sérült embereket, akik ebben szeretnének kiteljesedni, valamint megtalálják, hogy a filmes

munkában kik és milyen arányban tudnak részt venni. Fontos a hozzáértő segítő ember és a sérültek számára elérhető és megfelelő videotechnikai eszköz.

4. Ön szerint van-e szerepe a szociális munkában a filmezésnek? Ha van, miben látja? Mik a lehetőségei és határai, valamint megoldatlanságai?

A válaszokból az derül ki, hogy több szinten is nagy szerepe van a filmezésnek a szociális szférában. Fontos egyrészt a szociális ágazatban folyó élet, a sérültek hétköznapijainak bemutatásában, másrészt a sérültek saját önkifejezésének, gondolatainak megmutatásában.

A filmezés nehézségei minden esetben a technikára, illetve annak anyagi vonzatára és az időre korlátozódtak.

5. A film, mint kommunikációs eszköz, ön szerint milyen szerepet tölthet be a sérültek és az épek életében? Lehet-e a sérülteket művészeknek mondani, alkotásaikat művészetnek tekinteni? A filmeket lehet-e Az emberi önkifejezés különös megnyilvánulásának tartani?

A fő észrevétel szinte minden válaszadónál annak a lehetőségnek fontossága, hogy a sérültek által készített filmek a társadalom számára megfelelő ismeretanyagot biztosítanak erről a ma még kevésbé ismert világról. Különös és egyedi önkifejezési formának tartják, amihez elengedhetetlen a segítség. A másik, a sérült emberek szempontjából szintén igen fontos tényező, hogy az alkotók ezen eszköz segítségével tudják elmesélni és ezáltal feldolgozni életüket, történeteiket, nehézségeiket vagy éppen örömeiket.

A válaszolók nagy része teljes határozottsággal nem meri kimondani, hogy a sérült alkotók is lehetnek művészek, ami főként a csapatmunkából és a segítség nélkülözhetetlenségéből adódik. Felmerült az a kérdés is, hogy egyáltalán miért fontos ez? Alkotóknak, alkotásoknak tekintik őket és munkáikat. Volt, aki megfogalmazta, talán jobb, ha nem mi belülről nevezzük meg őket, hanem meghagyjuk ezt a társadalom számára.

6. A filmekből, az elkészült alkotásokból milyen általános mondanivaló szűrhető le, valamint milyen életszemléletet sugároznak ezek az alkotások?

A válaszokban szinte csak olyan kifejtést olvashattam, ami azt erősíti meg, hogy a filmek témájukban mindig az alkotók életéről, érzelmeiről, érzéseiről, vágyairól szólnak. Mivel ezek a filmek az alkotóiknak ösztönösségéből adódóan többnyire mellőzik a szakmai határokat, fokozottan őszintébb alkotásokról beszélhetünk.

Fontos észrevétel, hogy éppen ezen őszinteség és téma megközelítések adnak alapot a sérültek megismeréséhez. A kellő érzékenységgel és fogékonysággal rendelkező szociális szakember feltérképezheti a rá bízott embereket és azok érzéseit, amelyek által útmutatást kaphat a segítő munkájában.

7. A speciális filmes munkában való tapasztalatai, élményei az elmúlt években (meghatározó ill. önök számára kedves élmény, tapasztalat). Fontos a saját filmes közösségében folyó munkafolyamat és a szemléken, filmnapokon, képzéseken való tapasztalat.

"Közösségi és filmes élmény" - talán így fogalmazhatóak meg legegyszerűbben összegezve a kérdésekre adott válaszok. A filmkészítés

és azok bemutatásának teljes folyamata nagy hatással volt szinte minden résztvevőre, sérültre és segítőjére egyaránt. Mivel a legtöbb ember nem ismeri ezt a világot, a sérültek úgy érezhették, hogy a filmes csapat részesévé válva kivételes helyzetbe kerültek. Identitásuk megerősödött, mivel a szűkebb és tágabb filmes közösség teljes értékű tagjaivá váltak. Ennek sokszor hangot is adnak.

A kezdeti nehézségek, az ötletelés, a technikai eszközök használata, a filmek leforgatása és azok vásznon való vizontlátása, a filmes szakemberekkel való közvetlen, baráti kapcsolat, mind-mind jótékony hatással van az alkotókra és a közösségekre.

8. Összegyűjtötték-e az eddigi tapasztalatokat a saját intézményükben? Ha igen rendelkezésre bocsájtják-e?

A filmes tapasztalatok sehol sem lettek dokumentálva és ilyen formában összegyűjtve. Ez viszont nem azt jelenti, hogy a megtapasztalások elvesztek. Szóban, a közös megbeszélések alkalmával előkerülnek, amelyek figyelembevételével folytatják a filmes munkát.

9. Ön szerint szükség van-e az épek világában megszokott díjazásra a speciális alkotók körében? Ha igen, miért?

A válasz minden esetben az egyértelmű igen. Kell, hogy érezzék a sérült alkotók is a jó és a jobb közötti különbséget. Van, hogy szükségük van rá, hogy megéljék a nehézségeket és a sikereket, ez motiválja őket a további munkában és kézzelfoghatóvá teszi az eredményeket.

A zsirai díjazási módszer jó pedagógiai érzékkel bír, hisz eddig mindenki részesülhetett valamilyen elismerésben (különdíj, dicsérő oklevél). Ez a

sérült emberek érzékenysége miatt fontos, mivel intenzívebben reagálnak a kudarc és siker élményeire. Erősebben, de megfigyelhetően rövidebb ideig.

10. Van-e közösségteremtő ereje, ha igen, mennyire a forgatásoknak, a filmkészítésnek, illetve a kész filmek közösségben, közönség előtt való bemutatásának?

A válaszok ez esetben is az egyértelmű igent fogalmazták meg. A közösségben való gondolkozás és tevékenység, az egymásra utaltság és a forgatások következtében egy szűkebb emberi és alkotói közösség épül. A közös hovatartozás, amikor az alkotók már filmeseknek nevezik magukat, egyértelmű közösségi létről tanúskodik. A tágabb értelemben vett közösség létrejött a speciális filmes rendezvények és összejövetelek során lett megfigyelhető.

11. Ön és filmes műhelye milyen módszerrel illetve rendszerességgel dolgozik?

Többnyire nem rendszeresen, csupán a filmes rendezvények miatt készítenek filmeket, illetve folyamatosan az intézményi rendezvényekről készülnek felvételek. Az ötletelés minden csapatnál tapasztalható, megbeszélik az alkotásokat mielőtt forgatni kezdenének. Van, hogy hónapokig beszélgetnek egy-egy ötletről. A válaszadók között akad olyan műhely, ahol rendszeresen előre felépített pedagógiai módszerrel dolgoznak és szakkörként működnek.

Úgy vettem ki szavaikból, hogy legtöbben szeretnék rendszeresen foglalkozni a filmezéssel, de ez nem mindenhol lehetséges.

12. Véleménye szerint melyik az munkafolyamat, amely a legjobban fejleszti a résztvevők kreativitását (a téma megtalálása, forgatókönyvírás, forgatás stb.)?

Az esetek nagy részében magának a témának a megtalálása jelenti a legnagyobb kihívást. Az egész összetett folyamat fejleszt, annak minden hatásával együtt, legyen az társas alkalmazkodás, vagy technikai problémák megoldása. A kimondottan kreatív folyamat a téma kidolgozása közben figyelhető meg - derült ki a válaszokból.

Fontos megállapítás az, hogy minden alkotó mást lát izgalmasnak ebben a munkában (vágás, forgatás, forgatókönyvírás stb.), így nehéz általános következtetéseket levonni.

A válaszokból kivehető az a közös vélemény, hogy a filmkészítési folyamat minden részletében és egészében is jótékony és fejlesztő hatású.

13. Milyen hatással van a zsűri véleménye, illetve a külső megjegyzések, kritikák az alkotói folyamatokra, az elkészült filmekre, a mindennapi életre az intézetben?

A műhelyvezetők nagyon fontosnak tartják a zsűri véleményét a saját munkájuk szempontjából és a sérült alkotókra gyakorolt hatásában is. Jól megfigyelhető a tanulási folyamat, amelyet a kritikák és a felkínált tanácsok indítanak el, illetve azok megfogadása és munkába való beépítése. A választ adók felhívják a figyelmet, hogy az értékelőknek érezniük, tudniuk kell, hogy kinek, mit és hogyan kell elmondani, megfogalmazni. Az érzékenység és az empátia ebben az esetben is

nélkülözhetetlen, lévén egy nem megfelelően megfogalmazott kritika bizonyos embereknél végleges elutasításhoz vezethet.

14. Ön szerint filmes alkotásaikkal mit adhatnak a sérült alkotók a nagyközönség számára?

A speciális filmek szinte minden esetben az alkotóik saját világát és önvalóját kívánják bemutatni. Éppen ezért reális segítséget adnak ezen zárt világ megismertetésére, így óriási jelentőséggel bírnak a sztereotípiák leküzdésében és a másság elfogadtatásában. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy ezen őszinte alkotások elfogadásának, befogadásának mikéntje a mindenkori társadalom lelki állapotának függvénye.

15. Ön szerint milyen feltételnek, lehetőségnek kellene ahhoz teljesülnie, hogy az eddigieknél hatékonyabban tudjon alkotni az önök filmes csapata?

A válaszokban szinte minden lehetséges szükséglet megjelent. Első helyen volt a technikai feltételek megléte, így a kamera, a vágógép és szoftver, valamint azok felhasználói ismerete. Az anyagi lehetőségek kiszélesítését is fontosnak tartják a válaszadók, amivel főként az utazások és a rendezvények költségeit fedeznék.

Magára a filmes munkára kérnének még több időt és lehetőséget a műhelyvezetők, valamint hasznosnak tartanák a további fórumokat, képzéseket és a filmesek közötti párbeszédet.

16. Van-e olyan ötlete, elképzelése, ami előrébb mozdíthatja a speciális filmes munkát és annak helyzetét?

Még több filmes alkalom, bemutatkozási lehetőség, fórumok, közösségi találkozók, vetítések és médiafelület. Így lehet leginkább összefoglalni ezen kérdés válaszait. Fontosnak tartják az alkotók, hogy a döntéshozók, a vezetők nagyobb mértékben álljanak mögéjük és támogassák a speciális filmeseket.

Ezen kérdésnél felmerült egy esetlegesen közösen készített film is.

17. Van-e kérdése, időközben felmerült problémája a sérültekkel való filmzés kapcsán (amit jó lenne megvitatni)?

A legtöbb választ adó üresen hagyta a kérdés megválaszolására használható helyet. Általánosságban nem jelent nagy gondot a filmes műhelyvezetőknek az alkotói munka és az abban való előbbre jutás. Volt, aki a szakmai zsűri személyi összetételének az évek során történt megváltoztatását jelezte problémaként és volt, aki a nehezebb képességű sérültek filmes alkotói részvételével, a munkába való bevonásával kapcsolatban kért segítséget.

Kérdőív összegzés

A kérdőív bizonyos pontjai fedték egymást, válaszismétlődésre adtak lehetőséget. Utólag magam is több hibát vélek felfedezni benne. Mégis, úgy érzem, ha "*próba üzemmódban*" is, de komoly eredményeket hozott.

Mert mi az ami összejött? Sok vélemény, meglátás és tapasztalat, és mindez a szociális szférában dolgozó segítő emberektől, akik már kipróbálták a filmezést. Észrevételem szerint nagy erőssége ezen kérdőívnek, hogy válaszai összeadódva egymást erősítik, ugyanakkor ezzel a mindnyájunk által felmerült bizonytalanságokra és kérdésekre választ is adnak. Mindez egyfajta igazolás is. Összegzés és megerősítés, a sokféle munka mégis egyszintű meglátásaival, fejlődéseivel és törekvéseivel. Hisz annak ellenére, hogy a választ adók távol egymástól, más emberekkel, más közösségekkel, más módszerekkel és elvárásokkal fogtak munkához, mégis a legtöbb kérdésben megegyeznek, gondolataik és meglátásaik azonosak. Örömmel láttam, hogy ez alól magam sem vagyok kivétel, tapasztalataim alapján teljesen egyetértek a véleményekkel. Az egyéni bizonytalanságok talán így oszlathatók el a leginkább.

Ezen kérdőív által is egyértelmű bizonyosságot nyert a speciális filmezés létjogosultsága, bár ez öt év távlatából nézve ez már igazán nem szorul bizonyítgatásra. Már konkrétan megfogalmazhatóak azok az igények, melyek teljesülése a filmes műhelyvezetők munkáját, a műhelyek működését nagyban segítené.

Tényleg csak röviden sorolnám fel, melyek ezek: több idő az alkotáshoz, a kísérletezéshez, anyagi és bemutatkozási lehetőségek, fórumok és képzések kellenének az igazán hatékony folyamatok fenntartásához. A speciális filmesek a döntéshozók, a vezetők támogatását kérik, egyfajta jogos prioritást ehhez a csodálatos, sok esetben önkéntes és nagyon nehéz munkához, amely olyan többletet ad mindnyájunk számára, amely nélkül világunk minden bizonnyal kevesebb lenne. De nem csak a segítségkérés olvasható ki a válaszokból, hanem a kipróbált folyamatok és az azokra épült tapasztalatok is. A film specifikus folyamatai, művészetterápiás

hatásai és lehetőségei, a film, mint az önkifejezés különös formája és fontossága mind igazolódik a kérdőív által.

És kaphattunk bizonyos képet az alkotókról is. Különösen megrendítő tény, hogy sok olyan embertársunk él az országban, akik kinyílásának, önkifejezésének lehetősége, ezáltal emberi létük teljessége egyedül ezen filmes alkotói folyamat által lehetséges.

Az elkészült alkotások között több olyan is született, amely egyetlen, többszintű megfogalmazása egy emberi életnek, amelyet alkotója őszinte ajándékként nyújt át a nagyvilág számára. A társadalom, de sokkal inkább az egyének felelőssége, hogy értékénél fogva ajándékként elfogadják-e ezen alkotásokat, történeteket tanulságaikkal együtt és elhelyezik, beépítik a saját életükbe vagy átnéznék ezeken és e lehetőségtől megfosztva szegényebben élnek tovább.

Mivel nem vagyok gyakorlott kérdőív elemző, így azon kívül, hogy a válaszokat összegeztem, a saját következtetéseimet levontam és ezt megosztottam, mélyebben nem kívánok belemenni ebbe a munkába. A lényeg - úgy érzem - így is benne van és biztos vagyok benne, hogy ebből az általam leírtaknál sokkal több is kiolvasható.

LÉTREJÖTT FILMEK ÉS KÖZÖSSÉGEK

Milyen közösségek, hogyan alkottak, kik és milyen alkotásokat hoztak létre? A kérdés egyre többször merült fel bennem, ezért is tartottam fontosnak megkísérelni - ha kissé bizonytalanul is - e fejezet összeállítását.

Vajon összegezhető-e egyáltalán, le lehet-e vonni következtetéseket abból, ami eddig, és ahogy született? Rendelkezünk-e megfelelő ismerettel és tapasztalattal, elegendő számú közösséggel és alkotással?

A következőkben különböző megközelítések alapján próbálom rendszerezni a megfigyeléseimet:

- *alkotóközösségek összetételük és felépítésük alapján*
- *alkotók az alkotásukhoz való érzelmi viszonyuk szerint*
- *filmek készítésük szerint*
- *megjelent filmek kategóriák szerint*

Mindvégig hiányként éltem meg a "civil" résztvevők csekély jelenlétét a speciális filmes mozgalomban. Eltekintve pár alkotótól, kizárólag intézményi részvétel volt megfigyelhető az elmúlt öt évben, ami legfőképp annak köszönhető, hogy a mozgalom intézményből indult ki, s így jobbra intézményi körökben terjedt el. Ez most némileg megnehezíti a következtetések levonására tett erőfeszítéseimet. Ha sikerül bármit is levonni, akkor is csupán egy bizonyos rész megismerésével tehetem, úgy, hogy a nappali ellátásban résztvevőkről és a családban élő sérült alkotókról nagyon kevés információval rendelkezem. Ez az egyik

legnagyobb hiányossága a speciális filmes mozgalomnak. 2013. elején ezt felismerve komoly címgyűjtésbe kezdtem, amelynek eredményeként a megszokott címlista jóval több, mint kétszeresének tudtuk kiküldeni a felhívásokat, valamint sikerült a legnagyobb internetes pályázati figyelő portálon is elhelyezni a rendezvények felhívását és részleteit. Nem állítom, hogy emiatt, de az ötödik filmszemle minden addiginál több, 25 filmes alkotást fogadott.

Alkotóközösségek összetételük és felépítésük alapján

Leginkább 2-3 főből álló kis csoportok működnek, de több esetben előfordulnak magányos farkasok is, akik ugyancsak "magányos" segítőkjükkal járják a filmezés felemelő útját. Ha volt alkalmam rálátni bizonyos alkotói folyamatokra (a sajátunkon kívül), akkor azt figyelhettem meg, hogy a segítők a sérült alkotókkal folyamatos kommunikációban, előre megtervezett és kidolgozott történeteket igyekeznek felvételeikkel megfogalmazni. Vannak nagyobb lélekszámú, 8-10 főből álló csoportok is. Az ilyen csoportok egy intézmény egész filmes műhelyét tartalmazzák. Ők általában több filmet készítenek, nemegyszer 2-3 alkotást egy-egy filmes alkalomra. Ez abból is adódhat, hogy ekkora létszámnál elkerülhetetlen, hogy bizonyos résztvevők ne maradjanak a háttérben, lévén, ha ennyien vannak, igazán nehéz mindenkit érdemben bevonni a filmezésbe. Így, hogy mindenkinek kijusson a jóból, vagyis a filmsínálásból, több filmet kell készíteni. Ez nálunk is így volt Zsírán, de én teljesen külön csoportként kezeltem őket és ez az alkotói folyamatokban is így volt. Törekvéseim, hogy együtt is dolgozzanak - mivel a másik munkájából is tanulhatnak - nem igazán voltak sikeresek. Ki-ki csak a saját projektjébe volt hajlandó igazán belemélyedni. De

hangsúlyozom, ez nálunk volt így, ezért ebből nagyon nehéz általános következtetéseket levonni. Tovább nehezíti ezt, hogy országszerte még mindig aránylag kis számban működnek filmes csoportok. Valamint függ attól is hány segítő kapcsolódik be a munkába, ha többen vannak, nagyobb hatékonysággal tudják irányítani, akár összekapcsolni a kisebb csoportokat.

Megállapítható tény, hogy minden csoportban van egy karizmatikusabb figura, aki meghatározza az egész közösség filmezéshez való viszonyát és a filmek milyenségét, stílusát. Nem szerencsés (sajnos lehetséges ilyen), ha ez a karizmatikus figura nem a sérült alkotó, hanem segítője, aki nem hajlandó kellő érzékenységgel és alázattal hozzáállni a folyamatokhoz.

Láthattunk olyat is - és örömmel mondhatom ez volt a jellemző - amikor a sérült alkotó és segítője valamiféle különleges kapcsolatban álltak, vagy valamilyen megfoghatatlan emberi kötődésben, egyfajta bizalmi, baráti, és ami a legfontosabb, egyenrangú kapcsolatban. Az ilyen alkotókkal élmény volt együtt lenni. Egymást ugratva nagyon jó hangulatban csodálatos alkotásra képesek az ilyen kisközösségek.

A stábok összetétele szinte az első pillanattól kezdve állandóságot mutat. Vannak operatőrök, akik a kamerázásban találták meg önmagukat, ők szinte soha nem jelennek meg a vásznon. Vannak a játszó típusok, riporterek, mókamesterek, akik személyiségükkel szinte mindvégig uralják a filmek felületét. És vannak a rendező, gondolkodó típusok, akik magát a filmet álmodják meg. Kitalálják, hogy miről szeretnének filmet csinálni, hogy kivel és milyen módszerekkel. Megírják a történeteket, kialakítják a film lényegi szerkezetét és végigviszik elképzelésüket egészen a bemutatásig.

Alkotók az alkotásukhoz való érzelmi viszonyuk szerint

Ha érzelmi megközelítésből adódó viszonyból nézzük az alkotókat és a létrejött alkotásaikat, megint csak nagyon nehéz helyzetben vagyok. Kétféle végletet látok. Az egyik végen olyan alkotók állnak, akik sok más dolog mellett a filmezést is űzik, mint elfoglaltságot, különösebb kötődés nélkül. A másik véglet - akikről többször említést teszek - azok az alkotók, akik életének, gondolatainak jelentős részét a filmezés teszi ki. Nem merem azt állítani, hogy csupán e kettő alkotói típus van, csak a két végletet írom le, ezzel tudomásul véve a köztük helyet foglalók létét is.

Nagy számban vannak a megjelent alkotások között a vidám könnyed filmek, a sérültek lényéből adódó nem vérre menő hozzáállás hozadékaként. Ennek több oka is lehet. Egyrészt, a filmmel foglalkozó sérült emberek otthonaikban több más művészeti tevékenységben is részt vesznek (színhátszás, tánc stb.). Életükben a filmezés nem foglal el túl nagy helyet, nem tulajdonítanak neki túl nagy jelentőséget, ettől alkotásaik könnyedebbé és talán még őszintébbé is válhatnak. Mintha felszínes lenne, de a sérültség miatt ez a felszínesség nem tud megvalósulni. Ez a kijelentésem most ellentmondásosnak tűnhet eddigi és az ezután következő gondolataimhoz képest, ezért is hangsúlyozom, hogy csupán bizonyos rétegekről beszélek, olyanokról, akiknek létét ugyanúgy meg kell említeni, mint azokét, akiknek életének egyetlen célja és értelme a filmezésben van.

És itt máris szóba jöttek azok az alkotók, akik életében óriási szerepet tölt be a filmkészítés. Az ő alkotásaik sokfélék lehetnek (vidámak, melankolikusak), de az esetek nagy részében mélyebb témát igyekeznek a világ elé tárni. Ezek az alkotások szinte teljes egészében rövid filmetűdök,

sokszor elvontak, szürreálisak, amelyek a saját életükből merített történetekből, vágyakból építkeznek. Többnyire ők azok az alkotók, akik zárt világukból felénk, kifelé próbálnak jelezni.

Filmek készítésük szerint

Készítésük szerint jelenleg három féle filmet tudok megkülönböztetni: "spontán" filmezést, "megtervezett" filmezést és a "módszer" filmezést.

A spontán filmezés nagyon jellemző a speciális filmes világra, de tapasztalataim szerint az ép amatőrfilmesek is készítenek így filmeket. Ahogy a nevében is benne van, spontán módon, egy kiválasztott helyszínen, vagy közegben bekapcsolt kamerával igyekeznek az alkotók valamiféle érdekes és használható jelenetet rögzíteni. Ehhez gyakran spontán módon próbálják meg befolyásolni a hirtelen szereplökké kinevezett embereket. Egészen rendkívüli és nagyszerű alkotások születtek és szülehetnek ezzel a módszerrel, de valljuk meg őszintén, nem igazán tisztességes egy egész stábot úgy mozgatni, hogy fáradságot nem véve, szinte mindent csupán a szerencsére bízunk.

Mikor valaki elkezdi ezt a munkát, a kezdeteknél önmagának is rá kell jönnie, hogy a filmezés nem csupán abból áll, hogy be és kikapcsoljuk a kamerát és ráirányítjuk egy bizonyos témára. Ez egy nélkülözhetetlen része ugyan, de csupán egy része a filmezésnek. A sérült alkotók tanításánál ennek tudatosítása kell, hogy először megtörténjen. A kamera kézben van, a nyersanyag beállítva, az idő is jó, hát rohanjuk filmezni. Ilyen izgatott érzés keríthet hatalmába bennünket a filmkészítés előtt. De a kapkodás a legtöbb esetben megbosszulja önmagát, ezért érdemes időt szánni a tervezésre és a szervezésre.

A tervezéssel már el is értünk a másik filmkészítési típushoz, a *"megtervezett"* filmezés módszeréhez. Ez aránylag sok dolgot foglal magába és szándékosan nem beszélek itt a filmet készítő csapatok összetételéről. Ezek a közösségek, akik így dolgoznak, már egyáltalán nem akarják a véletlenre bízni filmjeik alakulását. Gondosan megtervezik a történeteket, jegyzetelnek, leírják a film teljes cselekményét, a sérült alkotó és segítője folyamatos párbeszédben van, közben a segítő igyekszik a megrekedt gondolatokat továbbgördíteni. Folyamatosan szervezik a munkát, kiválasztják a helyszíneket, a szereplőket, majd egyeztetnek és igyekeznek felkészülni minden esetleges felmerülő dologra. Ebben a munkában a sorrend általában másodlagos, mert sokszor előfordul, hogy egy előzőleg meghatározott helyszín, jelenség vagy szereplői karakter változtat az eredeti elképzeléseken. Többször előfordult ez velünk is, olykor vicces helyzeteket, máskor nagyon pozitív hatást eredményezve. A meglátás, az intuíció nagyon fontos eszköz tud lenni az egész filmkészítés során.

Nagy öröm, hogy az évek múlásával a speciális filmek legtöbbje már ilyen módon készült.

A *"módszerrel"* való filmkészítést volna jó elterjeszteni a speciális filmes világban. (Ehhez természetesen először teljesen ki kell dolgozni a módszert.) E filmkészítési eljárásról többször is említést teszek a könyvben, de mivel még nem teljesen kiforrott, - mintegy próba üzemmódban van csupán - így nem tudok erről teljes egyértelműséggel beszélni. A módszer lényege, hogy egyfajta ráhangolódással és objektív lehetőségek felkínálásával a sérült emberekből - gyakorlatilag bármely

kommunikációra képes emberből - kihozható a film elkészítéséhez szükséges történet. Ráadásul olyan történet, amelyről gyakorlatilag sem a sérült alkotónak, sem segítőjének egészen a film elkészültének pillanatáig nincs teljes rálátása. Nagyon izgalmas dolog ez. Ennél a módszernél kimondottan a film történetének létrehozásáról, valamint a jelenetek és azok sorrendjének meghatározásáról van szó. A további filmkészítési lépések már az előzőekben ismertetett „megtervezett” módszerrel történnek.

A történet az alapja a filmnek és úgy érzem, a lényege is a sérült emberek filmezésénél, főként amennyiben arra a gondolat- és érzelemvilágra vagyunk kíváncsiak, amelyeket a sérült emberek magukban hordoznak. Ezzel a módszerrel is készült jó pár film az utóbbi időszakban és szinte mind komoly sikert hozott alkotóinak.

Megjelent filmek kategóriák szerint

Ha a megjelent filmeket kategóriákba szeretnénk besorolni, talán a következőképp lehetne megtenni: portrészzerű filmek (főként önportrék), ismertető dokumentumfilmek (saját életükből, környezetükből), rövid játékfilmek és máshová be nem sorolható, érzelem gazdag etűdök és zenés klipek.

A speciális filmezésben talán nem meglepő, hogy főként rövid etűdök jelentek meg, többféle műfajban, akár dokumentum, akár kísérleti rövidfilmek. Bár a dokumentumfilmek, ismertetőfilmek között előfordultak nagyobb lélegzetvételűek is.

Gyakorlatilag a sérült alkotók határait figyelembevétele szerint élnek a film adta valamennyi lehetőséggel. Teljes nyugalommal merem

kijelenteni, hogy nem tapasztaltam túl nagy különbséget a speciális filmfesztiválok és az ép emberek számára rendezett filmes rendezvények között. Ugyanúgy alkotnak, ugyanolyan hibákat vétenek és rájuk is ugyanolyan összetételű közösségek kialakulása jellemző, valamint az alkotások sokszínűsége is hasonló mindkét esetben, akár a témaválasztást, akár a megközelítést vesszük az összehasonlítás alapjául.

KIEMELKEDŐ ALKOTÓKÖZÖSSÉGEK

Az elmúlt évek nem múltak el nyomtalanul, közösségek alakultak ki, alkotói fejlődések mentek végbe, születtek nagy alkotások és középszerűek, stabilizálódtak alkotócsoportok vagy a kezdeti kudarcok és nehézségek után eltűntek. Szinte mindenre volt példa. A legtöbb esetben azonban a kezdő stábok, a kezdeti felállásban együtt maradtak és hozzájuk hasonlóan az évek múlásával újak és újabbak alakultak, majd hamar behozva lemaradásukat erősödtek meg.

Ebből is látszik, hogy a sérült emberek nem akarnak *"túl"* sokat. Az évek során nem variálták meg a közösségek munkamegosztását, mindenki örömmel elfogadta helyét és szerepét azon belül. Mindig ünnep volt, ha filmezésre, csapatmunkára, közösségi találkozókra vagy éppen filmfesztiválra került sor. Különös pillanatok, különös közösségek együtt, egymással és szinte minden esetben egymást segítve. Valami olyan, ami ténylegesen és igazán az volt, aminek látszott. Magában hordozva a lehetőséget és a fejlődést, ami éppen ezért most jól látható és nyomon követhető.

Megpróbálok pár összegző gondolatot papírra vetni azokról az alkotókról és közösségekről, akik erőteljesen meghatározták a speciális filmezés kezdeti öt évét. De nem fogok, mert nem is tudnék minden olyan csapatról írni, akikkel találkoztam.

Ágfalva

Az ágfalvi csapat egy meghatározó közösség. Tagjai főként pszichiátriai betegek. Az első filmfesztiválon kívül (az első filmnapokba becsatlakozva) minden rendezvényen jelen voltak. Ők azok, akik a legtöbb sikert érték el az évek során. Már az első próbálkozásukkor kitűntek.

A csoport kezdetek óta állandó összetételű, több alkotó több filmmel is jelentkezett. A filmesek egymás alkotásait segítik és feltűnnek azokban szereplőként is. Segítőjük egy nagyon tehetséges alkotó, aki őszinte érzékenységgel és empátiával vonja be az alkotói folyamatokba a sérülteket.

Közel áll a csoporthoz a minimális utómunkát igénylő, két-három hosszabb snittből álló munkamódszer, ami nagy előkészületet igényel. Külön kihívást jelenthet a csapatnak az az izgalmas folyamat, amelynek során precízen, előre megtervezve a kellékeket, helyszíneket, narrációt és színészi alakítást, a filmfelvételekhez előkészítik és összeállítják.

Középpontban náluk szinte mindig az ember áll (és annak szerepe a nagyvilágban), a hagyományokban, az értékekben, a gondolatokban és a gesztusokban. Fontos számukra az emberi lét működéseinek feltárása, sokszor saját történeteik bemutatásával.

Milyen érdekes, hogy zárkózott emberek zárkózott világa, a film közvetítésével mennyire őszintén válik érzékelhetővé számunkra.

Igazán eredeti ötlet volt tőlük, hogy szólások, mondások direkt ábrázolásával értek el komikus, mégis gondolatébresztő hatást a nézőkben. A hagyományok segítségével hívásával tartottak tükröt elénk, drámaian irányították a figyelmet és érzelmet az igazán fontos dolgok felé.

Örülök, hogy megismerhettem őket!

Csákánydoroszló

Csákánydoroszlóról szinte mindvégig egy alkotó jött segítőjével Zsirára. Részt vettek a filmes napokon és a filmszemléken is. Kitartóan, de igazán nagy elismerés és sikerek nélkül maradtak hűek a filmezéshez. Erős gondolatokat próbáltak meg bemutatni a vásznon, ami nem minden esetben sikerült harmonikusan. A magam részéről nagy tisztelőjük vagyok. Értem és érzem azt a világot, ami körbeveszi őket és mindennapjaikat.

Sok sikert kívánok nekik!

Dunakeszi

Érdekes analógiák figyelhetők meg a dunakeszi és a tordasi csapat életében. Dunakeszi csapata jóval nagyobb létszámú, ők is kezdetektől minden rendezvényen jelen voltak, náluk is nagyjából akkoriban volt váltás a segítő személyében, ami hasonlóan érezhetővé vált az alkotásokban. Mindkét csapat máig aktív segítője a 2011-es egri MSMME filmes továbbképzésen ismerkedett meg a speciális filmezéssel, melyet nekem volt szerencsém megtartani.

Viszont fordított a helyzet abban, hogy míg a Tordasiaknál előbb vicces, aztán komoly, addig Dunakeszi csapatánál fordított a tendencia. Ebből is jól kivehető, hogy mennyire érzékeny egy filmes közösség, hogy mekkora befolyással bír rá a segítő személyisége.

Megjegyzem, némi változás is tapasztalható, mert a Dunakeszi csapat 2013-as alkotása fény-árnyék játékával már filozofikus mélységeket célzott meg.

Üdítő, igazi jelenség a dunakeszi filmes műhely, tele mindenki számára vidám, emlékezetes és szerethető emberekkel. Munkájukat többnyire az improvizáció és a környezet adta lehetőségek kiaknázása jellemzi. Alkotásaik sokszínűek, helyzetkomikumokkal érzékeltetik és hívják fel a figyelmet a világban tapasztalható nehézségekre és változásokra, valamint az egyén bensőjéből felszínre törni akaró kérdésekkel teli érzelmekre.

Kéthely

Izgalmas és minden esetben ötletes alkotások származtak a kéthelyi alkotóktól, bár többnyire egyetlen alkotóról és az őt segítő társairól beszélhetünk. Ez nem egyedi jelenség.

A filmes napokon egyáltalán, de a filmszemléken sem minden alkalommal szerepeltek. Az utóbbi évben már egyáltalán nem találkozhattunk kéthelyi filmekkel. Sajnálatos, mert minden esetben sikeres bemutatkozásuk volt, amelyeket a zsűri díjjal ismert el. Játékos, vidám alkotásaikkal, egyértelmű stílusukkal egyből felismerhetőek voltak.

Magyarszerdahely

Az utóbbi két filmfesztiválon vettek részt a magyarszerdahelyi alkotók. Elsőre mintha nem találták volna meg saját stílusukat, de a 2013-as filmnapokon készített felvételeiken már érezhető volt a nagyszerűség. A filmet saját környezetükben újraforgatva, javítva és talán a szakmai zsűri tanácsát is figyelembe véve, egészen magas színvonalú filmmel érkeztek az ötödik filmfesztiválra, ahol kategória fődíjas lett alkotásuk. Két igazán emlékezetes karakter alkotja a csoportot, ahol a szerepeket is magukra

osztották. Tehetséges segítőjük, emberséggel és külsős segítség bevonásával tágította az alkotók lehetőségeit.

Peresznye

A nagy csapat.

A mozgásában korlátozott rendező, forgatókönyvíró karizmatikus egyéniségével egy állandó stábot működtetett, szinte már első próbálkozásától kezdődően. Módszerfilm szerűen, precízen kidolgozott történettel és forgatókönyvvel álltak - illetve lévén én is a stáb tagja, mint operatőr - álltunk neki a filmek leforgatásához. Az alkotók erejét főként a játékfilmes etüdök képezték, de megpróbálkoztak dokumentumfilm készítéssel is. A stábban a szerepek pontosan kiosztásra kerültek, segítőjével a történetet és a gyártásvezetői feladatokat látatta el az alkotó, valamit egyfajta rendező asszisztensi feladatot. A velem együtt alkotó sérült társ főként a képek rögzítésében látott el feladatokat, míg egyazon csinos hölgy a színészi teendőket, aki az évek során ezekben a filmekben jól láthatóan, a kamera előtt vált felnőtté.

Műveiket verbalitástól mentes játékok, gesztusok, szép aláfestő zenék, a tudatosan alkalmazott akusztikus tér és szimbolikus cselekedetek jellemzik. A szépség és a lepusztultság, az elmúlás és különös, ambivalens világok ábrázolásán keresztül léphetünk be az alkotó sejtelmes, vágyakozásokkal teli valóságába. Mert róla szól minden történet, az elérhetetlenről, a kézzel megfoghatatlanról. Magában hordozza az elfogadást és a reményt. Annak elfogadását, hogy talán majd máshol, egy másik valóságban mindez kézzel foghatóvá válik. Felmerül bennem a gondolat, hogy miközben az alkotó a saját filmjét nézi, lehet valóságosan is magába fogadja őt annak világa.

A velük való munka mindig ünnep volt számomra: terepszemle, megbeszélés, forgatás, megoldásra váró váratlan helyzetek, egymás ugratása, csoportképek és siker.

Köszönöm nekik!

Püspökladány

Egy tehetséges és nagy kitartással rendelkező filmes alkotó, a filmszemlék állandó szereplője. Főként saját életéről, környezetéről vagy eseményről készít életvidám filmeket. Dramaturgiai érzéke fejlett, a számítógépes software ismerete egyedülálló. A vizuális effekteket előszeretettel alkalmazza és egyáltalán nem öncélúan. Köztudott róla, hogy életében központi szerepet tölt be a filmezés.

Örülök, hogy megismerhettem általa és benne egy igazi napfényes filmest.

Rum Kastély

Szívet melengetően kedves csapat, amely sérült nagykorú gyermekekből áll. Segítjük, aki maga is filmes, nagy érzékenységgel és szeretettel fogja össze és terelgeti az alkotókat. Nem régóta csatlakoztak a filmes rendezvényekhez, de már elsőre sikerekkel térhettek haza. Életkori sajátosságuk észrevehető (ami nagyon jó) a témaválasztásokban - szerelem, álmodozás és vágyak - vagy éppen lakóhelyük filmes ábrázolásában.

A Rum Kastélyban működő filmes kör alkotásai tudatosan kidolgozott és pedagógiaileg is alátámasztott mozgóképes oktatásra engednek következtetni (erről később meg is bizonyosodtam). Szépen szerkesztett

képek, arányos dramaturgia, olykor saját készítésű grafikai elemekkel színesített filmes képsorok. Tehetségesek és fiatalok.

Bevallom kicsit elfogult vagyok velük. Az értelmi sérült emberekhez fűződő korai személyes élményeim Rum Kastélyhoz köthetőek. Gyermekek, akik tiszták, mosolygósak és csordultig vannak hittel, szeretettel.

Remélem, még sokat találkozhatok velük!

Tengelic

Furcsa érzés kerít hatalmába, mikor a Tengelici Filmesekre gondolok, egy szerencsés érzés: a születés megtapasztalásának emléke. Számomra talán az egyik legizgalmasabb jelenség a tengelici filmes műhely létrejötte, munkája és sikerei. Fokozza bennem a hatást, hogy a szenvedélybetegekből álló csapat, mennyire rövid idő alatt érte el az igazi alkotóközösség mibenlétét, akik aztán a legmagasabb elismerésekben is részesültek. Csoda volt, hogy mindez a szemem láttára történhetett. Ugyan nem fizikailag, de velük voltam mikor még szkeptikusan, tele kétségekkel képelték el magukat, mint filmesek, majd első filmjük bemutatásánál, mely jóllehet a kezdeti hibákat érintette ugyan, de őszinteségével és erős önkifejezési vágyával mély nyomot hagyott a nézőkben. Aztán ahogy telt az idő, halottam felőlük, termékeny munkásságukról és elszánt szenvedélyükről. Alig egy év alatt érték el a legnagyobb elismerést az V. Zsirai Speciális Filmszemlén, ami már kezdetektől nem csupán az értelmi fogyatékos alkotók előtt, de a pszichiátriai és szenvedélybetegek számára is megnyitotta képzeletbeli kapuit.

A tengelici filmes közösség megalakulását, ha lehet úgy mondani, egyrészt az MSMME mohácsi továbbképzésének köszönhető, másrészt természetesen vezetőjének, aki átlátott a kezdeti szkeptikus nehézségeken és elindította a filmes csoportot.

A közösség életébe bizonyos szinten magam is belátást nyertem, így tudom, milyen fontos szerepet tölt be a film az érintettek életében.

Bízom benne, hogy ez a lendület még messze eljuttatja az alkotókat.

Kevés az ilyen közösség: frissek, értékesek és van bennük valami megmagyarázhatatlan elszántság és szenvedély.

Nekik a film sokkal többet jelent, mint a legtöbb ember számára. A film az identitás, a rés és a kapu a külvilág irányába. A filmezés lehetősége nem más, mint az önmagukban már szinte teljesen elfeledett értékek kézzelfogható megnyilatkozása.

Személyesen is megtapasztaltam azt a hálát, amit csak igaz emberséggel kaphatunk igaz emberektől.

Tordas

A tordasi csapat már az első megmérettetésen jelen volt és minden egyes filmes rendezvényen részt vett, lehetett az filmes fórum, szemle vagy akár filmes napok. Az időszak első felében a segítő személye megváltozott, melynek hatása egyértelműen kivehető volt az alkotásokban is. A rövid, vidám etüdöket felváltották a mélyebb gondolatokat és érzéseket feltárni kívánó, játékidőben is hosszabb filmek.

Az alkotó, aki a tordasi csapat arcává vált az évek során, komoly filmes és fotós identitással bír. Társai elmondása szerint életének nagy részét ezen alkotói folyamatok teszik ki: folyamatos filmes és fotós

dokumentálásokról, rendezvényekről, eseményekről és speciális filmforgatásokról.

Nagyon jól érezhető, hogy számára milyen nagy lehetőség a filmes rendezvények léte és az azokon való részvétel lehetősége. Többször megfogalmazták pozitív élményeiket egy-egy filmes rendezvényt követően.

A csapat szinte minden megmérettetéséről díjjal tért haza.

Munkájukat a minőség, a technikai határok kreatív leküzdése és a letisztult, főként önmagukról szóló dokumentarista filmek jellemzik.

A tordasi filmes műhely pár főből álló, nagyon értékes közösség.

Zsira

Szándékosan hagyom a végére a *"saját csapatomat"*, persze ne értse ezt senki kisajátításnak, sokkal inkább egyfajta azonosulásnak, szeretettel teli eggyé válásnak. Többen voltak, ezért is külön kezelem a zsirai alkotóközösségeket, valamint fontossá válik bizonyos szinten nevükön neveznem őket.

A *"Rita"* névvel fémjelzett csapat sok nehézségen ment keresztül az évek alatt. Összetétele a párkapcsolati változások hatására módosult, ami a filmek történetében minden esetben láthatóvá vált. A *"módszer"* megszületése is ezen alkotókhoz köthető, főként a legtehetségesebb tagjához, *Ritához*. Tempója, mély és összetett mondanivalója, a nehézkes kommunikációval együtt szinte magában hordozta a módszer megszületését. De nem csak ezen módszer, hanem az a filmes fórum alkalmával bemutatott bizonyosság is, miszerint a film olyan kommunikációs lehetőség, ami kikerüli a sérültségből fakadó verbális és

kognitív nehézségeket és letisztultan, sokrétűen érzelmekben gazdagon beszél az alkotója helyett és nevében. (lásd: *"Itt és most"* Zsirai Filmnapok)

Ezen kisközösség talán az egyik legsikeresebb csapat, többszörös *"Szemle legjobb alkotása"* díjjal kitüntetett alkotók. Mélypontok, hullámvölgyek, a nehézségek és újrakezdés mind jellemző rá, rájuk. Filmjeiknek szinte minden esetben párkapcsolati és szerelmi mondanivalója volt, melyekhez a saját életükben történtek adtak hiteles alapot.

További fontossága ezeknek az alkotásoknak, hogy a néző egy őszinte, de nagyon zárt világba nyerhet bepillantást. A sérültek zárt világába, amelyről talán a legtöbben nem is tudják, hogy létezik. Pedig létezik a maga csodálatos színeiben és értékeiben. A kinti emberek a távolság miatt nem rendelkeznek ezen ismeretekkel, míg a bentiek legtöbbször önmaguk takarásából nem látja meg mindezt.

Erős érzelmi hatások között gondolok rájuk, miközben őszintén hálás vagyok!

A másik, minden esetben nagy figyelmet szó szerint is magának kikövetelő filmes csapat *"Joli"* nevével jelezhető. A riporter sok helyszínen forgatott társával az évek alatt, amelyeknek érdekessége igazából véve szinte mindegy is volt. A kérdésekre általában maga válaszolt saját életéből mesélve, nem ritkán kitarakva az interjú alanyait. Ettől az alapjában véve abszurd felállástól nagyon érdekes és sokak számára szerethető önportrék jöttek létre, melyek különös kíváncsisággal töltötték el a nézőt, akik folyamatosan várták a folytatást.

A sok esetben méltatlanul figyelmen kívül hagyott társ, aki csendesen a kamerát kezelve szép képekkel rögzítette az interjúkat, itt külön említést érdemel, mert a filmek sikeréhez ő legalább annyira hozzájárult.

Filmjeik spontán filmezéssel készültek, nélkülözve az előkészületet és az előre tervezést.

Mindig nagy, ugyanakkor szórakoztató élmény volt a velük való munka. Magam is kíváncsi vagyok a folytatásra.

A zsirai filmesek között még több alkotó is feltűnt az évek során, egyszeri vagy több filmkészítés erejéig. Születtek és értek el sikereket játékfilmek, zenés klipek, kísérleti és öndokumentumfilmek.

Természetesen van még több filmes csoport is, de róluk nem írok külön. Remélem, megbocsátják ezt nekem. Egészen egyszerű oka van ennek, nevezetesen, hogy nem ismerem őket túlzottan, mivel vagy elmaradtak az évek során, vagy csak az utolsó időkben léptek a speciális filmesek táborába. Ezen közösségek is több esetben kaptak díjat, többen nagyon értékes alkotások létrehozói. Ilyen csapatok érkeztek Budapestről, Darvastóról, Kecskemétről, Órbottyánból, Szakolyból, Tatabányáról és Zalaapátiból.

FILMES MŰHELYVEZETŐK GONDOLATAI

A könyv már nagyrészt elkészült, mikor eszembe jutott, mennyire jó lenne, ha az általam megismert filmes műhelyvezetők is megszólalnának itt egy kötetlen, főként személyes írás formájában. Minden ismerősömet megkerestem ötlettel, s nagyon jó érzés volt, hogy mindenki egyből jelezte igenlő szándékát.

Fontos megjegyezni, mikor e nagyszerű emberek az írásaikat készítették és rendelkezésemre bocsátották, még nem olvasták a könyvet, így nem ismerték részletesen tartalmát, csupán személyemet és eddigi munkáimat.

Novákné Tóth Gabi filmes műhelyvezető, Magyarszerdahely

Nem Szerdahelyen kezdődött. Az érdekeltség 2008-ra (esetleg 9-re) nyúlik vissza – valahogy a múlt homályába vész a pontos ideje, hiszen a film világának legkevésbé az idő a fő aspektusa.

Gyulán rendeztek filmszemlét, az akkori munkahelyem telephelyvezetője kért fel rá, hogy készítsék filmet lakóink mindennapjairól – a muraszemenyei telephelyen főként súlyos, középsúlyos ellátottak élnek. A film a „*Ránk is mosolyog a nap...*” címet kapta, s pillanatképet adott arról, mint élünk és dolgozunk mi együtt. Aláfestő zenéje a *Vivace kórus* dalaiból került ki, ez már valóban Magyarszerdahelyhez köti – ahogy a továbbiakban én is erre indultam.

A gyulai fesztivál mutatta meg, mit csinálnak mások, akik ezen a területen dolgoznak, hogyan és milyen filmeket alkotnak. Elgondolkodtató volt.

Főként az tudatosult bennem, hogy lakóink, amikor viszontlátták magukat filmen a „benne vagyok a tévében” felismerést milyen boldogan élték meg, mekkora örömet adott számukra azonosítani ismerőseiket, társaikat, a számukra kedves arcokat. Mivel férjem, aki gyakorlott fotós, filmes szakember, már a fogyatékkal élőkkel való munkám első pillanatától támogatott minket – nem csak a pályamű filmmel, de minden rendezvény megörökítésével megteremtette ennek az élménynek a lehetőségét.

2011-től dolgozom Magyarszerdahelyen. Minden szempontból új körülmények közé kerültem, új lehetőségek nyíltak meg számomra, mint ahogy mindazok számára, akik szívesen fotóznak, vesznek filmre bármit, ami számukra valamiért fontos.

Férjemet már jól ismerték az itt élők, hiszen korábbi rendezvényeiket gyakran örökítette meg. A mindennapi munka során megismertük egymást, kialakult egy kép bennem arról, kivel hogy, milyen formában lehetne eredményesen együtt dolgozni, ha filmeznénk.

Akkori igazgatónk felkért, hogy a 3 napos alkotótáborról készítsünk egy riportfilmet. Ekkor hallottam először Zsiráról és az ott létrehozott filmes műhelyről, filmes kezdeményezésekről. A filmes napok rendezvény egybeesett az alkotótábor napjaival, így nem volt módunk jelen lenni.

Némi rákészülés (forgatókönyv, megbeszélések) után körvonalazódott a munkamegosztás, nekiláttunk a munkának. A két filmes operatőr-riporter felállásban dolgozott maximális segítséget kapva férjemtől és tőlem.

A kiírás szerinti elvárások közül az utómunka aggasztott, hiszen ismerve annak aprólékosságát, kizártnak tartottam, hogy igazán profi munkát leszünk képesek alkotni segítség nélkül. A segítség azonban megvolt, hiszen itt férjem végezte az oroszánmunkát. A felvett anyag maga nagyon

tekintélyes volt, a riport miatt pedig a hang sem volt egyszerűen megoldható feladat, de remek összmunkával sikerült a magunk által állított mérce szerint pályamunkának alkalmas filmet készíteni.

Ez volt az „*Alkossunk alkotótábort*”, amivel aztán megjelentünk életünk első közös filmfesztiválján – Zsirán. Itt ismertük meg Gábort, a kollegákat, alkotótársakat – és természetesen versenytársakat.

Nem csak azért volt feledhetetlen élmény, mert első megjelenésünk mindjárt arany díjazást fialt, hanem azért is, mert a szemlén rengeteg ötletadó megoldással, témával találkoztunk.

Sikerélményekkel gazdagon vágunk bele a következő évi munkába. Saját, az alkotókkal megtörtént élethelyzetek továbbgondolása adta az alapötletet, a kidolgozásba már minden általunk megismert, megtanult ismeretünket beletettük. Ez a film adta meg a közös munka olyan örömét, hogy közösséggé forrt a kis csapat. A korábbi évből A. maradt a csapat motorja, új operatőrünk lett Zs. személyében, s némi rábeszélés meghozta P. lelkes részvételét is.

Kedvenc film és hatalmas élmény lett a 2012-es „*Menni kéne...*”, „immár nem dokumentumfilmben gondolkodtunk – nem csak magunkat – intézményünket kívántuk megmutatni, hanem az egyik mélyen mindannyiunkban benne gyökeredző érzést: menni, tenni, alkotni, látni, nézni, megismerni, kipróbálni kéne – de persze otthon lenni is – valahol biztonságban. A dilemmáinkat, lehetőségeinket, korlátainkat – mind beledolgoztuk, s amikor – újra természetesen férjem remek utómunkájának köszönhetően – készen láttuk, megdöbbszünk. Mert a tervünk élt. És pompás volt megmutatni másoknak, akiknek elmondott mindent a maga alig négy percében – erről a rengeteg kavargó érzésről. Jó

volt látni az arcokon a megérintettség, a ráismerés jeleit. Ezzel a filmmel lettünk filmes csapat.

Azóta természetesen készült film – kibővített alkotólétszámmal – lakóotthonaink életéről – ami nagyon sok szakmai információt is magában hordoz, hiszen jelenlegi igazgatónk így tudta a legtestközelibb élményként azon kollegák, intézmények számára láthatóvá tenni mindazt az elért eredményt, amiben intézményünk már évtizedes munkát végzett.

A film maga számomra azonban többet mond. Azt mondja el, hogy a sok évvel ezelőtti felismerésem, hogy nagyszerű élményt ad minden embernek önmagáról, társairól, lakóhelyéről megörökített pillanatok viszontlátása, mások érzéseinek megismerése, azonosulás vele – nem volt tévedés.

Hogy a filmezés ad egy olyan - szinte mindennap elérhető - katarzislehetőséget, ami miatt jó, hasznos és érdemes ezzel dolgozni.

Most, hogy Gábor felkért, rójam papírra, mi is ez nekem – még valamit megtaláltam benne – hogy jó, hogy mindezzel nem vagyunk egyedül.

Ha megtehetném, én ezeken a fesztiválokon nem is hirdetnék helyezéseket - inkább beszélgetnék egy hatalmas nagy csapatban – együtt minden alkotóval – miután megnéztük a filmeket – egy jókora tábortűz mellett. Tovább beszélénk az ötleteket. Mert a művészet, az alkotás így dolgozik a legjobban.

Gábor, köszönöm a lehetőséget, hogy mesélhettem erről, kedves kollegák – kívánom, hogy sok más lehetőségünk is adódjék még, hogy megmutathassuk, megmutattathassuk azt a világot, amit munkánkunk köszönhetően egy kicsit jobban ismerünk.

Az ő világukat. A mi világunkat.

Novákné Tóth Gabi

A hetedik művészet összefonódása Rum Kastéllyal

Rum Kastély más szemmel... hirdettük fennen szóval 2012. tavaszán. A *Rumi Óvoda Fejlesztő és Általános Iskola Készségfejlesztő Speciális Szakiskola Gyermek és Diákotthon* tanulói egy az idáig ismeretlen világba cseppentek, a hetedik művészet, a filmezés világába.

Miért is, hogyan is történhetett meg ez az ismeretség? Április hónap egy délelőttjén a *Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület* felhívásait nézegetve, arra lettem figyelmes, hogy Zsirán immár sokadik alkalommal fog megrendezésre kerülni az *Álmodtam Egyet... Speciális Filmszemle*. Rögtön megtetszett a lehetőség, s hamarosan követte a gondolatot az intézmény akkori igazgatóhelyettesével, *Takács Nórával* való egyeztetés. Kiválasztottunk négy tanulót, akikkel aztán munkához láttunk. Az négy fiatal nagy örömmel és lelkesedéssel vetette bele magát a filmezés rejtelmeibe. Az idő rövidege miatt (egy hetünk volt a fesztiválra való nevezésig) egyetlen célt tűztünk ki csupán: tanulják meg kezelni a fiúk a kamerát. Egy hét alatt elértük, hogy a fiatalok összerakták az állványt, ráhelyezték a kamerát, bekapcsolták azt, majd beállították a képet úgy, hogy azon a lehető legszebben legyen bemutatva iskolájuk. Az épületről statikus képeket kellett felvenniük, azaz sem zoomolás, sem kocsizás, sem daruzás nem szerepelt filmünkben. Minek után a kastélyt alaposan körbevideóztuk, a gyerekek ötlete volt, hogy felvehetnék társaikat. Tetszett a javaslatuk, így a kollégákkal egyeztetve, felkerestük a csoportokat, s mindenütt felvételeket készítettünk a gyermekekről. A feladat ebben az esetben is ugyanaz volt, statikus képeket készítsenek. Természetesen több ízben megtapasztalták, hogy míg a kastély nem

változik a felvételek készülte alatt, addig társaik kihajolnak, kimennek, megváltoznak a képen. Több napnyi több órás munkát követően mégis sikerült elegendő jó minőségű felvételt, nyersanyagot összegyűjteni. Így elérkezett a következő nagy feladat, zenét kell választani a felvételek alá. Ehhez sok-sok zenét végighallgattunk, s végül három mű mellett döntöttek a diákok, így első filmetűdünk három különféle zenére három különféle blokkból épült fel. Az első blokkban bemutattuk, hol is tanulunk, a második blokkban, hogy kik tanulnak itt, végül a harmadik blokkban, hogy kik készítették a filmet.

Kis engedményt kapva a zsirai szervezőktől, tudtuk nevezni filmünket a 2012. június 6-án negyedik alkalommal megrendezésre került *zsirai Fővárosi Önkormányzat Fogyatékosok Otthonában az Álmodtam egyet* országos speciális filmszeglén.

A 11 perces filmetűdben a gyermekek által kiválasztott zenékre „komponáltuk össze” a felvett állóképeket. A film egy lírai hangvétellő, sikeres bemutatkozás volt a Fesztiválon, hisz a szabadon választott kategória 3. helyezettjei lettünk a háromtagú zsűri véleménye alapján.

A sikeren felbuzdulva a következő évben megkezdődött intézményünkben a tényleges filmes munka. Az intézmény vezetőjének, *Domjánné Éder Mariettának*, bizalmát élvezve 2012. őszén útjára indult a Média Szakkör.

Ezen tanévben hat fiatallal működött a szakkör. A már „tapasztalt” filmesek mellé további ketten csatlakoztak be. 2012/13-as tanévben fő célunk volt, hogy olyan filmeket készítsenek a diákok, melyek valóban róluk szólnak. Így első heteink az ötletelés jegyében teltek el. Próbáltuk a fiatalok érdeklődési körét megtalálni, igyekeztünk, hogy mondják el gondolataikat, véleményeiket. Október közepére három témánk volt:

vonat-szerelem, bicikli és téli táj. Vonatos szerelem, szerelmes vonat témakörrel kezdtünk. Közösén kitaláltunk egy történetet, miszerint szerelmi konfliktust követően *Márton* (az ötlet adója) majd vonattal fog barátnője után utazni. Kidolgoztuk a forgatókönyvet, lerajzoltuk, hogy egy-egy jelenet, hogy nézhetne ki. Hétről hétre átismételtük a feladatot, a célt, mígnem kialakult, hogy mit is szeretnénk forgatni. A szombathelyi Vasútállomással egyeztetve felvételeket készítettünk az állomáson, majd több héten át forgattuk a „*szerelmi*” jeleneteket az iskolában. A film operátőre *László* nagyon jól ráérezett, hogy hogyan célszerű egy-egy képet beállítani. Megértette, hogy mikor lesz szépen beállított egy bizonyos felvétel. A film két szereplője *Márton* és *Eszter* pedig színészeket meghazudtolva játszották a jeleneteket.

Miután valamennyi jelenetet felvettük, visszaneztük a felvételeket. Kielemeztük, hogy melyek lettek nagyon szépek, melyek sikerültek kevésbé jól. Majd zenét választottunk.

Ezután a Média Szakkör életében változás történt, ugyanis úgy gondoltam, muszáj némi filmes tudással is rendelkezniük a diákoknak, ahhoz, hogy igazán meg tudják érteni a fim készítés lényegét. Így aztán megismerkedtük a filmtípusaival: dokumentumfilm és fikciós film, majd bemutattam nekik *Charlie Chaplin* egy-egy kisfilmjét. Nagyon tetszett nekik az addig ismeretlen világ, s nem várt ötlettel állt elő *Márton*, ugyanis azt kérte, hogy az ő vonatos filmje is ilyen legyen: vicces és beszéd helyett feliratos. Így ismét kamerát ragadtunk, kijavítottunk, megváltoztattunk néhány jelenetet. Majd zenét kerestünk az új ötlet alapján, végül a vágást követően elkészült *Rum Kastély* első játékfilmje: *Vonattal a szerelmem nyomában* 6 percen.

Ezen munkával egy időben, egy szép téli délutánon, *Lászlóval* felvételeket készítettünk a havas Kastély parkról. Semmi más dolgom nem volt, mint *Lackót* kísérsni, s biztatni, ugyanis mindent egyedül vitt véghez: kinézte, hogy mit szeretne felvenni, beállította a felvételeket, s rengeteg felvétellel ajándékozott meg minket. A felvételekhez zenét kerestünk, majd kitaláltuk, hogy egy szép vers még inkább emelné a film értékét. Így *Lackó* elszavalta a *Csilingelő tél* című verset, mely alapján filmetüdünket is ezen címmel kereszteltük el. A film időtartama 3 perc lett.

Tavasszal hozzáláttunk a harmadik ötlet megvalósításához. Legfiatalabb filmesünk, az akkor 6. csoportos Sándor, javaslatára a film címe: *MotoroSanci* lett. Csupán ennyit tudtunk biztosra az első megbeszélést követően. Nehezen tudtunk előbbre jutni, hisz *Sanci* csak álmodozott, hol motorozásról, hol kerékpározásról. Egyik megbeszélésünkön végül megalkudtunk, legyen egy vidám játékfilm arról, hogy nem mindig válhatnak valóra álmaink, néha motorokról álmodunk, ám a valóságban csak egy régi csepel-bicikli vár ránk.

Mivel motort szerezni nem tudtunk, úgy döntöttünk, hogy azt majd lerajzoljuk. Rajzoltunk, színeztünk, vágtunk és ragasztottunk, majd felvettük munkánk eredményét, mint ahogyan azt is, hogy mi a valóság, azaz, hogyan kerékpározik az iskola udvarán Sanci. Miután közösen zenét választottunk, elkészült a harmadik filmünk is szintén három percben.

Így aztán 2013-ban 3 filmmel és nagy reményekkel indultunk ismételen Zsirára, ahol a három nevezett filmünkéből kettő különdíjas alkotás lett a zsüri véleménye alapján. S kiemelték, hogy a mezőny legjobb operátöre *László*.

Az új tanévben (2013/14) nem volt kérdéses, hogy szeretnénk folytatni a megkezdett szakköri munkát. Ehhez rögtön az év elején hatalmas

segítséget (eszközt) kaptunk. Egy sikeres pályázat eredményeként saját kamerát tudhatunk immáron magunkénak. Ismételten három ötletből építkezünk. Folytatódik évszakos etűdünk, ám tél helyett az őszi forgattunk. Játékfilm készül egy *Hódító Lódítóról*. Tavasszal könnyed játékfilmet forgatunk, sőt talán még *Tünde lóról* filmetűdöt is tudunk készíteni.

Emellett az immáron 10 fős Média Szakkör film elméleti tudása is folyton gyarapszik: művészfilmeket nézünk és elemzünk, filmstílusokat ismerünk fel és jellemezzük is azokat. A kamerát egyre biztosabban használjuk, már tudjuk, hogy kell közelíteni, ismerjük a kocsizás és daruzás feladatát.

A hetedik művészetre is igaz, ami átszövi a gyógypedagógiai munka teljes egészét. Kis lépésekben lehet haladni, ám a sok apró lépés eredménye csodával, esetünkben csodákkal érhet fel. Nemcsak a filmművészet tud rengeteget adni a Rum Kastélyban tanuló értelmileg akadályozott gyermekeknek, hanem az itt tanuló és alkotó fiatalok is adnak a filmezésnek. Hogy mit is? Legfőképpen értéket, szeretetet és a lehető legjobb értelemben vett másságot. Más szépséget, más jót és tisztaságot.

Kozmor Barbara

Rimán Andrea filmes műhelyvezető, Tengelic

Filmes szakember sajnos nem vagyok, de szociális szakember, remélem, igen. Mentálhigiénésnént legfontosabbnak azt tartom, hogy együtt alkossanak, fejlődjön a személyiségük, gyarapodjon az önbizalmuk, javuljon önértékelésük. Megtanuljanak egymásra figyelni, egymás jó tulajdonságát értékelni, és érezzék, hogy összetartoznak, valamint hogy

vannak, akiknek fontosak ők is. A szenvedélybetegek elszigetelték magukat a korábbi életvitelük miatt a családtól, társadalomtól. Többségüknek nincs hová látogatóba menni Karácsonykor, vagy hétvégén. A segítőtől különös módon kötődnek ezek az emberek. Ahhoz a segítőtől, aki komolyan veszi őket, és egyenrangú partnernek tekinti őket bármiben. Nálam tiszta lappal indulnak. Mindegy, hogy hány évet ült börtönben, hogy az utcán bolyongott bedrogozva vagy ittasan és mocskosan, mindegy, hogyan morzsolta szét a családi kapcsolatait, hányszor vágta el az ereit, vagy szúrta szíven magát stb. Az már a múlté, nem csak ők a hibásak. Többségük olyan környezetben nőtt fel, ami nem nevezhető emberinek, pl. kútba dobta 4 évesen az édesanyja részegen, és fokozhatnám. Gyermekotthonban nevelődtek sokan, vagy nem szerette őket senki, így hát nem tudtak megtanulni élni.

A filmezés számomra a szociális munka eszköze. Művészethez közel álló ember vagyok, a családomban is van belőlük szép számmal. Nem szeretnék magamról beszélni, csak gondoltam, érdemes megemlíteni. Nem baj, ha nem minden szociális munkás „művészlélek”, de jó, ha van ilyen sok. A filmezést a szociális munka egyik lehetséges eszközének tekintem, egy olyan módszernek, amely segíti a kitűzött célok elérésében az egyént és a segítőt. Jelenleg a szenvedélybetegek szemüvegén keresztül tekintek erre a filmes munkára, de dolgoztam több éven keresztül fogyatékos fiatalok számára otthont adó intézményben is. Nyilván máshogy néz ki egy kicsit a fogyatékos ember látószögéből a dolog, de a lényeg ugyanaz. Szívesen kipróbálnám, mint módszert más klienscsoportokkal is. Ki tudja, talán lesz rá egyszer lehetőségem! A szociális munkás a személyiségevel dolgozik, a legfőbb eszköze a személyisége. Ezt így tanultam és ez így is van, tökéletesen működik a dolog. A művészet pedig gyógyít és szerintem létfontosságú. A filmezés

véleményem szerint ugyanolyan alkalmas művészetterápiás eszközként, ugyanolyan értékű művészeti ág, mint az irodalom, a képzőművészet, a színház és a tánc. Remélem, semmit nem hagytam ki! A filmes csoportom tagjainak nagy része mindeddig nem volt bevonható csoportokba. Pedig rehabilitációs intézmény lévén a csoportokon való részvétel szerves része a rehabilitációnak. Mióta filmet készítünk, azóta gondolkodom, hogy mi lehet az a plusz a független filmezésben, ami azokat az embereket is meg tudja mozgatni, akik azelőtt passzívak voltak?! Fogalmam sincs. De egy biztos, valami varázsa van. Mindenhol kipróbálnám, csak előny származik belőle. Valószínű, hogy akkor a leghatékonyabb, ha lelki támaszként, segítőként, koordinátorként állandóan jelen vagyunk, elérhetőek vagyunk, de a kliensek önálló munkáján, kreativitásán múlik a hatékonyság. Tapossák ki maguknak a filmkészítéshez szükséges pozíciókat, versenyezzenek, jó értelemben. Ismerjék el a másik munkáját is. Már a forgatás elején leszögeztem, olyan nincs, hogy „béna”, „akaratos”, „elrontja a hangulatot”, „zárjuk ki a csapatból” stb. Mindenkinek lehet találni valami munkát a folyamatban. Ezeket a kezdeti nehézségeket áthidalva remek csoport kovácsolódik össze, akik oda tudnak egymásra figyelni és képesek összedolgozni, majd együtt örülni az eredménynek. Az emlékek élénken élnek bennük. Mint már említettem, a filmezést a szociális munka eszközének tekintem, egy olyan módszernek, amely segíti a kitűzött célok elérésében az egyént és a segítőt.

Ha csak beszélgetünk, nem biztos, hogy el meri mondani, nem biztos, hogy tud válaszolni, és hogy meg tudja fogalmazni, ki tudja fejezni, meg tudja értetni. A filmben, filmkészítés során feloldódik, megálmodja, elképzeli, megrendezi, eljátssza, kimondja, átéli, megvalósítja, megörökíti stb.

Anno az irodalomtanárom belénk plántálta, hogy „a művészet a valóság sajátos formában való visszatükrözése”. Ezt soha nem sikerült elfelejtenem. :-) Tehát lehet művésznek tekinteni őket. Mindenkit, aki alkot. Igen, szerintem nagyon is alkalmas az önkifejezésre, és míg a festmény általában egy festő festi, a verset egy költő írja és az edényt egy fazekas készíti, addig egy film elkészítése csapatmunkát kíván, hiszen számos szakasza van, mindegyik mozzanat más és mindegyik fontos, így mindenki egyénileg és csapatban is ki tud teljesedni. Lehet, hogy ebben rejlik a varázsa. Következtetéseket vonhatunk le, mik az álmai, milyen értékeket képvisel vagy milyen értékekkel szeretne azonosulni, mi az, ami sikerült, mi az, ami még nem, mi bántja, vannak-e céljai, mit érez, mitől dühös, hol szeretne és hogyan szeretne élni, magányosnak érzi-e magát, van-e valakije, van-e humora, min tud nevetni, milyen helyzetben érzi jól magát, mit szeret, mit nem szeret, kihez, mihez kötődik, mire vágyik, mi hiányzik az életéből. Egyszóval útmutatást kapok, miben és hogyan segítek neki, hogy jobb legyen a sorsa. A film életérzéseket tartalmaz. Meghatározó élmény számomra a filmezés kiötlésétől elkezdve a csoport összetoborozásáig, a munka kezdetétől a végéig és a filmszemlén való részvételünkig minden történés. Amikor a zsűri kritizálta a filmünket, és a csoporttagok mindig védekezni próbáltak nyilvánosan, és a fényképezőgépem lobogtatták a magasban. Amikor az egyik zsűritagnak viccet mesélt egyikük a szünetben. Amikor kimentek a díjat átvenni... A lényeg, hogy rendkívül jó hatással volt rájuk ez az egész folyamat az elejétől a végéig. Nem véletlenül nyüstölnek jelenleg is, hogy kezdjük már...

Van közösségteremtő ereje, de még mekkora, erről is sokat írtam, fentebb! Kis közösség a kis filmes csoport, és persze van, aki egyéniben nyomja, de általában annak is van segítője, gondolom, aztán találkoznak a filmes

napokon és a szemlén, ott pedig kialakul egy nagyobb és építő közösség. A filmes műhelyvezetők csoportja is létrejön, akik egymás munkáját hatékonyabbá teszik, megosztják a tapasztalatokat, eszmecserét folytatnak, talán még együtt is dolgoznak alkalomadtán. És főleg tanulnak, a szakembertől. Fejleszti a verbális és képi gondolkodást is. Egyik sincs meg a másik nélkül a filmezésnél. És sok egyéb tulajdonságot, személyiségjegyet kialakít, készségeket fejleszt, ezáltal leépíti a negatívát. Képet kap a nagyközönség (szó szerint is) a film készítőiről. Megváltozhat a megítélésük, talán elhagyják a sztereotípiákat.

Empátia nőhet a célcsoport irányában, legyen az értelmileg akadályozott vagy éppen szenvedélybeteg.

Sajnos jelenleg úgy hozta az élet, hogy mással kell foglalkoznom. De bízom benne, hogy ez csak átmeneti időszak lesz ebből a szempontból.

Köszönet az MSMME-nek, de legfőképpen Fábrián Gábornak, aki bevezetett a független filmezés világába.

Rimán Andrea

Őri László filmes műhelyvezető, Peresznye

„Ne csak nézz, láss is”

/Peresznyei filmes műhely/

A fenti egy mondattal összegezhetném azt, amit legfőbb tapasztalatként levonhatok a fogyatékkal élőkkel való közös filmkészítések, filmes műhelymunkák alapján. Hiszen mindenkiben más és más gondolatokat ébreszt egy kidőlt fa, egy drótkerítés, egy virágos rét. Ezeket a

gondolatokat mutatjuk meg sérült embertársainkkal is, ha az ő kezükbe is kamerát adunk, engedjük őket **lát**ni, nemcsak **né**zni.

Soha nem felejttem el azt a bő két órát, amikor a „filmkészítés kényszere” alatt bolyongtam sérült embertársaimmal és úgymond ötleteltünk a zsirai fogyatékos otthon parkjában. Számomra céltalannak és reménytelennek tűnt minden. Milyen filmet készítünk? Hogyan segítsek? Mondjak ötletet? Kérdések tömege járt a fejembe. De tudtam várnom kell. Sétáltunk fel és alá, mígnem egyszer csak megálljt parancsolt a sérült társam. „Itt forgatunk?”- közölte. **Körbenéztem**: elhanyagolt terület, egy szögesdróttal bevont kerítés mögötte egy árok melyen egy kidőlt fa nyúlt el. Itt? - gondoltam magamban - milyen film fog itt készülni? Elővettem a kis jegyzetfüzetemet és jegyzeteltem –két óra gyötrelem után - kb. negyed óra alatt egy kész forgatókönyvet tarthattam a kezembe. A fogyatékkal élő barátom (azt hiszem, nevezhetem így) **meglátott** valamit a fent vázolt tájban. Érzéseket, vágyakat és álmokat. Amit én talán soha nem vettem volna észre. Sok-sok munka után elkészült a két perces alkotás. Két perc, melyben **megláthatjuk**, hogy miként is gondolkodik egy felnőtt fogyatékkal élő ember.

Innentől kezdve pedig Ottlik Géza szavaival élve: „Tény, hogy valamit elkezdtünk. (...) Hát valamit, annyira valamit, hogy nem volt rá más szó: ugyanekkor nekünk ez a valami kézzelfoghatóan ott volt, oly módon, hogy már nem lehetett nem folytatni.” Valóban elkezdtünk valamit nem csak **néztünk, láttunk** is. Sokszor jött az ”újdonsült rendező” és társa. Kitaláltam valamit, leírtuk eltettük. Vártam hátha tovább folytatódik egy-egy történet. Néha napokig, hónapokig semmi. Volt veszekedés, görcsös akarás, de semmi.... majd ismét egy látomás és a film pergett tovább. Minden évben elkészült egy-két alkotás. Amelyen keresztül a rendező megmutatta saját világát, elképzeléseit. Kinyílt a

segítők számára. Elárult féltve, szorongva őrzött titkokat, megfogalmazta élete célját. Jó érzés ez! Leírhatatlan! Akárcsak jó érzés egy oklevelet a kézbe tartani, egy díjat felemelni. Vagy társakat megismerni, velük beszélgetni együtt elemezni, értelmezni, új technikákat elsajátítani. Ennek nyújtott/nyújt színteret a zsirai speciális filmszemle, melyen megmutathatják a fogyatékkal élők, hogy igen is ők is **lát**nak és nem csak **néz**ik a világot.

Őri László

Kiss Sándor filmes műhelyvezető, Dunakeszi

Zsira - Fábián - Film - Barátság

2010. Dunakeszin kezdek dolgozni. Nem keveset (sokat). Bizalom. Továbbképzésre küldenek. Ez akár még jó is lehet. 2011. Március. Eger. MSMME Továbbképzés. Filmes szekció.

Első nap. Valami videós magyaráz. Nem túl izgalmas. Evidenciák. Számomra. A volt nyolcadikosaimnak ennyit kellett tudniuk a kettesért. A csoport többi tagja viszont nem annyira vágja ezt a témát. Én kérek elnézést.

Második nap. Jó gépe van a csákónak. Már aki az előadást tartja. Néhány autórészletemre futná az árából. Számítógépe is van. Abban meg annyi winchester, hogy egy spagetti western rendezője is megirigyelhetné, az összes statisztának jutna belőle. Ez a nap jobb az előzőnél.

Harmadik nap. Megjött egy rendező bá'. Kicsit elvont, nem beszél keveset, de kapiskálja a témát. ...és szereti is. Lehet, hogy megfázott?! Az előadónk is kezd kibontakozni. Forgatunk. Ez jó.

Negyedik nap. Forgatunk, vágunk. Van vágó programja is a fickónak. (Előadó?) Ez sem utolsó. Ráadásul tudja kezelni a csákó. Bocsánat: Előadó. Sőt! A számítógépe is bírja: nem dökög, nem fagy le! Lehet, hogy a cucca árából kifizetném az autómát?

Kell egy közös film. Ebédnél megbeszéljük a forgatókönyvet az „Előadóval”. Nem keveset (sokat) nevetünk. Ötletelés.

Ötödik nap. Forgatás. Vágás. Kapkodás. Ez a csákó (bocs): Előadó nem csak szereti, amit csinál, hanem tudja is.

A film, filmek elkészülnek. Bemutatjuk. A továbbképzés többi szekciójának is tetszik.

2011. április. Zsira. Filmnapok. Kedves emberek. Szép környezet. Egy egész filmes stábbal érkezünk. A Vajna fivérek. Nem Hollywoodból. Dunakesziről. Készítsünk filmet! Ötlet? Forgatókönyv? Nehogy már mindent én csináljak! Esetleg ne szerepeljek a filmben?! De... Van segítőnk. Segít. Köszí! A film elkészül. Nem az első pillanatban. Nem is olyan rossz. Vágás nélkül.

A volt egri Előadó – nevezzük őt Fábiánnak – szintén segít. Felirat, vége főcím. Így már egészen pofás kis etűd kerekedett. Kapu. A címe.

A zsűri – mert az is van ám - a dániai filmfesztiválra javasolja a filmünket. Jó, rendben. Elfogadjuk, de csak azért, mert itt van Chuck is. Mármint Norris. A zsűriben. Jó csóka. Ő is.

Üsse kavics: eljövünk máskor is. Ha hívtok, ha nem. Ha nem hívtok, akkor viszont megsértődünk.

Hívtak. Mi (én) majdnem elfelejtettem. Mármint a nevezéseket. Is. Egyébként bármit.

Filmnapok. Filmfesztivál. Ez jó. A lakók várják. Kérdezik: „Mikor lesz már Zsira?”

Volt. Nem egy. Több. Film is. Nem részletezem. Pedig lenne mit.

Zsira. Kaland. Utazás. Kommuna. Nyolcan egy szobában. Nem szemrehányás. Elfelejték időben szólni szállás ügyben. Virrasztás. (Sanyi cukra durván felszaladt.) Mérsékelt ötletelés. Filmforgatás. Ismerősök köszöntenek, akik barátokká válnak.

Várják. Várjuk. Várom. A találkozást. A beszélgetéseket. Azt, hogy kicsit stand upolhassak a szakmai megbeszélések után.

Mert én is szeretek szerepelni.

2014. Már nem Dunakeszin dolgozom. Zsira van, de számomra már nincs.

Szép volt. Jó volt.

Ahogy beszél a filmről, filmezésről ez a Gabi fiú... A látásmódja. A gondolatai. A fotói. Az elragadtatása. Elragadtatott.

Pincér? Filmes? Őrült? Beteg? Zseni? Kolléga? Barát?

Bármelyik lehet. Talán az utolsónak örülnék a legjobban?...

...és most is, mint általában (mindig) ott tartok, hogy ömlenek a gondolatok, az élmények, amelyeket írásba lehetne, kellene foglalni, de ezeket a sorokat is az utolsó utáni pillanatokban írom, mivel már engem is régen megkért Gábor, hogy írjak néhány keresetlen gondolatot. A többi kolléga mind időben megtette ezt.

Remélem, nem bántottam meg senkit soraimmal.

Rengeteg élmény, értékes gondolatok, értékes emberek a hozadéka számomra ennek a néhány „*filmes*” évnek.

Köszönöm!

Mindannyiótoknak!

Nektek is!

Neked is!

Fábián Gábornak is...

Kiss Sándor (Csaba, József, Károly, ...)

Márkus Péter filmes műhelyvezető, Tordas

Találkozásom a speciális filmes „szakmával”

Fábián Gábort Egerben ismertem meg, amikor részt vettem az MSMME által szervezett szociális szakmai továbbképzés filmes tanfolyamán. Gábor volt az előadó, részben neki is köszönhetem, hogy a filmezés azóta nagy hangsúlyt kap az életemben, és az érzéseim, gondolataim egyik kifejezési formája lett. A filmezés, videózás, fényképezés, videó készítés régóta foglalkoztat, de mélységeit és „*professzionális*” megközelítését Eger óta alkalmazom. Munkahelyemen (*Értelmi Fogyatékosok és Pszichiátriai Betegek Otthona, Tordas*) több lakónk is készített/készít videókat, készítenek fényképeket, de tudatosan, filmes megközelítésben erre nem volt még lehetőségük, szakember hiányában. A megszerzett tudás és az azóta kialakult rutin, nagy segítség volt számomra és a lakók számára is, hogy felvételeiket, rögzített nyersanyagukat élvezhető filmes formába öntsük közös gondolkodással, együttes munkával.

Gábor ötlete során évente filmes napokat és „*Álmodtam egyet*” speciális filmfesztivált rendeznek Zsirán. Ezek a rendezvények további

motivációt és lehetőséget biztosítanak arra, hogy az elkészült művek bemutatásra kerüljenek, megméretessenek illetve, hogy újabb filmek készülhessenek. Lakóinkból sikerült kialakítani egy 4-5 fős csapatot, akiket érdekel a videózás, szívesen vesznek részt a programokon és a hétköznapjaik során is gyakran foglakoznak fényképezéssel, filmezéssel. Minden évben nagy lelkesedéssel és sok új ötlettel utazunk Zsirára, hogy találkozzunk filmes barátainkkal, tapasztalatot cseréljünk szakemberekkel, hogy eltöltsünk két szép napot egy társ intézményünkben, ahol barátként és filmes szakemberként várnak és ismernek minket.

A szociális szakmában eltöltött éveim alatt sokat tapasztaltam és úgy gondolom, hogy a fogyatékosággal élőknek, sérülésükből kifolyólag csökken a lehetőségük az önmaguk és érzéseik kifejezésére. A filmezés lehetősége pedig ezzel ellentétesen, arra bizonyíték, hogy olyan alkotások születhetnek, amelyek szívből jöveek, egyedi látásmódúak és őszinték. Feltárnak aktuális érzelmi állapotokat, akár a kommunikációban is segíthetnek. Általánosságban elmondható, hogy a különböző művészeti ágak segítik a sérült embereket az önmegvalósításban, sikerélményt adnak.

Személy szerint Én is és a szociális szakma is köszönettel tartozik Gábornak, amiért kijárta ezt az utat és életre hívta a speciális filmezést.

Számomra a legkedvesebb művészeti ág a hetedik, a filmművészet.

Márkus Péter

SAJÁT TÖPRENGÉSEIM ÉS A ZÁRÓ

GONDOLATOK

"A Ti könnyetek szántja végig arcom.

Nincs semmim, még a mosolyt is tőletek kaptam.

Tőletek zálogba...

Fájdalmam hallgatagon, mélyen fojtjátok magatokba..."

A fenti idézetet az *Egy napom ha véget ér* című filmem zárásához írtam. Ebből kiindulva, kicsit játszva a szavakkal, ez a könyv is kaphatta volna az *"Öt évem, ha véget ér"* címet. Talán már érezhető, hogy most egy eddiginél szubjektívebb szakaszhoz érkeztünk. Kirándulásokat fogok tenni olyan világokba, amelyek bizonyos nézőpontból érdekesek lehetnek, míg másikból akár evidenciáknak is tűnhetnek. Akárhogy is van, kötelességemnek érzem végigjárni az érzelmek és gondolatok itt-ott homályba vesző úttalan útjait, melyek elérkeztethetnek egy-egy megértés felszabadító bizonyosságába. Ezek a kirándulások egy középpontból indulnak megannyi irányba, melynek központja mindig a sérült ember és azon belül is az ember. Innen indulok feltevésekkel, következtetésekkel és kérdésekkel teli nehéz, de felemelő utakra, akár egy zarándok, ahová visszatérve megértésektől szabadon megpihenhetek, majd újra és újra ismételten útnak indulhatok.

"A sérültség szerepe"

Sokáig lehetne filozofálni a sérültségről, annak hatásáról, céljáról és lényegéről. Vajon védelmez vagy súlyt? Az összekuszálódott, érdekekben és haszonlesésben tobzódó világ ellen jóllehet egyrészt erőteljesen védelmez, ugyanakkor emberi kapcsolatoktól elszigetel és számos evilági lehetőségtől foszt meg. Nem lehet tudni mi a jó és mi a rossz, mi van előnyünkre és mi az, ami ellenünk dolgozik, ez majd magasabb távlatokban derül ki. Itt most nem lehet tudni, de őszinte leszek: egyértelműen beszélni sem erről. Még nem.

A helyzetet csak nehezíti, hogy ahány sérült ember, annyi különbözőség, annyi egyedi eset és sérültségi fokozat. És minél több a kérdés, annál több vetődik fel: ki dönti el, hogy a segítség valóban segít-e vagy csupán öncélú a segítőt igazoló munkatevékenység, miközben az érintett sérült ember sorsa egész más irányban tartana? A sérültek között dolgozók talán bele sem gondolnak, micsoda érzékeny világ az, amiben nap, mint nap élnek.

Mikor azzal találkoztam, hogy egy fogyatékkal élők között dolgozó segítő úgy nyilvánult meg, miszerint a sérült emberek az ő segítői, nem pedig fordítva, még nem értettem igazán mi lehet e mögött az állítás mögött. Most már azt hiszem értem. A sérült emberek, az elesettek, a magukról gondoskodni nem tudók olyan szituációk sorozatát teremtik meg pusztán létükkel, amelyekkel erőteljesen *"kiprovokálják"* és megmutatják a velük kapcsolatba kerülő emberek hozzáállását, annak tisztaságát, miértjét és célját. Ezekben a helyzetekben biztosan eldől, hogy az őket segítő emberek vajon rájönnek-e a találkozások tanulságaira, ilyenformán a sérültség tanítására.

Mikor ezek a gondolatok járnak a fejemben, gyakran jut eszembe a huszonegyedik század embere számára lefordított Jézusi gondolat:

"Amit a legkisebbel teszel meg, azt velem teszed meg!"

"Amit a leghátsóval nem teszel meg, azt velem nem teszed meg!"

"A mankó"

A minap érdekes összehasonlításokkal igyekeztem megfejteni az értelmi fogyatékos ember minden mástól elkülönülő helyzetét. Egyetlen más sérültségből adódó fogyatékoság sem hasonlítható ennek természetéhez. A magam részéről nem tartom szerencsésnek az összes fogyatékosággal élő egy kalap alá vételét. Volt ilyen kimondottan negatív tapasztalatunk, ahol is a mozgáskorlátozott mérnök, vagy egy gyengén látó ember (aki értelmileg teljesen ép) alkotását ugyanolyan szempontok alapján és azokkal együtt értékelték, mint az értelmi fogyatékos emberek alkotásait. És mindez egy országos, egészen komoly rendezvényen történt. Ez a megközelítés nagyon kiegyensúlyozatlan helyzetet eredményez. Látva a sérültek arcán az elkeseredést, hogy nem tudják mire vélni a kudarcot, azt a kudarcot, amelyet ez a helyzet alapjaiban magában hordozott, magam is elszomorodtam és igyekeztem a későbbiekben ezeket elkerülni. Ez a fajta értelmi különbség már a saját rendezvényeinken is érezhetővé vált a pszichiátriai- és a szenvedélybetegek részvételénél. Jóval enyhébben ugyan, de érezhető volt, amit a zsűri megfelelő érzékenységgel sikeresen tudott kezelni. Ha nagyobb számban érkeztek volna alkotások, indokolttá vált volna, hogy külön szekcióban értékeljük őket. Ez többször került szóba az évek során.

Visszatérve az eredeti gondolatmenetemre: abból indultam ki, hogy az emberek túlnyomó többsége, szinte mindenki, valamiféle fogyatékossgal kénytelen élni. Ez lehet szerzett sérülés, vagy veleszületett másság. Van, akinek az ujja, a lába a sérült, vagy éppen elvesztette bizonyos testrészét és van, akinek sérült a látása, gyenge a hallása. Rengeteg fogyatékossg létezik. Ha a hibásan működő funkciókat, amelyeket sérült részeink okoznak nem túlságosan jelentősek, akkor elfogadjuk, hozzászokunk és azokkal együtt éljük tovább életünket. A technika fejlődésével persze mára már rengeteg eszköz használatos, amelyekkel pótolhatjuk, kiválthatjuk, kiegészíthetjük életünket, hogy az szinte teljes értékűen működhessen tovább. Ilyen eszközök a végtagok pótlására használt művégtagok, az életfunkciókat helyettesítő mesterségesen megalkotott szervek, de ilyen a szemüveg vagy a hallókészülék is. Más esetekben előfordul, hogy a végérvényesen sérült szervek helyébe más érzékszervek lépnek, mentesítve a teljes érzékelés hiánya alól. Ilyen lehet például a látáskárosultaknál a tapintás, a hallás vagy a szaglás fokozott kifejlődése.

És itt jön be a saját magamhoz intézett nagy kérdés, ami egyértelműen vezetett el az értelmi sérültség speciális mivoltához. Hogyan, milyen eszközökkel lehet az értelmi sérültségéből adódó akadályokat áthidalni, csillapítani? Teljesen egyértelmű, hogy nincs ilyen eszköz és igen nagy a valószínűsége annak, hogy ilyen, ember által mesterségesen alkotott eszköz ezután sem jön létre. Így csak két dolog maradt, ami a sérült emberek segítségére lehet. Az egyik a *"művégtag"*, ami maga a segítő ember. A másik a módosult, túlfejlődött képessége a sérült embereknek, mely némileg kompenzálhatja a fogyatékossgot, az érzelmi képességek fejlődése, szabaddá válása és kifinomodása, ami pedig főként a szeretetben és az emberséges, őszinte elfogadásban nyilvánul meg. Külön

hangsúlyozom, hogy ez az elfogadás ebben az esetben nem az ép emberek elfogadó cselekedete, hanem az értelmileg sérült emberek túláradó szeretete és feltételek nélküli elfogadása.

Mikor ezeket a kérdéseket boncolgattam, egyre nyilvánvalóbbá vált számomra, hogy az értelmi sérültségből adódó feladat és a megoldásra váró lehetőségek túlnyomó része nem a matériában rejlik. Materiálisan, fizikai eszközökkel, - vagy amihez mostanság mind jobban ragaszkodnak - számokkal is mérhetően, szinte semmilyen igazán hatékony megoldás sem lehetséges. Valószínű éppen ezért nem is született az értelmi sérültség leküzdésében soha semmilyen áttörő megoldás.

Nekünk, úgynevezett épeknek talán nem is kell mást tennünk, mint hogy tudomásul vegyük "*művégtag*" mivoltunkat és teljességgel elfogadjuk ezt az állapotot és emberséggel, soha nem manipulálva, szeretetben éljünk együtt velük. Elfogadjuk a megváltoztathatatlant és meglássuk a sokszor furcsa formában az EMBERT, aki nem több, de nem is kevesebb nálunk. Az EMBERT, aki elfogad, és különös érzékenységgel figyel bennünket, aki számít ránk, és aki feltételek nélkül helyezi kezünkbe az életét. (Itt tűnődjünk el egy pillanatra: mi magunk kinek helyeznénk kezébe a mindennél fontosabbat, magát az életünket?) Ha belegondolunk, egy művégtag, mondjuk egy műláb, soha nem akar önálló utat járni eltérítve "*gazdáját*" útvjáról, csupán letisztultan, képességeihez mérten a legjobb kiegészítő segítséget nyújtja a járásban, hogy használója eljuthasson kívánt céljához. Pótol egy hiányosságot, és ha nem így történik, akkor hibás az eszköz, és hogy ne okozhasson több galibát, kicserélik.

A mi dolgunk az lenne, hogy úgy képviseljük őket, ahogy azt egy önálló és épen gondolkodó, önérvényesítő egyén is tenné saját magával. Ahogy

azt saját magunkkal is tennénk, a legjobb és legkedvezőbb megoldások kiválasztásával. (Az egységtudat sokat segítene ebben.)

Örülök, hogy találkoztam ilyen segítőkkel, de kissé szomorúan egyből azt is hozzá kell tennem, hogy az ilyen emberek a legkevésbé tartoztak a megbecsült munkaerők közé. Valószínű azért, mert az ilyen emberek energiájuk nagy részét nem a saját érdekeik érvényesítésére fordították.

"Érzelem, kép és képesség"

"Teljes bölcsesség a kő és a meztelen léleké. A semmit-sem-tudás azonos a mindent-tudással." Weöres Sándor: A teljesség felé

A magyar ember alapvetően képekben gondolkodik, nyelvünk mindmáig megőrizte a "képesség", a "képes rá", továbbá jó pár ebből kiinduló és ezen alapuló szavainkat, kifejezéseinket. Ha van képünk, akkor már képessé válhatunk annak megvalósítására is, míg, ha az nincs, képtelenek leszünk rá. A sérült emberek ugyanígy vannak ezzel, mert szinte minden esetben - azt merem mondani - vannak képeik, ahogy azt a "módszer" kapcsán többször említettem. Megfigyeléseim során egy-két kép szinte mindig a felszínre jött, amiből aztán el lehetett indulni. Ma már tudom, hogy ezek a képek folyton folyvást a felszínre törnek, de ez önmagában nem elég, dokumentálni is kell azokat, hogy ugyanazzal a könnyedséggel, amellyel felszínre jöttek, ne tűnhessenek el az emlékezet nélküli, formavesztett homályban. Dokumentálni, regisztrálni, egyáltalán csak észrevenni - erre igazából az épnek nevezett emberek alkalmasak. A

képek, ezek az érdekes, termékeny gondolatszikrák valójában érzelmeink kivetülései, amit vagy támogat, vagy gátol az elme által megregulázott gondolkodás. Itt most megkülönböztetném az említett gondolatszikrát, mint érzelmi gondolatot és a további gondolkodás következtében lefinomított, sterilizált, ösztönét vesztett gondolatokat.

Ha nem létezne az elme, akkor nem lennének gondolataink, amelyek minden körülmények között igyekeznek érzelmeinket kordában tartani, azoknak szabad folyását felülbírálni. Ez a józan ész, amely kijózanít, amely valahogy mindig kioltja a dolgok tüzét, azt az izgalmas valamit, amiért érdemes kockáztatni. Gondolkodás nélkül az érzelmeink által létrejövő érzéseink képesek lennének mindent érzékelni, egyszerre, plasztikusan és minden kétséget kizáróan. Könnyedén meglátnánk a szembejövő lehetőségeket, átlátnánk az összefüggéseket és azokra gondolkodás nélkül megfelelően reagálnánk. Nem a múltban és nem a jövőben, de a jelenben léteznénk. Ez az előzőekben már említett érzelmi túlfejlődés és kifinomodás.

Itt, most megállnék. Az értelmi fogyatékosággal élők elméjének működése a sérültségből adódóan - az esetek nagy részében és egymástól eltérően - nem működik megfelelően az átlagemberekéhez képest, így érzelmi világuk és érzékelésük meglehetősen fejlettebb azokétól. Ezt látszik megigazolni az is, hogy olyan apró érzelmi kivetüléseket is képesek fogni, amelyeket mi, épek szinte egyáltalán nem veszünk észre. Sokszor figyeltem meg egy kintről érkező, erős érzelmi állapot kihatását egy sérült emberekből álló csoportra, legyen az bánat, feszültség, vagy éppen öröm. Az is beszédes, hogy a gondolatok mássága miatt kevésbé tapasztaltam kétséget, félelmet, bizonytalanságot. Szinte egyikük sem aggódott a holnap, vagy az elmúlás miatt. Jelen vannak, a jelenben éreznek, érzékelnek, reagálnak és küzdenek. Küzdenek egymással, olykor velünk

vagy a lelkükben megbúvó képekkel és mindezt érzelmi szinten teszik, gondolatok és furmányos tervek segítségül hívása nélkül. Ez valami olyasmi lehet, mintha hátrakötött kézzel lennénk kénytelenek harcba vonulni.

Fontos megjegyezni, hogy itt az értelmi fogyatékosággal élő emberekről beszélek, töprengéseim kimondottan rájuk vonatkoznak. Egy hátrányos szocializációból adódó, csökkent intellektuális képességekkel rendelkező, de összetett gondolkozásra, tervezésre képes embert nem sorolnék ide. Sőt, ezen gondolatmenetem szerint az érzelmi érzékenység fordított arányban növekszik az értelmi képességek csökkenésével, tehát minél nagyobb a sérültség, annál nagyobb az érzékenység, az érzelmi érzékelés képessége. És egyáltalán nem biztos hogy ez látható. Ellentmondani látszik ez annak a ténynek, hogy a súlyosabban sérült embereket nehezebb kimozdítani erősen zárt világukból. Ehhez egyre erősebb ingerek szükségesek. Ezek fizikai ingerek - mint az érintés, a hangok, a beszéd, az illatok-, viszont én kimondottan az érzelmi ingerekre gondolok, amelyek szinte észrevehetetlenek. Lehet, éppen ebből az érzelmi nyitottságból adódik a nagyon erős bezárkózás?

Lehet, hogy az értelmi fogyatékos emberek csökkent gondolkozási képességgel, de érzelmekkel és képekkel gazdagon olyan világban élnek, amely felülmúl minden képzeletet? Amely világra, azzal, ha csak közelítünk is felé, minden apró rezgésünkkel hatunk és az érzelmi állapotukon változtatunk? Így az érzelmeket kiváltó hatások képesek örömteli boldogsággá, de akár pokollá is változtatni az ilyen emberek világát? Lehet, hogy meztelenül állunk előttük, mert ők képesek érzékelni céljainkat, szándékainkat, érzelmeinket és hangulatunkat? Ha így van, még inkább növeli emberségük csodáját, hogy ezzel együtt képesek bennünket feltételek nélkül elfogadni és szeretni. Micsoda magas szintet

feltételez ez... Lehet, éppen emiatt van az értelmi fogyatékos emberek részéről különös, egészen erős ragaszkodás az olyan emberekhez, akik következetesen, mindenféle elvárás nélkül, barátként léteznek közöttük. Akik soha nem manipulálják őket, akik nem igyekeznek ravaszul hatni érzelmeikre, csupán szeretnek, és egyszerűen örömmel tölti el őket a velük való együttlét. Van egy mondás, miszerint *az értelem és az érzelem harcában végül mindig az érzelem győzedelmeskedik.*

Nem akarok általánosítani, hisz tudva lévő, hogy minden sérült ember más és más, így a gondolkozáshoz és az érzelmekhez való viszonyuk is számtalan lehet. Nem akarom azt sem bizonygatni, hogy a gondolkozás valami ördögtől való gaztett, míg az érzelem a létezés legnagyobb csodája, hiszen folyamatosan hajlok afelé, hogy megfelelő mértékben tökéletes párt alkothatnak. Igyekszem közelebb jutni a sérült emberek világához, mert kíváncsi vagyok, vajon mi is játszódhat le a fejükben, a szívükben. Az erős érzelem gátolja a gondolkodást, míg az erős gondolatok az érzelmek, a képzelet rovására mehetnek.

Érzelem által létrejövő gondolat és a gondolat által megfogalmazott érzelem. Ebből a mondatból az vehető ki, hogy nem cserélhetőek fel a szerepek, ahogy az is, hogy mindennek a kezdete, az elindítója, valamint a befejezése is az érzelem. Így a gondolat csupán egyfajta szolgálati funkciót tölt be. Tehát minden gondolat egy érzés teremtménye, amely aztán jó esetben szolgálja, rosszabb esetben megpróbálja uralni azt. Ha valaki teljesen érzelmek nélkül élne, az mindig a lehető leghasznosabb megoldást választaná, nem befolyásolná semmiféle érzelmi alap, így nem foglalkozna az erkölccsel, sem más emberi normával, erénnyel. Csak a haszon és az érdek lenne számára, ami irányítaná tetteit, így képes lenne mindenféle gát nélkül hazudni, ármánykodni, a másikat kijátszani és kifosztani. És az ilyen ember akár egy tehetséges, éles elméjű ember is

lehet, aki tökéletes megjelenéssel és viselkedési mintával bír. Talán már érezhető, hogy most az érzelmi fogyatékossgal élő emberről beszélek. Mivel már sokat foglalkoztam ezt megelőzően az értelmi fogyatékossgal élő emberek sajátos érzékenységgel és emberséggel megáldott tulajdonságaival, így már láthatóvá válhat, hogy az értelmi fogyatékos ember működése mennyivel magasabb szintű szellemi minőséget feltételez, mint az olyan emberé, kinek érzelmi képességei fogyatkoztak meg.

Magam is érzem, hogy most már egészen messze járok, de töprengéseim idáig vitték gondolataimmal átszótt érzéseimet. Egy főként a filmmel foglalkozó írásban valóban attól egészen távolinak tűnhetnek ezek a gondolatok, de a speciális filmezés legalább ennyire eltér a hagyományos filmezéstől. Központja, ahogy már olyan sokszor azt meg is fogalmaztam, maga a sérültséggel élő ember, éppen úgy, ahogy a filmezésnek is mindig egy adott téma a mozgatórugója. A filmkészítők szinte a legkevésbé sem a filmmel foglalkoznak, sokkal inkább azzal a témával, amely az alapját adhatja egy-egy alkotásnak. Egyáltalán nem ritka, hogy a filmcsinálók egy bizonyos témát hosszú éveken át kutatnak, hogy azt a lehető leghitelesebb módon és az általuk legmagasabb szinten kezelt eszközzel, a filmmel feldolgozhasák, bemutathasák és megőrizhasák.

Az érzelmi képek, ezek a különös gondolatszikrák - mivel az emberek többsége nem érzékeli - rejtve maradnak, ennek ellenére kiemelt szerepet töltenek be a speciális filmezésben. Film segítségével a sérült emberek képeit életre kelthetjük. Pár felszínre jött és rögzített érzelmi képet összekötünk a képzelet és az emlékek által generált további képpel, ami ekkorra már megmozdul és mozgóképpé változik. A csoda abban van, hogy az így létrejött képsorban minden esetben megtalálható a történet, a mondanivaló.

"Vágyak találkozása és a segítség"

A segítség akkor tud igazán optimális hatékonysággal működni, ha kérés alapján történik. Egyfajta felhatalmazás szükségeltetik ahhoz, hogy igazán tisztán működhessen. Természetes állapotában abból tudhatjuk meg, hogy mi az, amivel segíthetünk, hogy jól látható és érzékelhető az, amire szüksége van a kérőjének.

Az értelmi fogyatékos embereknél a legtöbb esetben nincs ilyen kérés és emiatt felhatalmazás. A legjobban észrevehető reakciók ezekben az esetekben, hogy a sérült embertársunk egyszerűen csak otthagya bennünket, vagy ellenkezőleg, folyton velünk akar lenni. Ez már egy meglehetősen egyértelmű jelzés, akár mint elutasítás, akár mint kérés. Véleményem szerint éppen ezért kell nagyon óvatosan bánni ezzel a kérdéssel és *"az én jó vagyok, mert segítettem"* öngazoló és önmegnyugtató érzéssel, mert ha valaki netán megkérdezi, hogy *"ki kért meg rá és honnan tudod, hogy ezzel valójában segítettél?"* nem biztos, hogy könnyen és egyértelműen megfogalmazható lesz a válasz. Ugyanakkor a mai világban egyre inkább az egyértelmű válaszok, választások és megoldások válnak szükségessé. Az emberek ki vannak éhezve erre az egyértelműségre, hogy könnyen eligazodhassanak ebben a mind inkább összetett és vészesen túlbonyolított világban.

Valóban kísértő a gondolat, ahogy azt *Pápai László* színházi rendező is feltette költőinek ható kérdésében, az *Alternatív Képszínház* egyik előadásának szöveges értékelésében: *"Kísértő a gondolat: nem mi, a világegyetem „egészségesen” perszonalizálódott részei veszítettük el a Mindenségben létezés élményét?"*

A segítő elképzelése és a sérült vágyainak találkozásában rejlik a segítői lét csodája. Szeretném hinni, hogy ez sok esetben van így, de mára már kissé szkeptikus vagyok.

Az ember, kinek sérültsége épp az elméjében, felfogóképességében van, nehezen tudja megfogalmazni vágyait. Ezt csupán érzékeny ráhangolódással, folyamatos odafigyeléssel, egy érdekes szeretetben megélt kapcsolatban lehet érzékeltetni és észrevenni. Viszont ha észre is vettük, még akkor sem biztos, hogy nem értettünk-e valamit félre. Éppen ezért talán az egyik legfontosabb a sérült és segítője közös alkotásában és munkájában, hogy az ajtó mindig nyitva álljon, hogy az mindkét irányban átjárható legyen. Csak így jöhet létre az ember sérültségével együtt való maradéktalan elfogadása.

Elfogadás, tudomásul vétel: maga a szeretet. Ez az egyetlen, ami fenntarthatja a tisztaságot és azt, hogy a sérült emberek akár alkotók, akár nem, valóban azt tehessék, amit szeretnek. Hiszem, hogy csak az a dolog lehet igazán nagyszerű és jó, amit valaki olyan hoz létre, aki elhivatott iránta. Igazán jó lenne, ha ez a sérült embereknél is működhetne. Sajnos ez nem rajtuk múlik.

Ők a manipulációval szemben teljességgel védtelenek, ezért fontos, hogy a segítők minden esetben tiszta szándékkal kerüljenek a sérült emberek közé. Napjainkban ne lehessen az elfogadott, hogy a dolgozó pozícióját megerősítendő, minél több és jobb képességű sérültet édesgessen maga mellé, manipulálva őket ezzel-azzal, hanem épp az ellenkezője történhessen. *"Csak úgy segítetek, ahogy azt én gondolom és csak akkor, ha az nekem hasznos."* Szörnyen hangzik így kimondva, mégis, szinte mára már kimondatlan ugyan, de természetes és elfogadott az e fajta hozzáállás. A lényeg pont abban lenne, hogy ha nem is születik

mindig produkció és így az nem igazolja profán módon a befektetett energiát, de legalább addig, míg kedve volt, a sérült ember azt tehetette, amit szeretett. (Szembetűnő, hogy mekkora felelőssége van az irányítóknak és a menedzsmentnek.) Érdekes, hogy az ilyen közösségeknek pont ebben a szabadságban, az önszerveződésben van a sikere és épp ettől születnek rendkívüli, egyedi és maradandó produkciók, melyeket több esetben is a szakmai értékelők egészen magas díjazásban részesítenek. Az ilyen elismeréseknek a jelentősége és értéke a visszaigazolásban van, mert általuk a résztvevők megtapasztalhatják azt, hogy jó úton járnak.

Tapasztalásaim alapján kijelenthetem, hogy ezekben a helyzetekben a boldog alkotók száma a mindkét irányban nyitott ajtók ellenére növekszik. Rendkívüli improvizációk, egyszeri, megismételhetetlen és boldog pillanatok, spontán előadások születnek, amelyek jóllehet nem mérhetőek és dokumentálhatóak, de léteznek, értékesek és minden résztvevő életében csodálatosak. Ilyen spontán improvizációt, egyszeri és különleges pillanatokot sikerült rögzítenem, amely az *Egy napom ha véget ér* című filmem zárásaként látható is. Ezeknél az eseteknél szoktam azt érezni, hogy a létezést nem érdekli, hogy hányan és kik látják ezeket a történéseket, hogy milyen pozícióval és címkével ellátott emberek nézik azt.

A létezést csak a létezés érdekli.

A leginkább libabőrös és csodálatos pillanatokat szinte mindig ilyen zártabb, kevésbé hangzatos körülmények között éltük meg.

Más műhelyvezetőkben is felmerült, hogy mennyire megerősíti a közösségeket, ha azokat nem fentről irányítják, ha azt nem valamiféle fentről érkező elvárás működteti. A kisközösségekben alkotó sérült

emberek ilyenkor nyílnak ki igazán, csoportot alkotnak, miközben csodálatos dolgokat teremtenek. Ezért is nagyon fontos a türelem és az elvárások nélküli elfogadás.

"Lélekajándék"

Az előzőekben megfogalmazott gondolat egy másik pólusában az ajándék és annak elfogadása van.

A teremtő alkotók, az igazi művészek, a lelkükből adók minduntalan nehéz helyzetekbe kerülnek, életük nagy részét állandó konfliktusok között töltik. Ennek fő oka az irigység és a meg nem értettség. Jobb esetben elhallgatják őket, de előfordul, hogy állandó támadások tüzeiben találják magukat, így energiájuk nagy részét már nem az alkotásra, hanem a védekezésre kell fordítaniuk. (Ez egy érdekes erő, amelynek feladata a teremtés megakadályozása.) És minél őszintébben igyekeznek végezni teremtő küldetésüket, közvetlen környezetükben annál rosszabb megítélésben lesz részük, amit csak tovább nehezít, ha művészi sikereket is elérnek, mintegy külső megigazulásként. Az olyan emberek, akik nem alkotnak, nehezen tudják ezt megérteni. Valaki miért öl annyi energiát dolgaiba, honnan a megszállottság, ami sem időt, sem energiát nem kímél, ha az alkotásáról van szó. Vajon képes-e valaki, anyagi haszon és egzisztenciális érdekek nélkül ennyit dolgozni valamin? Egy kívülálló szemével megfoghatatlan és érthetetlen magatartásnak tűnhet, éppen ezért az ilyesfajta viselkedés folyamatos gyanúra ad okot. Míg az emberek nagy része pihen és kényelmesen tervezgeti életét, addig ezek az alkotó emberek dolgoznak, miközben szinte mindent feladnak hétköznapi létükből. Ezzel cseng össze a mondás, miszerint a sikernek nem titka, hanem ára van. Valami láthatatlan erő hívja őket egy láthatatlan cél felé,

amiben talán nem is a végeredmény a fontos, hanem maga az út, a maga jól látható próbatételeivel.

Az talán nem is szorul magyarázatra, hogy mennyire élesen eltér ettől a súlytalan *"zsoldosok"* ünnepelet működése, akik pénzért bárhol, bármit képesek összerakni, bármit, amit egy számkivetett alkotó előzőleg, ihletett és kétségekkel teli pillanataiban már önvalójából megteremtett. A forrás közelsége és tisztasága határozza meg az alkotás súlyát.

Egyszer, egy beszédben a következő mondatra lettem figyelmes, ami igazán érzékeny pillanatokban talált meg. Igyekeztem magamba égetni. Az emlékeimből tudom előkeresni, ezért nem szó szerinti az idézet: *"Ne bántsd a művészt, az alkotót, ne légy rá irigy, mert ő a legdrágábbat, lelkének egy darabját adja nekünk ajándékba!"* Nagyon szép és kifejező gondolat. Gyakran jut eszembe, mikor alkotókkal és alkotásaikkal találkozom. Még inkább fokozza érzelmeimet, ha sérült emberek ihletett munkáit látom, és még ennél is nagyobb csoda a sérült ember alkotás közben.

A fogyatékos emberek is így vannak ezzel. Szívesen ajándékoznak. Erős készletést lehet megfigyelni náluk, hogy megmutassák életüket, vagy annak bizonyos részletét. Szinte már mindnyájan kerülhattünk olyan helyzetbe, mikor egy értelmi fogyatékosággal élő ember megragadta kezünket és büszkén húzott oda egy számára fontos helyre: a munkahelyére, szabadidejét meghatározó helyszínére, szobájába vagy annak falán lógó *"családi"* fényképeihez. Ezt szeretném összekapcsolni az előző és egy korábban említett filmes gondolatommal. *"...a film maga megy el a különböző helyszínekre, miközben magával viszi nézőit, akár egy eldugott szoba legkisebb szegletébe is. A film ráadásul korlátlan nézőszámmal, időkorlátok nélkül teszi mindezt."* - talán már érezhető, hogy

mire is gondolok. A speciális filmes alkotók a film segítségével fogják kézen nézőiket és viszik el őket életük fontos helyszíneire. Megmutathatják életüket, környezetüket, családjukat, vágyaikat, vagyis önmagukat. És bizony, ez ajándék nekünk, a kinti, épnek nevezett társadalom számára. Lelkük ajándéka, és ahogy a legtöbb ajándékot, ezt is illik elfogadni. De mégis, úgy van ez rendjén, ha ennek tudatában mindenki a saját belátása szerint dönt az elfogadásról.

"Az OTTHON"

Aztán itt van bennem folyamatosan az otthon kérdése is. Ez már az első pillanatokban jelentkezett nálam, épp, hogy Zsirára kerültem.

Mennyire érdekes az otthon szó. Több jelentése is van. Ha magánemberekhez kapcsolódva halljuk, akkor egyből felsejlik egy szívet melengető otthon képe. Egy olyan kép, aminél már nincs személyesebb és diszkrétebb. Ez az otthon egy olyan hely, ahová, ha úgy akarjuk, már senki nem jön utánunk. Az utolsó *"ajtó"* is bezáródhat mögöttünk, ahol nincs szükség álarcokra, ahol megtalálhatjuk önmagunk. Ez a teljes biztonság világa.

Ez a biztonságos világ pedig mindenkinek kell, hogy járjon. Melegen körbeölel, védelmez és regenerál. Ide csak szeretteinket engedjük be, csak azokat, akikhez feltétel nélküli bizalom köt. Koncentrikus körökből álló világ ez, és kintről befelé egyre és egyre személyesebbé, bensőségebbé válik. A legbelső kör már csakis a sajátunk. Lehet ez akár egy egész szoba, vagy annak eldugott kis zuga, egy fotel, egy hozzánk közel álló szeglet. Arról lehet felismerni az ilyen helyeket, hogy kényelmetlen érzés kerít hatalmába bennünket, ha valaki más foglalja el, még ha csak rövid időre is. Meg merem kockáztatni a kijelentést: ennek megléte nélkül nem

tudunk teljes életet élni. Nem tudunk feltöltődni és emiatt regenerálódni sem. Valami olyasmi ez, mintha az ember nem tudna álmodni és ezáltal 100%-ban pihenni. Egy idő után teljesen elcsigázottá, önmaga árnyékává válik.

Itt jön a képbe a másik otthon értelmezés, ami sokkal inkább egyfajta pejoratív jelentéssel bír. "*Beadták egy otthonba*" - kérdezem, milyen otthon kép tört most felszínre bennünk? Nem hinném, hogy az előzőekben taglalt. És egyből rám tör a következő kérdés: vajon képesek vagyunk-e azt az otthont, minden diszkrét és szívet melengető érzésével együtt megteremteni a sérült emberek számára is? A sérült barátaink és testvéreink számára?

Ha "*hivatalból*" azt vágjuk rá: igen, lehet, nem mondunk igazat. Szürke tömegek, emberekből álló tömegek élnek teljes némaságban, magukat képviselni képtelenül. A néma kiáltások csupán a tekintetekben fedezhetők fel, az is csak akkor, ha van bennünk megfelelő érzékenység és hajlandóság.

Senkit sem akarok megbántani, és megvallom, jelenleg magam sem igazán tudnám, mit tegyek, ha döntéshozási helyzetbe kerülnék. Viszont úgy érzem, sok tekintetben még gyermekcipőben jár a sérültek helyzetének megoldása. Mivel érdemben úgyszem tudnak megnyilatkozni, így bármit lehet mondani helyettük, vagy mondatni velük, mindennek tetejébe rengeteg ideológia is van, melyek mind az ép emberek munkájának igazolására és ezáltal lelkiismeretük megnyugtatóására szolgálnak.

Abban a legbelső körben, vajon mi magunk elviselnénk egy ügyeletváltást, egy intézményi leltárt, azt hogy folyamatosan házirend alapján kell kelnünk, feküdnünk, ennünk és élnünk? Hogy minduntalan mások mondják meg, mikor és hová kell mennünk, hogy társainkhoz

kelljen alkalmazkodnunk, ahol a dominánsabb úgylis mindig jobb helyzetekbe kerül? Ahol a legbelső körön több emberrel is osztoznunk kell és ahol az ápolók és a többi személyzet végzi túlterhelten a napi rutint? És direkt nem beszélnek az olyan *"segítőkről"*, akik csupán eszköznek tekintik a sérült embereket, céljaikhoz és egzisztenciájuk megteremtéséhez. A társadalom lelkiállapota napjainkban mélyponton van, amit a matériába való eszelős kapaszkodás jellemez. Szinte már az a természetes, hogy egymás hátán kapaszkodva igyekeznek az emberek egyre feljebb kerülni a ranglétrán, akkor miért csodálkozunk, ha ugyanígy tekintenek a sérült emberekre is. Ráadásul ők védekezésre képtelenek, még ha szörnyen is hangzik, de így sokkal könnyebb *"prédák"*. Ez az emberi válság, ez a világnézeti válság az, ami miatt nagyon nehéz bármit is elérni manapság, ami őszinte, és ami igaz.

Ezért is nagyon nagy és fontos lehetőség a filmezés a sérültek életében. Kamerával, sokszor ösztönösen önmagukból felszínre törő történeteikkel érzelmektől telítve mesélik el vágyaikat, problémáikat és akár ilyen formán kérnek segítséget tőlünk *"épektől"*. Persze mindez hiába való, ha nem találkoznak ezek a készen tált gondolatok megfelelő érzékenységgel és tisztasággal rendelkező befogadókkal.

Azt hiszem, egyszer eljön az az idő, amikor mindnyájunknak túl kell lépni majd a személyes kényelem határain és őszintén szembe kell néznünk a sérültek életében jelenlévő megoldatlanságokkal.

Úgy érzem, itt kell megosztanom egy nagyon kedves kollégám versét, aki kiemelkedő költőként a Zsirai Otthon lakóiról csupán ezt az egy verset írta. Csaba a mai napig az otthonban, a sérült emberek között dolgozik. Szándékosan a vers kéziratának másolatát osztom meg, melyet Csaba írt le nekem még az otthonban.

KASTÉLYLAKOK

Vakító kékség, csaldóka horizont,
galambok raja süvít a magaskőből.
Szűkült szeméren a lélek kirisikelt -
az ablakról csórat kavardtvasból.

S emberi lények árnya ráng a fazon.
Évet év követ, s ha tavasz van, ha tél,
kinn darvadoznak a tágas udvaron,
hajukat szélanként borzolja a szél.

Csak ki a fényre! Gyűznek öntudatlan
énjék éje előtt menekülve
a többiek közt. Elmaradhatatlan

sétájk szertartás ott, ahol néma
tankelet a parkban sülkés öt dől:
a felis eladva lett mamafjós nélkül.

Orethoffer Gábor

"Teremtés vagy továbbadás?"

Aztán megyek tovább, mert sokat töprengek magán a művészetten is, hogy egyáltalán hol kezdődik és hol ér véget. Mi az, amit művészetnek, és ki az, akit művésznek lehet nevezni?

Úgy figyeltem meg, hogy folyamata szerint kétféle művészetet lehet megkülönböztetni. Létezik maga az alkotás folyamata, a teremtés, mint művészet és van az előadó művészet, amely főként egy már meglévőt igyekszik újra és újra továbbadni. Van a teremtő, soha meg nem ismételtető és a továbbadó, az állandóan ismétlődő, a mind tökéletesebbre törekvő művészeti tevékenység. Az első típusba sorolnám az írást, az egyedi festő- és szobrászművészetet, a zeneszerzést, a fotográfiát és a filmkészítést, valamint minden olyan alkotó tevékenységet, amely egy újszerűt, előtte soha nem látott dolgot hoz létre. A második az előzőek által megírt, megkomponált, már létbe hívott és előadott tevékenységek újbóli bemutatását célozza meg. Egyértelművé válik, hogy így egyfajta egymásrautaltságról is beszélhetünk.

Ha segítőként veszünk részt ezekben a folyamatokban, akkor az is egészen eltérő hozzáállást igényel. Eltér egymástól a feladat. Az egyik folyamata a születés megsegítése, maga a feltárás és körülményeinek megteremtése, a másiké pedig a betanítás, a technikák átadása és a rutin megteremtése a rengeteg gyakorlás által.

A film ebből a szempontból egyértelműen az első csoportba tartozik. Főként ezen a speciális és függetlenfilmek szinten. A történet kitalálásával, megírásával, a feltételek megteremtésével és a történethez való igazításával, a leforgatással, az elkészült anyag rendszerbe hozásával egy soha nem látott és megismételhetetlen alkotói folyamatról és produktumról beszélhetünk. Persze a kész forgatókönyv alapján újra lehet forgatni

másként és máshogyan, de a függetlenfilmezés és főként a speciális filmezés meghatározó ismérve, hogy az az ötlettől a bemutatásig tart, így az írást is magába foglalja.

Hozzám az első áll közelebb, a létbe hívás. Nem akarom egyiktől sem a nagyszerűséget elvitatni és egyiket a másik fölé helyezni, csak egyszerűen én filmesként, fotósként és *"színházcsinálóként"* így működtem és működöm. Természetesen a színházi munkák során a második típusú folyamatokba is belekóstolhattam.

De vajon lehet-e tanítani ezt a fajta teremtést, a létbe hívást? Gyakorlással, *"csinálással"*, a folyamatosan felmerülő hibák kijavításával és a megfelelő körülmények megteremtésével, bizonyos módszerek alkalmazásával és a technikai megsegítéssel sokat lehet segíteni és ezáltal tanítani. De a sérült alkotók filmjei a legtöbb esetben pont nem a tanulástól, hanem a jó értelemben vett nem tudástól, a *"felejtéstől"* olyan nagyszerűek és frissek. Amikor az emberekre túl sok elméleti tudásanyag rakódik, akkor az már sok esetben pont ellenkezőleg, gátlón kezd működni. A sérültségből fakadó elméleti hiányosságok miatt nem, vagy csak nagyon kis mértékben vesznek figyelembe tanult dolgokat a sérült alkotók. Lehet épp ettől frissek, egyediek és ösztönösek az általuk készített művek. El kell fogadnunk, hogy nem tudnak elméleti dolgokra támaszkodni ebben a munkában, viszont a fejlesztő rutinra igen, a bizonyos tevékenységek szokássá tételével lehet segíteni. *Halmy György* gondolata jutott eszembe: *"...ezt úgy lehet megtanulni, hogy az ember csinálja."*

A jó értelemben vett öntörvényűség csak a legnagyobbak kiváltsága, a zseniké és én ezt most kiegészíteném még azzal, hogy az értelmi sérült embereké. *Nem törődök a világgal, az elfogadott irányzatokkal, azzal,*

hogy ki mit fog mondani, csak teszem a dolgom, amit és ahogy jónak látok.
Ezt nevezhetjük az igazi szabadságnak.

Ezen feltételezésemet erősíti meg, hogy egy nagyon kiemelkedő értelmi képességekkel bíró alkotó, több irányzatnak és elvárásnak igyekezett megfelelni a filmjének készítése során, ami egyrésztől nagyban megnehezítette munkáját, másrésztől ebből a megfelelési vágyból adódó bizonytalanság a kész filmen is érezhető lett.

"Vágyaink helyszíne és az egyetlen létező"

A valóság és a vágyak világának metszetében helyezkedik el a film különös világa. Olykor, ha eléggé érzékennyé válunk, magunk is elhisszük, hogy létezik, hiszen magunk teremtettük magunknak, így abba a világba eztán már bármikor beléphetünk. Ezért gyógyír a film, többnyire a mások filmjének befogadása is, de különösen saját teremtményeink.

Magam is szeretek filmeket nézni, azok távoli valóságába belefeledkezni, olykor még hiányzik is és honvágyszerű érzéssel sajnálom, hogy nem maradhatok ott. Egy másik korban, egy tisztább világban, ahol szinte érzem az illatokat, látom az embereket és a tájakat, élem az igaz tetteket, az önfeláldozást, az elsöprő szenvedélyeket és ahol az igazság végül mindig diadalmaskodik. Ez egy a magunkétól teljesen különböző, mégis hozzánk kapcsolható dimenzió.

A sérült emberek érzékenysége és gyermeki álmodozása nem szorul bemutatásra, éppen ezért, a filmekkel teremtett világok fokozottan nagy szerepet töltenek be életükben. Több olyan alkotóval is találkoztam, akik ebben a teremtett világban élnek és léteznek. Megrendülve tapasztaltam

ezt. Lehetőségeik beszűkültsége miatt talán csak ez a világ az, amiben megtalálták az értelmet és a célt.

A tengelici alkotóközösségről írtam a következőket, de úgy érzem sok más sérült emberre és filmhez való viszonyára jellemző ez:

"Nekik a film sokkal többet jelent, mint a legtöbb ember számára. A film az identitás, a rés és a kapu a külvilág irányába. A filmezés lehetősége nem más, mint az önmagukban már szinte teljesen elfeledett értékek kézzelfogható megnyilatkozása."

"A film maga is speciális, nemcsak a speciális film"

Mitől más, vajon mitől különbözik minden más művészeti ágtól a film? Sokszor volt részem beszélgetésekben, melyek erre keresték a választ.

A film a fotográfiához hasonlóan nem vesz el, érintés nélkül tapogatja le a világot, az embereket, az érzelmeket, sorsokat és történeteket. Médium az ember és az általa életre keltett képzelet között. Médium azért is, mert oda-vissza hat. Most érkezünk el oda, ahol megpillantottam valami egészen érdekes dolgot. A kamerának van egy észrevétlen hatása is, visszahat az alkotóra, kicselezve őt, aki nem veszi észre, hogy mennyire személyes szituációkba került. A rejtőzködő, a világtól zárkózottan élő emberek is saját maguk számára észrevétlen mutatják meg magukat, életüket, személyes világukat úgy, hogy nem okoz nekik törést, sőt még élvezettel is tölti el őket. Élvezik a munkát, az értékek bemutatását, az önmaguk bemutatását és mindeközben élvezettel gondoskodnak a születendő alkotásukról. A közönséggel, a befogadóval nincs közvetlen kapcsolat az alkotói folyamatok alkalmával, így ez ilyen

szempontból nem okoz frusztrációt, hiszen tudják, ezen folyamatokban bármit meg lehet változtatni, vissza lehet vonni vagy újragondolni. A sérültek körében emiatt is kiemelt fontosságú, akár terápiás hatású lehet a filmezés.

"A teremtőt is megtréfáló"

A film több sávon működő, egészen komplex dolog. Az ember figyel, és olykor azt hiszi, érti, tudja és ismeri a különböző hatások által létrehozott érzéseket. Ez akkor lehet igazán nagyszerű, ha valóban ennek a tudásnak birtokában vagyunk és minden hatást előre ismerve tudatosan hozzuk létre a kívánt érzelmeket. Nem tudom létezik-e ilyen? Próbáljuk ezt tenni azért, mert hatni akarunk, hatni a nézőre, hogy érezze és vegye komolyan a mi gondolatainkat. Ez csak úgy sikerülhet, ha a magunkban meglévő érzelmeket létre tudjuk hozni a befogadóban.

A film egyik csodája az, hogy nem lehet tudni előre a hatásait teljes biztonsággal. Persze vannak már sokszor kipróbált dolgok, jól bevált trükkök, de a film akkor is képes meglepni bennünket. Hogy miért? Legfőképp azért, mert a film szinte minden művészeti ágat képes magába fogadni és ezáltal összefogni. Így a film készítésénél több művészeti ág ismeretére is szükség lehet. Jelen van benne a fotográfia, a festészet a színekkel, a dramaturgia, a próza és az irodalom, az ének és a zene, a tánc és a mozgásművészet és még ki tudja, olykor mennyi minden. Gyakorlatilag képes mindent összefogni. És míg ezek a művészeti folyamatok külön-külön, más és más érzelmi hatásokkal bírnak, addig egyben már egy teljesen új, váratlan hatásmechanizmust eredményezhetnek. Egy váratlan, olykor a készítőt is megtréfáló, megrendítő, vagyis egy előre be nem tervezett hatást képes elérni. Van,

hogy a drámaiság elérése lenne a kívánt cél, mégis a képsor humoros érzést kelt, vagy éppen a viccesnek szánt jelenet a film rendszerében fájdalmassá válik. Rengeteg ilyen meglepő helyzetet teremtett már film és sok esetben a professzionális produkciók körében is.

Hihetetlen csoda ez.

Belőlünk filmkészítőkből, lelkünk, érzéseink, gondolataink apró darabkáiból bizonyos rendszerbe rendeződő, önmagunkon is túllépő érzések és alkotások születnek.

"Az ÉN nélküli, az odaadó"

Ezen eszmefuttatásom abból a gondolatból indult ki, hogy a film úgy képes magát teljes egészében odaadni a nézőknek, hogy közben tökéletesen feladja önmagát. A néző a film világában - filmnézés közben - megfélelkezik arról, hogy filmet néz. Rengeteg hatás éri, zenében, mozgásban, színben, képben, szövegben és történetben. Különleges és sokszor olyan erős érzelmi hatások, amelyek mellett nem lehet elmenni. És mindez együtt a film, de a néző erre egyáltalán nem tudatos. A néző csak belép egy világba, utazik, élvezi, borzong és átél. Legalábbis ha igazán jó a film, akkor így történik. A film feladja önmagát és elfogadja, hogy mindenki megfélelkezik róla, hogy igazán nagy élményekben részesülhessen a befogadó, de mindezen felül egy magasabb szinten épp ezen önfeláldozása miatt képes igazán nagy elismerést szerezni.

És ez az, amiért érdemes mindent feladni.

Ugyanakkor már említettem, hogy a film készítői sem közvetlenül a filmmel foglalkoznak, miközben készítik azokat, hanem sokkal inkább azzal a témával, amelyet filmre akarnak vinni.

"Senki sem pótolható."

Lehet, ezen töprengéseim sokkal inkább szólnak a sérültekkel való kapcsolatainkról, mintsem a velük való filmezésről. Ez valószínűleg azért van, mert tudom, hogy minden mindennel összefügg és csak, ha ezek az emberi feltételek - amelyekről fentebb írok - adottak, érdemes részletekbe merülve aprólékosabban belemenni a dolgokba. Ha az egész alapjaiban, de mégis egy magasabb szinten, emberi szinten nincs letisztázva, rendbe téve, akkor nem igazán van értelme belemenni a folyamatokba, még akkor sem, ha úgy is tűnik, rövidtávon segítő a szándék. Ez olyan, mintha nem törődnék a hajón tátongó sérüléssel és mi akkor is vízre küldenénk embereket, mert nagy valószínűséggel még át fognak érni a túlsó partra. Közben számos ideológiával igyekeznénk megigazolni a külvilág számára e tettünket. Ha sikerül és mindenki épségben átér a túlsó partra, mi hősök lehetünk azok szemében, akik elől eltitkoltuk a léket, de ez nem változtat azon a tényen, hogy felelőtlen gazemberek vagyunk, akik visszaélnék az emberek bizalmával.

A film lehetőség, a film valódi létező, a film a sérültek életében mára már jelen van. Egyre és egyre elfogadottabban és kipróbáltabban. Lassan ez is életükké és velük együtt a mi életünkké is válik.

A határok eltűnnek. De ezzel is nagyon óvatosan kell bánni. Mert vannak dolgok, melyek határok nélkül elvesznek. A határok léte életünk velejárója, egyértelműek lesznek és emiatt elfogadottak. A határok segítenek bennünket az életben, tudhatjuk, hogy nem fognak idegenek sétálgatni a lakásunkban, hogy egy előadás közben a közönség nem fog felülni a színpadra, hogy más országok lakossága nem fog áttelepülni a mi hazánkba és sorolhatnám.

Vannak úgynevezett épek és vannak sérültek. Egy sok esetben láthatatlan, de szinte minden ember számára érzékelhető határ által lehet ezt felismerni. Kár lenne ezt tagadni, már csak azért is, mert egyrészt ez képmutató viselkedés lenne, másrésztől pont azzal utasítanánk el az ő létüket. Nem szabad, hogy elveszenek a dolgok, még ha jó szándék vezérli is vesztüket. Ha valami elveszik, akkor az mérlegelés nélkül, mindenestől teszi, viszont a létezésben mindennek megvan a maga célja, még ha mi nem is minden esetben ismerjük azt. Ha ezt kérdőjelezzük meg, akkor magát a teremtést kérdőjelezzük meg. Ebben a létezésben mindennek és mindenkinek helye van. A csodálatosan szép, harmatcseppekkel ékesített tulipánnak éppúgy, mint az égető szőrszálakkal borított csalánnak. (Érdekes ezen hirtelen felhozott hasonlatom, mert míg a tulipán csupán szép, addig a csalán gyógyít.) Mindenre és mindenkire szükség van és mikor ezen gondolkoztam, csak akkor jöttem rá hogy valójában a közhiedelemmel ellentétben senki sem pótolható. Senki sem. Mindenki fontos, mindenki egyformán fontos és mindenki megismételhetetlen. Csupán a sztereotípiák, az ego és a felsőbbrendűség az, ami az ellenkezőjét hirdeti.

És megint elkanyarodtam a filmtől. Saját töprengéseim, ihletett pillanataim csak az emberrel és annak létezésben elfoglalt helyével foglalkozik. Minden más eszköz és lehetőség. Ami ilyen vagy olyan előjelű élménnyel szolgál nekünk, hogy a lehető legtöbb földi dolgot megtapasztalhassuk.

A film is egy lehetőség, egy nagy lehetőség, és büszke vagyok rá, hogy mi éltünk is vele.

"Egy papír hangjai"

Egyáltalán nem vagyok biztos benne, hogy sikerül szavakkal megfogalmaznom azt a témát, amelynek megragadása oly erősen foglalkoztat már évek óta. Nem beszéltem róla senkinek, aminek oka pont az, hogy szavakkal szinte lehetetlen megfogalmazni. Többször gondoltam rá, hogy megpróbálom filmmel ábrázolni, de akkoriban, mikor szinte minden időmet sérült emberek között töltöttem, még érezhetően nem voltam rá képes. Most így, hosszú egyedüllétem, mintha felhatalmazott volna az érzékenyebb és árnyaltabb dolgok megfogalmazására. Finomabb rezgések, finomabb érzékelők, precizitás, időtlenség és jelenlét.

Ez egy érzés, egy különös érzés, mikor egyszeriben fontossá válik az addigi lényegtelen. Ráérsz, hogy nem normális a normális embernek tartott tömegek környező világukhoz való viszonya. Ebbe a környező világban minden benne van, a tárgyak, az idő, az emberek, az érzések, a teljes létezés. Mikor ezt az ember megérzi, rájön, hogy hibás minden, amiben eddig hitt.

Évekkel ezelőtt történt.

Ülök egy kis teremben. A mi termünkben, ki-ki a saját helyén. A neon fénye művi fehérrel ragyogja be az asztalokat, rajtuk a papírlapokat, és a körülöttük ülő emberek őszülő haját. Szinte minden mozdulatlan. Odakinn a kora tavaszi délután álmosan hajlik szürkületbe. Fokozatosan minden elcsendesedik. Az apró zörejek mind hangosabban törik meg a folyamatos, értelmezhetetlen mormoló suttogást. Már csak pár ember maradt velem. Terike takarítás közben - aki maga is csodálatos és érzékeny ember - időközönként erőteljes hangokkal ad jelet munkájáról. Mindenki bele van feledkezve a saját világába. A

folyosón gyakorta csoszogás zaja visszhangzik, hol erősödve, hol elhalkulva. Gabi lehet az, jön-megy fáradhatatlanul. Az ablak alatt, odakint a nagy hinta nyikorog. Feri bácsi Anikót lökdösi legújabb barátjával együtt, aki ragyogó szemmel ringatózik a lány ölében. Őt is Gabinak hívják, csak nemrég került ide. Fiatal még, egészen tiszta, gyermeki lélek. A hűvös idő látszólag cseppet sem zavarja őket. Ezt a megszokott állandó aláfestő zenét tompán hallani csupán, csak annyira, amennyire a jól szigetelő ablak engedi. Maráki úr két székkal tőlem, a rá jellemző kimért eleganciával papírt tépked, tekintete a távolba réved és választékos szavaival, időközönként bölcsen nyugtázza munkájának eredményét. Látása oly mértékben romlott, hogy már csak ezt csinálja szívesen. Magdi a másik asztalnál teljesen átszemelve öltözteti a macit, most ő is egy másik világban van, míg Lacika huncutul mosolyogva mindezen, izgalommal dörzsöli össze lábai között a tenyerét. Ő az egyetlen, aki látja és érzi, hogy észrevettem őket, hogy valaki most igazán csak őket figyeli, hogy itt, most, valami születőben van.

Ilike a balomon ül, egészen közel hozzám. Én egy jelentkezési lapon dolgozom. Érdekes, tartózkodó pislantásokkal, fél szemmel kémleli írásomat. A kezébe adom, hogy megérinthesse, hadd találkozzon a hivatalos az emberrel.

Mint minden tárgyat, Ilike először ezt is a szeméhez tartja, különleges elfogadó szertartásaként, majd két kezével maga elé emelve figyelni kezdi a lapot. Ujjai között hihetetlen finomsággal, szelíden ropogtatja, a fényben kirajzolódik a lap minden vonása, alig látható törései és alig hallható, de mégis fémesen erős kattogása. Szemeivel, egy tudós szorgalmával kutatja a srégen

tartott papír itt-ott megtöredező felszínét, mint aki még sosem látott, érzett ilyen tárgyat. Egészen közelről nézem mindezt, az apró (papír) roppanások hangja egyre jobban és egyesével hasít belém, mindez szinte magához húz és egyszeriben ráeszmélek, hogy mekkora ajándékot kaptam azzal, hogy részese lettem ennek különleges és leírhatatlan viszonyinak. Részese és megélője. De eszmélni is csak óvatosan merek, nehogy kiragadjon az érzésből a gondolat. A külvilág száműzötten tűnik el az érzékelések összes formája elől. Egyre és egyre közelebb, mígnem egészen nagyban, belülről kezdem látni ezt a különleges szertartást. Ilike szinte mantrázva, monoton suttog egymástól látszólag teljesen eltérő jelentésű szavakat, miközben apró biccentéseiből jól kivehető, hogy elfogadóan nyugtázza a lap létét és mindez rendkívül nagy örömmel tölti el őt.

Az intézményi telefon csörgése hirtelen és könyörtelenül ránt vissza ebbe a világba. Nem tudom mennyi idő telt el, de jó volt ott lenni nagyon. Ott lenni a jelenben, az időtlenben, az emberben. Ráeszmélni a lét nagyszerűségére, a lényegtelennek tűnő dolgok lényegi csodájára, hogy léteznek emberek, akiknek fontos tud lenni egy egyszerű lap is, csak úgy, önmagában. Ők léteznek, és képesek arra is, hogy megéreztesék, szavak nélkül megértessék velünk ezt a láthatatlan csodát.

Egy világ a világban, melybe beléphettem. Egy érték az értéktelenben, amelyet megérezhettem. Addig el sem hittem volna, mit is tud nyújtani és azzal együtt jelenteni egy papírlap pusztá létével és nem a magán hordozott "hasznos" információival.

"Kapu egy őszinte világba"

Talán az egész speciális filmes lét lényege a sérült emberek belső világának feltárásában rejlik. Személy szerint nekem ez a legfőbb célom. Vajon miként lehet a sérültség által ennyire makacsul lezárt világot megnyitni?

Úgy éreztem, ha sikerül a valóságos mélységekig eljutnunk, nem csupán a felszínen vonjuk le kényelmes következtetéseinket, akkor sokkal közelebb kerülhetünk - és velünk együtt a társadalom is - a sérült emberek világához. Ezt a következőképp fogalmaztam meg régebben: már szinte minden világot sikerült az embernek feltárnia, eljutottunk a tengerek mélységeibe, a legmagasabb hegycsúcsokra és sorolhatnám a tudományos felfedezéseket, az eddig ismeretlen világok feltérképezésétől a betegségek kutatásáig. De a sérült emberek zárt világát dacára annak, hogy itt vannak tőlünk karnyújtásnyira, mégis teljes homály és titok fedi. A pszichiátriai betegeket egészen régóta kutatják, az autisták izgalmas és titokzatos világát szintúgy, de mintha az értelmi fogyatékos emberek ebből a szemszögből sem lennének túlságosan lényegesek.

Nagyon valószínű, hogy sok más módszer segítségével is lehet eredményeket elérni, de az számomra egészen bizonyossá vált, hogy a filmmel és a speciális filmes módszerrel megláthattunk dolgokat és átjuthattunk őszinte világok eddig zárt kapuin. Gyakorlatilag az öt évem tevékenységének legfőbb jelmondatává vált a *"Kapu egy őszinte világba"* kifejezés.

Eddig többnyire egy irányról beszéltem és gondolkoztam. Egy irányról, amely kintről befelé mutat, egy kapun át őszinte világokba, de pontosan itt kell azon is eltűnődni, hogy ebből az őszinte, titokzatos és zárt világból kifelé akarnak-e jönni emberek, emberi érzések. Teljes

meggyőződéssel állíthatom, hogy akarnak. Ha nem így lenne, akkor szinte teljesen egyoldalú és öncélú lenne ezen kapuk nyitogatása. Ez egy további kérdés, amely növeli ennek a munkának a kiemelt fontosságát, annak szerepét és akár a társadalomra gyakorolt hatását is. Őszinte, félszeg és törékeny világ ez. Óriási felelősség ide bejutni és onnan embereket fogadni. Mindenkitől - aki ezen az úton jár - a legtisztább emberi hozzáállást követeli meg. Lehet, éppen ezért van, hogy ennek a kapunak a kinyitása maradt az utolsók között, ezzel megőrizve azt a mély titkot, amire nem biztos, hogy bármely korszakban fel van készülve az emberiség. Ez a titok pedig egy mindent működtető egyetemes titok. Most, hogy írás közben hagyom magam lebegni ebben az érzésekkel teli világban, jöttem rá minderre. A szó, amely mindent kifejez, a *szeretet*. És itt most nem a mézes-mázás, hangzatos, de tartalmát vesztett szeretet fogalmára gondolok, hanem az egyetlen, valódi, elfogadó és elengedő szeretetre. Jelentése napjainkban szinte teljesen értelmezhetetlen, éppen ezért tud rejtve maradni az emberek tömegei előtt, éppúgy, mint ezek a sérült emberek által felkínált őszinte világok. Milyen érdekes, mi be akarunk jutni azért, hogy kihozhassunk onnan kincseket, de a sérültségből adódó gátak megakadályozzák mindezt, aztán látható, hogy ők ki akarnak jönni, hogy részesei legyenek valami egészen izgalmas világnak, nevezetesen a mi világunknak, de mi sem fogadjuk őket megfelelően, mert érzelmileg zártak vagyunk, akik még nem értettek meg eleget és sokszor nem is akarnak.

Lehet nem is kellene erőltetnünk a bejutást és nekik sem a kijutást? Talán így akkor nem kéne attól félni, hogy valaki is megsérülhet ebben a találkozásban? Csupán elég lenne megállni a kapu előtt és mosolyogva szeretettel fogadni, elfogadni mindent, ami onnan érkezik felénk?

"Megállni a kapu előtt" nem más, mint együtt, egymással élni, tudomásul véve a korlátokat. *"Elfogadni mindent, ami onnan érkezik"* nem más, mint együtt létezni elfogadóan, szeretetben.

... és megint a szeretet.

Úgy érzem az a legfontosabb, hogy senki, aki sérült emberekkel dolgozik ne felejtse el azt, hogy munkája nem egy klasszikus értelemben vett szakmai munka, ahogy munkájának eszközei sem munkaeszközök, amelyek segítségével eredményeket kell, hogy elérjen, vagy éppen általa küszködheti fel magát a ranglétrán. Nem eszközök hanem emberek, ráadásul individuumok és ugyanakkor csodálatos tanítók. A kérdés, hogy tanulunk-e a találkozásokból, hogy sikerül-e átlátunk a ráció egyre terebélyesedő falán és meglátjuk-e saját fejlődésünk, emberségünk és lelkünk lehetőségeit.

"Személyes"

Egy kis személyes záró gondolatsort engedjenek meg nekem. Igen, az eddigieknél is személyesebbet. Visszanézek az elmúlt évekre és úgy látom, egy nagyon sűrű energiákkal telített időszak szépen egyenletesen egyre inkább lazul, ritkul, terebélyesedik, és egyre könnyedebbé válik, míg a végén teljesen feloldódik és fizikailag eltűnik. Ha valami feloldódik valamiben, az nem azt jelenti, hogy megsemmisül, sokkal inkább válik annak a mindent magába foglaló világnak a részévé. Talán így lehetne a leginkább érzékeltetni az öt évemet.

Több mint fél évet kaptam - 2013. második és 2014. első felét - arra, hogy teljes nyugalomban átgondolhassam a mögöttem álló időszakot, hogy szinte semmi mással ne foglalkozzak, mint ezen gondolatok összeállításával és rendszerezésével. Éppen ezért különleges ajándékként tekintek erre az időszakra is, tudom, hogy nem sok embernek adatik meg ez manapság.

Írásaimban benne van a hála, hogy csodálatos adományként gondolok az elmúlt évekre és a sérültekkel való közös létemre. A munkát, még ha nem is ott, ahol elkezdtem, de folytatom. Ilyen ennek a könyvnek az összeállítása, és a továbbképzések, alkotótáborok megtartása. Tele vagyok speciális filmes tervekkel (is) és ha a sorsom és emberségem is engedi, meg is valósítom azokat.

Nem könnyű ez most nekem. Eztán már nem lehetek benne a speciális filmes folyamatok ezen részeiben és ami még nehezebb, hogy nem lehetek veletek. Mindettől függetlenül bízom benne, hogy gondos, értő, és ami a legfontosabb, érző kezek folytatják majd ezt az építő munkát. A személyem által behatárolt lehetőségek - nélkülem, és új emberek megjelenésével - jóllehet most megnyílhatnak, ami a zsirai filmes rendezvényekben egyfajta frissülési és megújítási folyamatot indíthat el.

Ezúton is szeretnék köszönetet mondani Hollósi Péter intézményvezetőnek és a zsirai otthon vezetőségének. Köszönettel tartozom Asztalos Zsoltnak, a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület elnökének, aki fáradhatatlanul támogatta a speciális filmes munkát, és aki ennek a könyvnek az elkészítésében közvetlen segítséget is nyújtott. Köszönöm volt kollegáimnak, akik sokszor filmes elfoglaltságaim miatt, helyettem végezték el az alapvető feladatokat és segítettek a rendezvények megvalósulásában, lebonyolításában. Köszönettel tartozom Halmy Györgynek és Balázs Csillának, akik az évek során mindenben mellettem álltak, tanítottak, támogattak, és ha úgy kellett sokszor noszogattak. Köszönöm Sodics Péternek, aki önzetlenül megannyi órán át dolgozott a professzionális grafikai és művészi megjelenéseken.

És köszönettel tartozom szüleimnek, akik mindenben támogattak és láthatatlanul álltak mögöttem az évek során. Nagyon köszönöm páromnak a kitartást és az igaz emberi támogatást, valamint azt, hogy oly sokszor és sokat volt kénytelen nélkülözni engem.

Sokaknak tartozom még köszönettel, mert bizony rengeteg szereplője volt életfilmünk ezen szakaszának, a sérült alkotóknak, a filmes műhelyvezetőknek, az értékelőknek, a támogatóknak, az önkénteseknek, az előadóknak, a sajtó általam sokra tartott képviselőinek és a barátoknak mind nagy hálával tartozom. Köszönöm nektek!

Egy olyan írás részletével búcsúznék, amit még egy nagyon aktív időszakomban, 2012. októberében írtam. Ez a cikk egészében több helyen nyilvánosan is megjelent *"a legfényesebb madarak"* címmel. Összességében a zsirai létemről szól, de konkrétan az *Alternatív Képszínházról*. Most mégis úgy érzem, ez az írás minden építő munkámra érvényes, így a legnagyobbra a speciális filmes mozgalomra is, biztos tudatában annak, hogy egyik sem létezhetett volna a másik nélkül.

(...) "Az ember boldogságra törekszik, de valahogy szíve mélyén mindenki tudja, hogy ebben a valóságban ezt nem kaphatja meg teljes egészében, hisz annyi elbizonytalanító hatás vesz körül mindenkit. Érzéseink bizonyosságát megkettőzi, egészségünket lefelezi.

Kétely és félelem.

Érdekes felismerés, hogy a sérültek körében ezt kevésbé tapasztaltam. Hitük mélyebbről fakad, vágyaik kevésbé égbetörőek, és természetes módon tudják mit jelent hálásnak lenni.

Hálás vagyok, hogy részese lehettem - és ki tudja, még meddig lehetek meghatározó figurája ennek a csodálatos folyamatnak, melyet az Alternatív Képszínház elmúlt két éve jelent.

Mikor az ember rájön, hogy nincs semmije, szabaddá lesz, mert azt is megérzi, hogy nincs mit elveszítsen.

Megkaptam a lehetőséget, részese voltam, de sosem volt az enyém. Megtisztelő, hogy rajtam, rajtunk keresztül áramolhatott

valami egészen különös dolog. Sokat kaptam és bízom benne, hogy másoknak is adott, és ha úgy kell történjen, még ad is.

Hálás vagyok azoknak az embereknek, akik segítették ezt az utat.

Hálás vagyok annak az erőnek, ami ezt lehetővé tette, de azt is tudom, hogy bármikor más irányba fordíthatja életem, hisz csak Ő tudja igazán mi a jó nekem." (...)

ÖSSZEGZÉS ÉS FILMOGRÁFIA

A Zsirai Otthonban és támogatásával létrehozott filmes rendezvények (2008 - 2013.):

Álmodtam egyet...[®] I. Zsirai Speciális Filmszemle - 2009. június 6.

15 intézmény, 50 alkotó és 18 film részvételével

"Itt és most" I. Zsirai Filmnap - 2010. április 8.

6 intézmény, 30 alkotó és 12 film részvételével

Álmodtam egyet...[®] II. Zsirai Speciális Filmszemle - 2010. június 9.

9 intézmény, 46 alkotó és 14 film részvételével

"Itt és most" II. Zsirai Filmnapok - 2011. április 18-19.

8 intézmény, 30 alkotó és 10 film részvételével

Álmodtam egyet...[®] III. Zsirai Speciális Filmszemle - 2011. június 7.

9 intézmény, 37 alkotó és 13 film részvételével

"Itt és most" III. Zsirai Filmnapok - 2012. április 19-20.

8 intézmény, 32 alkotó és 13 film részvételével

Álmodtam egyet...[®] IV. Zsirai Speciális Filmszemle - 2012. június 6.

10 intézmény, 55 alkotó és 16 film részvételével

Álmodtam egyet... Filmfesztivál - 2012. szeptember 6.

11 intézmény és szervezet 21 résztvevővel

Tabán Mozi - Speciális Filmszemle bemutatkozás Budapesten - 2012. november 20.

6 intézmény, és szervezet és 50 néző részvételével

"Itt és most" IV. Zsirai Filmnapok - 2013. április 23-24.

11 intézmény, 52 résztvevő és 14 film részvételével

Álmodtam egyet...[®] V. Zsirai Speciális Filmszemle - 2013. június 4.

12 intézmény, 60 résztvevő és 25 film részvételével

Összesítés:

A Zsirai Otthonban ötletem alapján és közreműködésében az elmúlt öt év alatt 11 filmes rendezvényt szerveztünk. Az összejöveteleken 105 intézmény és 463 alkotó vett részt. Ez idő alatt 135 filmes alkotás született, melyekkel a sérült alkotók 104 díjat szereztek. A 11 tagú zsirai alkotói kör 22 filmet készített, amivel 23 díjat szerzett.

A következőkben azon filmek felsorolása következik, amelyek a speciális filmezés öt évében készültek a Zsirai Otthonban, annak hatására és felkérésére. A felsorolt filmeket 2008. és 2013. között magam készítettem, vagy készítésükben valamilyen formában közreműködtem. A felsorolásban nem szerepelnek azok az általam vagy közreműködésemben készült filmek, amelyek nem kötődnek a Zsirai Otthonhoz, vagy valamilyen formában a speciális filmezéshez, valamint azok a filmek sem, amelyekben nem működtem közre.

1. *Angyali vidéken* / filmetűd, 2011. - forgatókönyv, rendező, operatőr, vágó
2. *Egy napom ha véget ér* /dokumentumfilm, 2010-2011. - forgatókönyv, rendező, operatőr, vágó
3. *Gyülevíz törékeny oltalmában* / dokumentumfilm, 2009-2010. - forgatókönyv, rendező, operatőr, vágó
4. *Tesz-Vesz Zsira* / intézmény ismertetőfilm, 2008. - forgatókönyv, operatőr, vágó
5. *A Tűzhely melege* / intézmény ismertetőfilm, 2008. - forgatókönyv, operatőr, vágó
6. *Zsira 2008* / intézmény és rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó
7. *A Zsirai Szociális Otthon* / intézmény és rendezvény ismertetőfilm, 2009. - forgatókönyv, operatőr, vágó
8. *Fejlesztő mozgásterápia* / ismertetőfilm, 2009. rendező, operatőr, vágó
9. *Váltófutás 2007, Izland* / dokumentumfilm, 2009. - vágó

10. **Zsirai Őszi Napok 2009** / rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó
11. **Karácsonyi műsor 2009** / rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó
12. **Zsira 2009** / intézmény és rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó
13. **Komisz - Komédiás Integrált Színház** / ismertetőfilm, zenés klip, 2010. - operatőr, vágó
14. **Találkozás Steinbach József református püspökkel** / interjúfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
15. **Találkozás Ittész János evangélikus püspökkel** / interjúfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
16. **Találkozás Dr. Várszegi Asztrik főapáttal** / interjúfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
17. **Találkozás Kocsis Péter Fülöp apostoli kormányzóval** / interjúfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
18. **Találkozás a győri megyéspüspökkel** / interjúfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
19. **Fuss velünk Európa!** / dokumentumfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
20. **Idézőjelben a "megoldás"** / dokumentumfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
21. **Zsirai Homokszobrász Fesztivál** / rendezvény ismertetőfilm, 2010. - forgatókönyv, operatőr, vágó
22. **Zsira 2010 - Barangolás a Zsirai Szociális Otthon honlapján** / intézmény és rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó

23. **"Itt és most" I. Zsirai Filmnap** / interjúfilm, 2010. - rendező, operatőr, vágó
24. **Isten pénze musical két felvonásban, Művészetek Palotája** / 3 kamerás színházi felvétel, 2010. - rendező, operatőr, vágó
25. **Az elhagyott madár - Alternatív Képzínház, 2010.** / színházi felvétel - rendező, operatőr, vágó
26. **Ady est Zsirán, (Csuja Imre, Szabó Margaréta, Balázs Barnabás) 2010.** / színházi felvétel - operatőr, vágó
27. **A Csillagösvény zenekar fellépése Zsirán, 2010.** / koncertfelvétel (részlet) - rendező, operatőr, vágó
28. **A Bacanethic zenekar fellépése Zsirán, 2010.** / koncertfelvétel (részlet) - operatőr, vágó
29. **Zsira 2011** / intézmény és rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó
30. **MSOSZ Mozgásélmény Nap, Zsira** / 2011, zenés klip - forgatókönyv, operatőr, vágó
31. **Mindenen túl - Alternatív Képzínház, 2011** / színházi felvétel - rendező, operatőr, vágó
32. **A művészetek hete, a hetedik művészet** / 2011, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
33. **Tranzit** / 2011, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
34. **Emlék kép(ek)** / 2011, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető

35. **Zacsicsere** / 2011, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
36. **Szervusz kérlek Szervusz kérlek** / 2011, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
37. **Érsek** / 2011, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
38. **Zsirai Őszi Napok, 2012** / rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó
39. **Az elhagyott madár - Alternatív Képszínház, 2012** / színházi felvétel, Vasvár - rendező, operatőr, vágó
40. **Zsira 2012** / intézmény és rendezvény ismertetőfilm - forgatókönyv, operatőr, vágó
41. **Séta Egerben** / 2013, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
42. **Ötletel(l)és** / 2013, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
43. **A Ha** / 2013, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
44. **Speciális Szakmai Tanfolyam** / 2013, a Speciális Szakmai Tanfolyam, Eger alkalmával készült film - műhelyvezető
45. **Örök visszatérés - Alternatív Képszínház, 2013** / színházi felvétel, Katona József Színház, Kecskemét - rendező, operatőr, vágó

Speciális filmek sérült alkotókkal

46. ***Sportélet Zsirán*** / 2009, speciális film sérült alkotók segítőjeként
47. ***Zsácutca*** / 2009, speciális film sérült alkotók segítőjeként
48. ***Töredékek*** / 2010, speciális film sérült alkotók segítőjeként
49. ***Átváltozás 1-2.*** / 2010, speciális film sérült alkotók segítőjeként
50. ***Otthon, tényleg otthon*** / 2010, speciális film sérült alkotók segítőjeként
51. ***A parkban részegen*** / 2010, speciális film sérült alkotók segítőjeként
52. ***Kapu*** / vágó, speciális film sérült alkotók segítőjeként, Dunakeszi, vágó
53. ***Kislak áll a nagy Duna mentében*** / 2011, speciális film sérült alkotók segítőjeként
54. ***Itt vagyok egyedül. Csak jön valaki!*** / 2011, speciális film sérült alkotók segítőjeként
55. ***Joli a munkában*** / 2011, speciális film sérült alkotók segítőjeként
56. ***...leereszkedett a vasfüggöny...*** / 2011, speciális film sérült alkotók segítőjeként
57. ***A kunyhó*** / 2012, speciális film sérült alkotók segítőjeként
58. ***HAH - Hol a határ?*** / 2011, speciális film sérült alkotók segítőjeként, Dunakeszi, vágó
59. ***VisszaVáltozás 1-2.*** / 2012, speciális film sérült alkotók segítőjeként
60. ***Hip-Hop Tánc*** / 2012, speciális film sérült alkotók segítőjeként
61. ***Joli a kertészetben 1-2.*** / 2012, speciális film sérült alkotók segítőjeként

62. **Vakság** / 2013, vágó, speciális film sérült alkotók segítőjeként, Sopron,
vágó
63. **Kecskemester** / 2013, speciális film sérült alkotók segítőjeként
64. **Joli Attilánál** / 2013, speciális film sérült alkotók segítőjeként
65. **Modell** / 2013, speciális film sérült alkotók segítőjeként
66. **Tájkép** / 2013, speciális film sérült alkotók segítőjeként
67. **Joli a disznótoron** / 2013, speciális film sérült alkotók segítőjeként
68. **Világgá vált virágom** / 2013, speciális film sérült alkotóval közösen,
társrendező, operatőr és vágó

SAJTÓMELLÉKLET

A 2013-as hivatalos speciális filmes összefoglaló és ismertető

ÁLMODTAM EGYET...[®] ZSIRAI SPECIÁLIS FILMSZEMLE

2009-ben egy új kezdeményezés alapján került megrendezésre az első Zsirai Speciális Filmszemle Álmodtam egyet... címmel a Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Zsirai Otthonában. Az ötlet nem volt más mint, hogy adjunk az értelmi fogyatékkal élők kezébe kamerát és nézzük meg milyen világok nyílnak meg a külvilág felé ezáltal. Az évek múlásával egyre nagyobb népszerűségnek örvend a sérültek körében ez a művészeti kifejezési forma. A szemle hatására az ország számos pontján indult el filmes műhelymunka, alakultak meg stabil filmes közösségek. Szinte már kezdetektől neveztek filmekkel pszichiátriai betegek és az utóbbi években szenvedélybetegek is.

Az idei évben a zsűrit és a filmes szakmai segítséget Halmy György filmrendező - aki érzékenységgel kezdetektől hozzájárult a speciális filmek fejlődéséhez, sikeréhez -, Lovass Tibor médiapedagógus, a WEST-PANNON Audiovizuális Klaszter elnöke és Szendi Péter fotóriporter alkotja.

Zsirai Speciális Filmszemle 2009-óta több mint 100 alkotás érkezett Zsirára, mely csapatokban alkotó speciális filmek lelkes munkájának köszönhető. A filmszemle ötletéből kiindulva és ezt továbbgondolva több mint tíz filmes rendezvény: filmszemle, filmes napok, valamint több filmes képzés és fórum valósult meg az elmúlt öt évben. Nagyon fontos, hogy a kész alkotások nem csupán a saját otthonokban és a filmszemléken, de a

nagyvilág számára is bemutatásra kerüljenek, így több filmes bemutató volt az országban, mozikban és televíziókban.

Az egyik nagyon dinamikusan fejlődő kezdeményezés az a filmes napok rendezvény, amelyen az ország számos pontján élő és alkotó speciális filmesek összejönnek, barátkoznak, egymást segítve alkotnak, filmeznek és tanulnak. 2013. áprilisában az "Itt és most" IV. Zsirai Filmnapokon 11 alkotó csapat több mint 50 résztvevővel 14 filmalkotást készített Zsirán. Fontos, hogy műhelymunka szerűen a filmes szakemberek segítik, értékelik és véleményezik az elkészült alkotásokat. A filmnapok népszerűsége talán mégis a baráti közösségek egymásra találásában és a közösen átélt élményekben rejlik.

A kezdeti elképzelés megvalósításához és hosszabb távú folytatásához szükségessé vált a szociális ágazatban dolgozók filmes képzése is, hogy a sérült alkotóknak hatékonyabb segítséget tudjanak nyújtani ebben a munkában. A Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület már évek óta népszerűsíti a hetedik művészetet a sérültek körében, fontosnak tarja a speciális filmesek lehetőségeinek támogatását, szakmai képzéseket rendez, segíti a filmesek munkáját a külföldi kapcsolatok kialakításában is. Az Odense-ben évente megrendezésre kerülő filmszemlére már évek óta kijutnak a zsirai filmszemle legjobb alkotásai, valamint - ezen kapcsolatok hatására - már Ausztráliából is érkezett film Zsirára.

A kezdetben egyszerinek tűnő, ötlet így vált az országot behálózó, sokak számára egyetlen önkifejezési lehetőséget és élményt biztosító rendezvénysorozattá.

A szakemberek szerint a filmeket a frissesség, a természetesség és egy különös hozzáállás jellemez. Ez a kibontakozási folyamat olyan közösségeket teremtett, mely nem csupán a fogyatékkal élők belső

világának megnyílásában nagy lehetőség, de az úgynevezett ép társadalom számára is rengeteg érdekes dolgot és élményt ad. Gyakran mi "épek" ebben a furcsa világban találjuk meg a választ saját kérdéseinkre.

Az alkotók a filmről, a képről, a dramaturgiáról, a belső világról közösen egy új közösségben kezdtek el gondolkodni.

A speciális filmesek olyan őszinte világokba kalauzolják el a nézőket, amelyek a kamera objektivitása nélkül soha nem valósulhatnának meg.

Szeretettel várunk minden érdeklődőt, filmezni vágyó alkotót rendezvényeinkre!

Az ötödik Zsirai Speciális Filmszemléről

A FOGYATÉKKAL ÉLŐK ÖTÖDIK ORSZÁGOS MOZGÓKÉP FESZTIVÁLJÁN VETT RÉSZT A MÉDIATANÁCS KÉPVISELŐJE

*Publikálva: 2013.06.05. Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság honlapján Forrás:
Külső kommunikációs osztály, Kommunikációs igazgatóság*

Ötödik alkalommal rendezte meg a zsirai Rimanóczy Kastélyban és környezetében működő Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthona 2013. június 4-én az Álmodtam egyet...® Zsirai Speciális Filmszemlét, az értelmi fogyatékkal élők országos mozgóképes találkozóját. A szemle 3 legjobb alkotásának a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság díjat ajánlott fel.

A Győr-Moson-Sopron megyei Zsirán a filmszemle alkalmával az ország különböző részeiben élő értelmi fogyatékos emberek mutatták be alkotásaikat, melyek segítségével betekintést nyerhetünk őszinte világukba.

Az idei alkalommal tizenegy alkotó csapatból küldtek alkotásokat, minden eddiginél több - 25 film érkezett Zsirára.

Az értelmi sérültek országos filmszemléjén a leghatásosabb filmekben az alkotók magukról, saját világukról vallanak, s eközben sajátos gondolatiságukba engednek bepillantást. A programon szakmai zsűri előtt vetítették le a 25 filmet. A szakmai zsűri tagja volt Halmy György filmrendező, Lovass Tibor médiapedagógus és Szendi Péter fotóriporter.

Az idei rendezvényen a 3 legjobb alkotásnak járó díjat a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsa ajánlotta fel. A díjakat Kollarik Tamás a Médiatanács tagja, a Magyar Média Mecenatúra program koordinátora adta át.

Kollarik Tamás a díjátadón elmondta, hogy a médiának fontos szerepe lehet abban, hogy a médiafogyasztók mennyire vannak tisztában egy társadalom sokszínűségével, valamint mennyiben válnak fogékonnyá az egyes társadalmi csoportok problémái iránt. Ennek tudatában az NMHH 2010 júliusa óta folyamatosan vizsgálja, hogy a különböző társadalmi csoportok – így többek között a fogyatékkal élők is – miként jelennek meg a magyarországi hír- és tájékoztató jellegű műsorokban.

A rendezvényen részt vett Mádl András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Műsorfigyelő- és elemző főosztályának vezetője, aki a fogyatékkal élők médiabeli megjelenéseiről tartott előadást. A szakember elmondta, hogy a hatóság vizsgálataiból kiderült, hogy a vizsgált időszakokban a fogyatékkal élők média-megjelenése mindvégig és minden műsortípusnál minimális volt. A 2011-es népszámlálási adatok szerint 456 ezer fogyatékossgal élő ember van az országban. A társadalmi csoport megjelenése összességében 0,1 és 0,4 százalék között mozgott, ami

gyakorlatilag azt jelenti, hogy a fogyatékkal élők a magyar médiafogyasztó számára „láthatatlanok” maradtak.

Kollarik Tamás a fogyatékkal élők médiabeli reprezentációjának elmaradása kapcsán hangsúlyozta, hogy a zsirai filmes esemény azért fontos, mert erre a problémára is ráirányítja a figyelmet.

ÁLMODTAM EGYET... - MOZGÓKÉPES ALTERNATÍVA

Publikálva: 2013.06.12. Ölbei Livia, Vas Népe

Zsira - Álmodtam egyet címmel az idén ötödször rendezték meg Zsirán, az értelmi fogyatékosok otthonában azt a speciális filmszemlét, amelynek hangulata semmihez sem fogható.

Az idén az ország tizenkét, a zsiraihoz hasonló intézményből érkezett mozgóképes pályamunka (minden eddiginél több: huszonhárom) a speciális filmfesztiválra, amelynek megálmodója és legfőbb működtetője a zsirai fogyatékosok otthonának munkatársa - maga is filmes, sőt: most már színházi ember -, Fábrián Gábor. Természetesen támogatókra mindenekelőtt az otthon vezetőségének pozitív hozzáállására ugyancsak nagy szükség van a sikerhez. Arról pedig, hogy a mozgóképpel való foglalatosság miféle energiákat mozgósít a fogyatékkal élőkben, maguk a fesztiválfilmek beszélnek. Aki kívülről csak egyetlen egyszer beléphet a zsirai Rimanóczy-kastélyban működő otthon kapuján, az első pillanatban megérez valamit annak a különös világnak a hangulatából, ahol a kiszolgáltatottság észrevétlenül szolidaritásba, az üzőttség nyugalomba, a fájdalom derűbe, a közöny érdek nélküli érdeklődésbe fordul át. Pedig nem idealizált, hanem mélyen emberi ez a világ, ahol az esendőséget nem

takarják el mindenféle védekező mechanizmusok és technikák. A filmfesztiválokon természetesen komoly eszmecserek zajlanak, mindig szakmai zsűri értékeli és oszt díjakat. Fábián Gábor nemcsak mentálhigiénés foglalkozásokat vezet, filmfesztiválokat szervez, hanem útnak indította az otthonban az Alternatív Képszínházat is. A társulat mindenütt katartikus élményt hagy maga után.

ÁLMODTAM EGYET? - ÖTÖDIK ALKALOMMAL JELENTKEZIK A FOGYATÉKKAL ÉLŐK ORSZÁGOS MOZGÓKÉPFESZTIVÁLJA

Publikálva: 2013.05.31. Magyar Média Mecenatúra Médiatanács honlapján

Ötödik alkalommal rendezi meg a zsirai Rimanóczy Kastélyban és környezetében működő Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthona 2013. június 4-én az Álmodtam egyet? Zsirai Speciális Filmszemlét, az értelmi fogyatékkal élők országos mozgóképes találkozóját. A szemle 3 legjobb alkotásának a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság díjat ajánlott fel.

Az idei alkalommal - minden eddigénél több - 23 film érkezett Zsirára, összesen 12 intézményből. A rendezvény kulturális programjai között több díjazott film vetítése és a zsirai Alternatív Képszínház előadása is szerepel. A filmszemlét Hollósi Péter intézményvezető nyitja meg, valamint beszédet mond Halmy György filmrendező és Asztalos Zsolt a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület elnöke.

A szemle alkalmával az ország számos pontján élő értelmi fogyatékos ember mutatja be alkotását, melyek segítségével betekintést nyerhetünk őszinte világukba, sok esetben meghatározó és maradandó élményt okozva ezzel a befogadóknak.

Az idei rendezvényen a 3 legjobb alkotásnak járó díjakat a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsa ajánlotta fel. A díjakat Kollarik Tamás a Médiatanács tagja, a Magyar Média Mecenátúra program koordinátora adja át június 4-én Zsirán, 16 órakor a Foglalkoztató Centrum Katalin termében (Rákóczi Ferenc utca 12.).

A rendezvényen részt vesz Mádl András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Műsorfigyelő- és elemző főosztályának vezetője, aki a fogyatékkal élők médiabeli megjelenéseiről tart előadást.

A negyedik filmes napokról

Publikálva: 2013. 04.16. efozsira.hu Fábrián Gábor

11 intézményből összesen 52 résztvevő jelentkezett találkozóra. Az idei évben Halmy György filmrendező, Lovass Tibor médiapedagógus és Sodics Péter grafikus nyújtják a szakmai segítséget, valamint értékelik, véleményezik az elkészült alkotásokat. A rendezvény ideje alatt készült filmek, utómunka nélkül bemutatásra, közös megvitatásra és szakmai értékelésre kerülnek. A legjobb három alkotás nevezési díj nélkül kerül a versenyfilmek közé az Álmodtam egyet...® V. Zsirai Speciális Filmszemlén. A rendezvény kulturális programja:

Simó József a Czegei Wass Albert Alapítványelnökének Wass Albert és székely estje, valamint a szombathelyi Csillagösvény zenekar koncertje az Zsirai Otthonban

2013. április 23.-án este 18:30 órától. Az esemény az „Itt és most” IV. Zsirai Filmnapok kulturális rendezvénye, ahová minden kedves érdeklődőt szeretettel várunk.

Jelentkező intézmények: Ágfalva – Pszichiátriai Betegek Otthona, Dunakeszi – Életfa Rehabilitációs Intézet, Magyarszerdahely – Fogyatékosok Rehabilitációs Intézete és Otthona, Budapest – XV. ker. Önk. ESZI Értelmi Fogyatékosok Otthona, Sopron – Fogyatékos Gyerekek Otthona, Tordas – Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthona, Kecskemét – Platán Otthon, Csákánydoroszló – Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthona, Szakoly – Görögkatolikus Szeretetszolgálat Ápoló Gondozó Otthon, Zsira – Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthona Zsira, Peresznye fiókintézmény

Az „Itt és most” IV. Zsirai Filmnapokon 11 filmes csapattól összesen 14 filmalkotás készült el.

A negyedik Zsirai Speciális Filmszemléről

FILMES ÁLMOK: ALKOT(HAT)NAK AZ ÉRTELMI FOGYATÉKOSOK

Publikálva: 2012.06.10. Kiss Tamás, Vas Népe

Zsira - Aki látta a filmeket, úgyis tudja, aki nem, annak pedig érdemes utánanéznie, hogy milyen művészi alkotásokkal rukkolnak elő az értelmi fogyatékosok.

A Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Zsirai Otthonában az intézmény és a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület

együttműködésével immár negyedik alkalommal rendezték meg az „Álmodtam egyet...” Zsirai Speciális Filmszeglét. A zsirai otthonban dolgozó vasi filmes, Fábán Gábor ötletéből fogant megmérettetésre idén tizenegy intézmény értelmi fogyatékos alkotói tizenhat filmmel neveztek, egy film pedig Ausztráliából érkezett. Nem volt tehát könnyű dolga a Halmy György filmrendező, Lovass Tibor elnök (West- Pannon Audiovizuális Klaszter), médiapedagógus és Szendi Péter fotóriporter (Vas Népe) alkotó zsűrinek. Az értékelő szakemberek mindent összevetve nagyon jónak, értékesnek és változatosnak ítélték az idei filmeket, majd számos díjat osztottak ki az alkotóknak.

A versenyzők és a zsűri tagjai is mindenképpen elégedettek lehettek az eredményhirdetés után.

A sérültek körében a különböző alkotói tevékenységek különösen fontosak, ezek által ugyanis olyan érzelmek kifejezésére nyílik alkalmuk, amelyeket szavakkal csak kevésbé vagy egyáltalán nem tudnának elmondani. Értékelő összefoglalójában Halmy György filmrendező emellett arra is rámutatott, hogy olyan módszer, olyan lehetőség nyílt meg a fogyatékkal élő emberek önkifejezésében, amely nem csupán számukra, de a „kinti” társadalomnak is komoly értékeket tartogat. A zsűri elnöke elmondta, hogy az évek múlásával észrevehető az alkotók egyre növekvő magabiztossága, érett hozzáállása.

ÉRTELMI SÉRÜLTEK FILMSZEGLEJE ZSIRÁN

Publikálva: 2012.06.04. MTI

Értelmi sérültek országos filmszemléjét rendezik meg szerdán a Győr-Moson-Sopron megyei Zsirán, az értelmi fogyatékosok otthonában.

A fővárosi önkormányzat fenntartásában lévő intézmény immár negyedik alkalommal ad otthont a mozgóképes találkozóknak. A programon szakmai zsűri előtt vetítenek tizenhat olyan filmet, amelyeket az ország különböző részeiben élő értelmi fogyatékos emberek készítettek – mondta Fábíán Gábor, a filmszemle kezdeményezője az MTI-nek.

Az idei szemlére tizenegy otthonból küldtek alkotásokat. Újdonság, hogy a távoli Ausztráliából is érkezett film, amely azt jelzi, hogy a zsirai kezdeményezés híre messze túljutott az országhatárokon. Ez nagyban az ügyet támogató egri Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesületnek köszönhető – mutatott rá Fábíán Gábor, aki a zsirai intézmény munkatársaként foglalkozik az otthon mozgóképkészítés iránt érdeklődő lakóival. Az egyesület a tavalyi seregszemle legjobb alkotásait egy dániai fesztiválra is eljuttatta.

A leghatásosabb filmekben az alkotók magukról, saját világukról vallanak, s közben sajátos gondolatiságukba engednek bepillantást. Olyan világra nyitnak kaput, amely egyébként ritkán nyílik meg – fogalmazott a zsirai filmesek mentora.

Az alkotásokat Halmy György filmrendező (a képen) elnökletével értékeli a szakmai zsűri. Ő már évek óta műhelymunka keretében készíti fel a sérültek és a segítőkét a filmezésre. Ennek nyomán körvonalazódik egy módszer, amely segíti előhívni és kifejezésre juttatni az értelmi sérültek gondolatait. A filmek készítői lelkesen dolgoznak, örömmel látják viszont ötleteiket a filmvászonon, és ez a legfontosabb – mondta el Fábíán Gábor.

A harmadik Zsirai Speciális Filmszemléről

ÉRTELMI FOGYATÉKOSOK FILMSZEMLÉJE ZSIRÁN: SPECIÁLIS MEGLÁTÁSOK

Publikálva: 2011.06.13. Kiss Tamás, Vas Népe

A Zsirai Speciális Filmszemle értelmi fogyatékos filmes alkotóitól az idei évben is megtanulhattuk, hogy igenis érdemes (lenne) lebontanunk a napi rohanás során a fejünkben szisztematikusan felépített korlátokat. Tűz a Nap, a zsirai Rimanóczy-kastély parkjában ezért (okosan és megfontoltan) egy nagy fa alatt állítom le az autóm. Ahogy kiszállok, a Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthonának egyik lakója, egy harminc év körüli fiatalember lép mellém. - Honnan jöttél? - néz végig rajtam barátságosan, majd széles mosollyal közli: Én ám itt élek!

Gyere, mindent megmutatok neked! Mielőtt megköszönhetném a szívélyes fogadtatást, újabb kérdéssel áll elő: - A filmszemlére jöttél? Rövid szünet után aztán azt kezdi sorolni, hogy hányan és melyik otthonból hoztak filmeket, de aztán ellép mellőlem, és odafut az autójából éppen kiszálló Pápes Éva filmes szakíróhoz, aki (mint azt később megtudom) az értelmi fogyatékkal élők mindkét eddigi országos mozgóképes találkozásán zsűritag volt.

A III. Zsirai Speciális Filmszemle vetítéseinek helyet adó terem felé sétáló Pápes Évát az otthonlakók közül többen is megölelik, én pedig a zsirai intézmény film-felelősével, a fesztivál gondolatát kiötlő (az idei Vas Film Fesztiválon díjnyertes) Fábián Gáborral váltok néhány szót. Megtudom tőle, hogy szakmailag milyen sokat jelentett, hogy a mostani filmszemlére

készülődve a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület segítségével a *Álmodtam egyet...*® III. Zsirai Speciális Filmszemle szellemi fogyatékos alkotók segítői filmes képzést kaphattak, a fesztiválra készülő alkotó közösségek pedig áprilisban két napos szakmai összetartáson vehettek részt. Nagyjából itt tartunk a beszédben, amikor a zsűri elnöke, Halmy György filmrendező is befut. A vetítésre várakozók azonnal köré gyűlnek, s a közös örömködést látva világossá válik, hogy az említett zsirai műhelymunka során a szakmai mellett baráti építkezés is zajlott.

A szemlét Hollósi Péter, Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthonának igazgatója nyitja meg, aki szerint csakis intenzív odafigyeléssel és sok-sok bátorítással lehetett elérni, hogy az otthonok lakói filmre vigyék érzéseiket. A megnyitó után aztán elindul a vetítés, sorjázik a tizenhárom kisfilm. És: szó elakad, lélegzet és pulzus lassul, beszippant egy minden kockájában nyugalmat, olykor pedig kedves öniróniát árasztó filmes világ. *Át- és megadom magam: együtt takarítok a lazán szövegelő Jolival*, majd együttérzek a kocsmában egyedül csocsózó (így persze mindig nyerő) *Királyllyal*, aki az otthon kapujához érve viszont szolgálatkészen leveszi a koronáját. A fogyatékos szereplőkkel együtt aztán én is csak vakargatom a fejem búbját, amikor a riporter azt tudakolja, hogy: *Neked mit jelent a szeretet?*

Később, egy szimbólumokban tobzódó film kapcsán aztán egyre inkább kirajzolódnak az igazi Töréspontok, s rájövök, hogy hol is vannak a valódi Korlátok. A *Nem a reklám helye* című film szereplőjéhez hasonlóan én is szeretnék bátran az *Égre nézni*, és - ez már megint egy másik film - valóban önfeledten enni a mindennapi kenyeret. És vége.

Az agyam lüktet: mit tudnak ők sokkalta jobban, és mit nem érünk fel észsel mi, úgynevezett normálisak? Pápes Éva szerint a különbség az,

hogy mi gyakran, ők viszont nem igazán húznak önmaguk és a másik közé határokat.

Hatalmas vihar közepén hajtok hazafelé, és két villámcsapás között hajlok belátni, hogy: igaza van.

MEGMUTATJÁK AZ OTTHONLAKÓKAT

Szó elakad, lélegzet és pulzus lassul, mindenkit beszipant a filmes világ.

Hollósi Péter, Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthonának igazgatója szerint egyre inkább tettenérhető, hogy az úgynevezett intézménytelenítés hívei különböző módszerekkel, legutóbb például az egyik internetes portálra feltett filmmel próbálják azt sugallni, hogy az otthonok eldugják a szellemi fogyatékosokat. Az igazgató örül annak, hogy a zsirai intézmény éppenséggel filmekkel, sőt, fesztivállal tud hatékony választ adni a vádaskodóknak.

ÁLMODTAM EGYET... III. ZSIRAI SPECIÁLIS FILMSZEMLE

Publikálva: 2011.05. port.hu

Értelmi fogyatékkal élők országos mozgóképes találkozója

A zsirai Rimanóczy Kastélyban és környezetében működő Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthona 2011. június 7.-én harmadik alkalommal rendezi meg az Álmodtam egyet... Zsirai Speciális Filmszemlét, az értelmi fogyatékkal élők országos mozgóképes találkozóját. A rendezvényt a szervezők az otthon területén belül elhelyezkedő Foglalkoztató Centrum Katalin termében tartják. A filmszemlét Hollósi Péter intézményvezető nyitja meg, valamint beszédet

mond Halmy György filmrendező. A rendezvény kulturális programjai között több díjazott film vetítése és Kakassy Dóra színművésznő előadása is szerepel.

A szemle alkalmával az ország számos pontján élő értelmi fogyatékos ember mutatja be alkotását, melyek segítségével betekintést nyerhetünk őszinte világukba, sok esetben meghatározó és maradandó élményt okozva ezzel a befogadóknak.

ÉRTELMI FOGYATÉKKAL ÉLŐK MOZGÓKÉPES TALÁLKOZÓJA ZSIRÁN

Publikálva: 2011.06.06. filmtett.ro Erdélyi Filmes Portál - MTI

Értelmi sérültek országos mozgóképes találkozóját rendezik meg kedden a Győr Moson-Sopron megyei Zsirán, az értelmi fogyatékosok otthonában. (prae)

Az idén már harmadik alkalommal ad otthont a Fővárosi Önkormányzat fenntartásában lévő Rimóczy kastély és környezete a filmszemlének. A programon néhány perces filmeket vetítenek szakmai zsűri előtt, amelyeket az ország különböző részeiben élő értelmi fogyatékos emberek készítettek – mondta Hollósi Péter, a rendező intézmény igazgatója az MTI-nek.

Valamennyi film alkotója saját világáról, sajátos világlátásáról vall, és a filmek készítői örömeiket lelik abban, hogy ötleteik a filmben testet öltenek – utalt az előző évek tapasztalataira az intézményvezető.

Értelmi fogyatékkal élők mozgóképes találkozója Zsirán

Ezek az etűdök önportrék, olyanok, akárha tükörbe néznének – fogalmazott Fábíán Gábor, a zsirai intézmény munkatársa, a filmes találkozó kezdeményezője. Ő maga is filmes, munkáival fesztiválokra már díjakat is nyert. Ő foglalkozik a zsirai otthon mozgókép iránt érdeklődő lakóival, akik közül a leginvenciózusabbak a szemlén bemutatják munkáikat.

Fábíán Gábor az alkotási folyamatról elmondta: a filmkészítők azzal kevésbé törődnek, hogy miként áll össze egy három-ötperces film. A technikai teendőket felkészült segítők végzik el. Számukra az a lényeg, hogy el akarnak mondani valamit, s eközben olyan világra nyitnak kaput, amely máskülönben nem vagy csak nehezen nyílhat ki – fogalmazott.

A találkozó filmjeit szakmai zsűri értékeli Halmy György filmrendező vezetésével. Ő műhelymunka keretében készítette fel a sérülteket tavasszal, mielőtt nekilátnak a szemlére szánt filmek forgatásának.

A filmes találkozó megrendezését többek között a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület támogatta, és emellett kora tavasszal képzést is szervezett a filmeseket segítő szociális szakembereknek, hogy elkészülhessenek a filmek az ország különböző tájain működő otthonokban.

A MÁSODIK FILMES NAPOK, 2011

Publikálva: Napraforgó újság IX. évfolyam 2. szám Írta: Fábíán Gábor

Másod ízben rendezték meg 2011. április 18- 19.-én a Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Zsirai Otthonában az Itt és most Zsirai Filmnapokat.

A Zsirai Otthon már 2009 óta foglalkozik az értelmi fogyatékos emberek filmes látásmódjának fejlesztésével. Az otthonban működik videó-, film szakkör és az Álmodtam egyet... Zsirai Speciális Filmszemlét is megrendezik, mely elsőként bizonyította be az értelmi fogyatékosok filmezésének létjogosultságát.

Zsirai kötődése van az egri nagy hagyományokkal rendelkező Speciális Szakmai tanfolyamnak is. Alig három év alatt alakult ki egy országos baráti közösség, melynek összetartó kapcsa a filmezés és nem utolsó sorban a Zsirai Otthon.

Az Itt és most Zsirai Filmnapokat a filmszemlére való felkészülés jegyében hirdették meg. A szakemberek szerint tökéletesen teljesítette küldetését, mert nagy fejlődés tapasztalható a beérkezett pályaművek minőségét és tartalmát illetően. 2011 áprilisában nyolc intézményből harminc fő vett részt a rendezvényen, ahol jelen volt - és a filmezni vágyókat mindenben segítette - Halmy György filmrendező, Sodics Péter festő-, grafikus művész, pedagógus.

A rendezvényen a szombathelyi Csillagösvény zenekar adott koncertet a résztvevőknek, ezzel is emelve a Filmnapok színvonalát. A koncert után - hogy valódi baráti közösség alakulhasson ki - a szervezők szalonnasütéssel kedveskedtek a filmeseknek, mely kellemes, az éjszakába nyúló beszélgetéseket indított el. A szakmai segítő zsűri a tervezett három díj helyett összesen öt alkotást díjazott a filmes napokat záró díjátadón illetve az értékelésen. 2011. június 7.-én a szervezők várják vissza

alkotásaikkal az alkotókat, az Álmodtam egyet... III. Zsirai Speciális Filmszemlére.

HOGYAN KÉSZÜLT?? NAPLÓJEGYZETEK EGY FILM KÉSZÍTÉSÉRŐL

Publikálva: 2011.06.03. efozsira.hu Kiss Ferenc, Óri László

2011. április Közéleg az Itt és most filmnap Zsirán. Társammal Szalai Istvánnal már néhány hete azon törjük a fejünket miről készítsünk filmet. Folytatni kéne a tavalyi kis produkciót –gondoltuk először. Ismét egy kis álmódosítás, átváltozás, párkeresés, kitörés a hétköznapokból?? Nem, úgy gondoltam valami más kellene! Na de mi?? Természetfilm, a zsirai kastély...? Beszélgetésünk az udvaron zajlott ahol néhány lakótársam arról mesélt milyen volt az élet 30 évvel a határőrlaktanyába való beköltözést követően.

Én is aktívan bekapcsolódtam ebbe a beszélgetésbe, hiszen a 80-as évek elején is laktam már egyszer Peresznyén. Ekkor jutott eszembe, hogy a határsávról kéne filmet készíteni. A drótkerítésről, amely emberi kapcsolatokat szakított szét, országokat, ideológiákat szigetelt el egymástól. Társam rögtön beleegyezett új témánkba, a vasfüggönybe. Napokig kutattunk a világhálón, kérdezgettem a dolgozókat, elolvastam néhány kis cikket a témáról. Kutatásunk során a szerencse is mellénk pártolt, hiszen megtudtam, hogy a zsirai határban fellehető a vasfüggöny egy darabja. Alig vártam már az Itt és most filmnapot, amikor is terepszemlét tehetünk.

2011. április 18. Délután elkezdődött Zsirán a filmlap. Ismerős arcok üdvözlése, beszélgetések, de az én gondolatom már a határban járt alig vártam, hogy elindulhassunk felkutatni a vasfüggöny maradványait. Miután elmondtam ötletemet Halmy György rendező úrnak az ő támogató szavai további erőt adtak nekünk. Sőt riport alanyokra is hamar szert tettünk, az egyik dolgozó nagypapája, valamint a zsirai intézmény igazgatója személyében. Kerekesszékkal mentem ki társammal és kísérőnkkel a határba. Nagy meglepetés tárult elém a csodás táj mellett megtaláltuk a határköveket, a vasfüggöny egy darabját, sőt még egy határőr lest is. Itt a helyszínen már azon gondolkoztam miként lehetne röviden bemutatni riportalanyaim segítségével a határzárát.

2011. április 19. A filmfelvétel napja. Autóval indultunk el a határba, most még új helyek felfedezésére is lehetőség volt, hiszen a segítségünkre volt az intézmény egyik dolgozója, aki rengetegszer járt már a zsirai határba valamint riportanyaim Kóbor Laci bácsi és Hollósi Péter igazgató úr. Miután elkészült néhány rövid képkocka a határról, felvettük az előre megbeszélt témákat Laci bácsival és az Igazgató úrral. Délután pedig vártuk az értékelést. Azt tudtam, hogy az operatőri munkánkon lesz mit javítani, de az értékelésen további instrukciókat is kaptam Sodics Pétertől és Halmy Györgytől.

2011. május első hetei Forгатókönyvet készítettünk. Interneten megtaláltuk a fultoni beszédet, amelynek néhány mondatát szerepeltetni szeretném a filmben. Filmünknek ekkor még a címében sem voltam biztos. Pedig egy jó cím sokat nyom a latba, ezt már tavaly megtanultam a filmfesztiválon. Végül kitaláltuk a címet. Majd felvázoltuk milyen snittek következzenek egymás után alkotva egy teljes egységet. Miután ez megvolt következhetett a forgatás terepen.

2011. május 12. Az egyeztetéseket követően ez a nap vált a forgatás napjává. Fábián Gábor és Őri László segítségével kivonultunk a már jól megismert helyszínre a zsirai határba, ahol már várt minket Laci bácsi az egyik riport alanyunk. Míg társam Szalai István a megbeszéltek alapján Gáborral felvette a snitteket. Én Laci bácsival megbeszéltem mely témákról kell beszélnie. Többszöri kamera beállítást követően elkészült a riport is. Ugyanígy készült el a riport az Igazgató Úrral is. Talán egy snitt elkészítését ki is emelném: a film végén Laci bácsival átsétálunk a nyitott határon. Miközben a felvétel készült egy belga rendszámú(!) autó haladt el mellettünk. Soha jobbkor, nagyon örültem neki, hiszen ez az autó a felvételen bizonyítja milyen egyszerű manapság átjárni a határok nélküli Európán. Ezt követően még készítettünk néhány snittet a peresznyei határba, valamint a begyűjtött dokumentumokról is készítettünk felvételt. Aztán Peresznyén közösen megnéztük a felvételeket az ügynevezett mustert. Közben meghatároztuk a felvételek sorrendjét, a film címének megjelenését és a film zenéjét.

2011. május vége június eleje. A hosszas utómunka után végre elkészült a film melynek bemutatója 2011. június 7-én lesz az Álmodtam egyet® III. Zsirai Speciális Filmszemlén.

Filmet készíteni jó, izgalmas, rengeteg új információhoz juthat az ember, ilyenkor emberekkel találkozhat, másként láthat egy – egy dolgot. Mást láthatunk egy apró kavicsban, egy megrozsdásodott ósdi kerítésben, egy lobogó zászlóban. Hogy ki mit fog meglátni filmemben? Milyen érzésekkel tölti majd el?... kiderül június 7-én!

Kiss Ferenc, Peresznyén élő lakó

A második Zsirai Speciális Filmszemléről

ŐSZINTE VILÁGOK KAPUIN ÁT

Publikálva: 2010.06.15. Fábán Gábor, efozsira.hu

Hosszú utat kellett megtennie a mozgóképnek ahhoz, hogy a videó helyettesíteni tudja a celluloid szalagot és így a hétköznapi felhasználók számára is elérhetővé váljon ez a csoda. Csoda, ami nem vesz el semmit mégis sokat ad sokaknak, megőriz és dokumentál, megnyugtat és felkavar, meghat és feldühít, vagy csak szimplán szórakoztat.

A 21. század küszöbén már értelmi fogyatékkal élő embertársaink is használhatják – részben egyre kompaktabb mivoltuk által – ezeket az eszközöket és élvezhetik minden előnyükkel együtt.

Mindvégig benne voltam a szemle összes mozzanatában, így nehezen tudok felülemelkedni érzéseimen ahhoz, hogy valóban objektíven tudjam összegezni az Álmodtam egyet...[®] II. Zsirai Speciális Filmszemle történéseit. Hosszadalmas, aprólékos és izgalmas munka előzte meg 2010. június 9.-ét. Sűrű, sikeres, értékes, minőségi és kellemes; jönnek az első impressziók, miközben majd megfeledkeztem arról az intenzív meghatottságról, ami a díjátadó alatt tört rám. Láttam az arcokat izgulva ragyogni, és arra gondoltam, vajon mi játszódik le az alkotókban, mennyire figyelik a visszafelé beolvasott díjak ritkulásának jelentőségét, hogy a ki nem mondott nevek egyre és egyre jobban megerősítik-e bennük a fődíj esélyét. Hirtelen előreszaladtam, de talán elnézik nekem, hogy a legerősebb élményemmel kezdem a beszámolót – figyelembe véve, hogy még nagyon frissen és elevenen munkálnak bennem az emlékek.

Délelőtt 10 órakor Hollósi Péter intézményvezető köszöntötte a rendezvény résztvevőit, majd hivatalosan is átadta a szót és a rendezvény háziasszonyának járó tisztséget Kiss Klára szakmai vezetőnek. Még a zsirai Step by step mozgásszínház csoport kedves, de ugyanakkor mély gondolatokat ébresztő előadása előtt Halmy György filmrendező is megosztotta érzéseit a jelenlévőkkel, kiről elmondható, hogy kezdetektől ott bábáskodott a fogyatékkal élő alkotók filmes próbálkozásai felett. Tanácsaival mindvégig segítette a speciális filmesek kibontakozását, a megfelelő szakmaiság érzékeny átadásával mind az első filmszemlén, mind pedig a pár hónappal ezelőtt megrendezett „Itt és most” Zsirai Filmnapon. Talán itt érdemes egy gondolat erejéig kitérni az előbb említett filmnapra. Az Álmodtam egyet...[®] II. Zsirai Speciális Filmszemle meghatározó vázát, szellemiségét adta félreismerhetetlen pozitív változásokat okozva már egyszeri alkalmával is. Az értelmileg akadályozott alkotók tanulnak, figyelembe vesznek és megfogadnak minden olyan segítő tanácsot, amit a filmnap zsűrije útravalóul adott nekik. Szinte mindnyájunk számára megdöbbentő és hihetetlen ez az alig egy év alatt végbemenő és ténylegesen érezhető fejlődés.

Ahogy az az elmúlt évben is történt a versenyfilmek vetítéseit a zsűri részletesen elemző értékelése követte. A jelenlévő közönség Álmodtam egyet...[®] II. Zsirai Speciális Filmszemle könnyen emészthető – nem a klasszikus értelemben vett – filmesztétikai ismeretekkel gazdagodhatott. Olyan, eddig talán nem is gondolt képi látásmód nyílt meg számunkra, mely segítségünkre lehet egy alkotás készítése vagy átélése közben. A nap folyamán három vetítési blokkot, összesen 14 filmet láthattunk, s míg a zsűri visszavonult meghozni döntését újra megnézhattük a 2009-es filmszemle legjobb négy alkotását és a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület tatai Alkotótáboráról készült

kisfilmet is. A zsűri jó egy óra után tért vissza, mikorra már tapintható izgalom töltötte be a Foglalkoztató Centrum kultúrtermét. Az értékelők három kategóriában három díjat osztottak ki, továbbá megnevezték „a szemle legjobb alkotását”. A rendezvény ideje alatt a közönség is szavazhatott a számára legkedvesebb filmre. A filmesek egyéb ajándékokat is kaptak. Ilyen volt a Hajdú és Fia - Panoráma Kft. hosszúhétvégéjének felajánlása és a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület elnökének Asztalos Zsoltnak közbenjárása, miszerint három alkotás bemutatásra kerül Dániában, Odense városában megrendezésre kerülő filmszemlén. A jó hangulat őszinte jele legfőképpen az volt, hogy olyan résztvevők, vendégek, akik teendők miatt nem szándékoztak a rendezvény végéig maradni, mégis zárásig együtt ünnepeltek az alkotókkal. Álmodtam egyet...[®] II. Zsirai Speciális Filmszemle

David Lynch írta nemrég megjelent könyvében, hogy a film egyszeri és sajátos világ, amibe a néző beléphet a vászon és a film hangjai segítségével. Én azt hiszem, most mi is őszinte világok eddig zárt kapuin juthattunk át, s így fedezhettük fel „kedves arcok” történeteit. Csak utólag tudatosodik bennem, hogy saját világom mennyivel kevesebb lenne ezek megtapasztalása nélkül, de ez az „utólag” még nincs túl későn. Még akkor sem, ha most olyan korban kell mindezt megélnünk, ahol mind kevesebb súlya van a tiszta emberi érzéseknek.

Az első "Itt és most" Zsirai Filmnapról

„ÉL BENNÜK A FILM”

Publikálva: 2010.04.16. Farkas Nikolett, efozsira.hu

Otthonunk adott helyet az „Itt és most” Zsirai Filmnapnak, melyen 6 intézményből- Ágfalva, Csákánydoroszló, Tordas, Peresznye, Dunakeszi, Zsira- közel 30 alkotó vett részt.

A filmnap ötlete a júniusban megrendezésre kerülő „Álmodtam egyet...”[®] Zsirai Speciális Filmszemle sikerének hatására valósult meg, főként a felkészülés és a szakmaiság jegyében.

„Én, amikor idejöttem nem is gondoltam arra, hogy ez ekkora élmény lesz, hogy ezekkel az emberekkel az alkotásuk révén tudok találkozni isten igazából. Ott látszik, hogy micsoda értékek rejlenek ezekben az emberekben, amikor egy-egy témához nyúlnak ”, fogalmazott Halmy György filmrendező, szakmai segítő, és rendezvény zsűrijének egyik tagja.

A rendezvény valóban családias légkörben zajlott, hiszen nemcsak a zsűri tagjai támogatták folyamatos szakmai tanácsokkal az alkotókat, hanem az intézmény dolgozói, és a KOMISZ[®] színtársulat tagjai is rendelkezésükre álltak a művészeknek, eleget tettek valamennyi kérésüknek, még az alkotásokban is vállaltak szerepeket.

A csapatok 12 filmet forgattak le röpké négy óra alatt.

„ A megvalósításban olyan kis apró természetességgel megvalósult film etűdök jöttek létre, amelyek isten igazából csak ezek közül az emberek közül jöhet létre.” mondta délutáni összefoglalójában Halmy György.

A téma szabadon választott volt, így minden alkotás egyedire és teljesen különbözőre sikeredett. Voltak, akik előre kigondolták a filmek egyes részleteit, mások teljesen a véletlenre hagyatkozva, az isteni szikra felvillanása után fogtak a forgatáshoz.

„A film egy óriási dolog, mert ezeknek az embereknek éltető erőt ad, magabiztosságot, belső tartást, lehetőségeket, gondolatokat, érzelmeket,

emberi kapcsolatokat egyszerűen jól érzi magát, és érzi az ember, hogy ők is érzik, hogy valamit létrehozta.” fejtette ki Halmy György a filmkészítés és a fogyatékos emberek kapcsolatáról.

A zsűrit alkotta filmrendező, és Sodics Péter grafikus nehéz feladatot kapott, hiszen ki kellett választani az alkotások közül a három legérdekesebbet, melyek a június 9.-ei Álmodtam egyet...[®] Filmszemlén is bemutatásra kerülnek. A zsűri értékelése folyamán kritikát és dicséretet egyaránt alkalmazott, ha szükségesnek érezte. A 12 film közül négyet juttatott tovább a bíráló bizottság, melyek a következők:

Az első Zsirai Speciális Filmszemléről

SZAVAK NÉLKÜL KIFEJEZETT ÉRZELMEK - FILMSZEMLE ZSIRÁN

Publikálva: 2010.06.10. kisalfold.hu Lakner Gábor

Speciális filmszemlét rendeztek Zsirán, amelyen értelmileg akadályozott alkotók mutathatták meg, miként látják a világot.

Zsirán másodszor rendeztek speciális filmszemlét, amelynek az Értelmi Fogyatékosok Otthona volt a házigazdája. A sérültek az ország több intézményéből érkeztek a szemlére, melyen tizennégy, általuk készített filmet mutattak be. A műveket a Halmy György filmrendező, Pápes Éva filmkritikus és Fehér István színművész alkotta zsűri értékelte. A szakemberek számos hasznos tanáccsal is ellátták a filmek készítőit. A seregszemléről senki nem távozott üres kézzel, minden alkotó elismeréssel gazdagodott.

Halmy György, Pápes Éva és Fehér István kötetlenül osztotta meg benyomásait az alkotókkal.

"Az otthon lakóinak vágya jóval nagyobb az érzelmek kifejezésére, mint az átlagembereknek. A művészeti ágak éppezért nagyon fontosak, hiszen amit nem tudnak szavakkal elmondani, ezek segítségével mégis közölhetik" – mondta portálunknak Hollósi Péter, az intézmény vezetője.

"Arra törekszünk, hogy a szabadidőt is tartalmasan töltsék a lakók, így számos szakkör áll rendelkezésükre. A fotózás régóta szerepel a foglalkozások közt, és innen már csak egy lépés volt, hogy ezek a képek meg is mozduljanak. Az otthon lakói gyorsan rájöttek, hogy a kamerával is tudnak mesélni és üzeni a világnak magukról. Fábián Gábor kollégám ismerte fel, hogy igény lenne egy seregszemlére, ahol az ország hasonló intézményeinek lakói mutathatnák be alkotásaikat. A sérültekről mindig épek készítenek filmeket, az volt a rendezvény célja, hogy ez a helyzet megforduljon. A filmjeik segítenek nekünk az ő szemükkel látni. Remélem, a fesztivál hozzájárul, hogy minél többen vegyenek a kezükbe kamerát, és azt is bizonyítja, érdemes lehetőséget biztosítani a filmezésre."

Mikor a filmek életre keltek a vásznon, a nézők között helyet foglaló alkotók csillogó szemei és boldog mosolya mindennél jobban bizonyította, hogy valóban érdemes.

"MEGÉLHETŐ PILLANATOK TANULSÁGA"

Publikálva: 2009.06.09. Fábián Gábor, efozsira.hu

Álmodtam egyet...[®] I. Zsirai Speciális Filmszemle 2009. június 9.-én beteljesült egy álom. A Fővárosi Önkormányzat Értelmi Fogyatékosok Otthona Zsira adott helyet az első értelmileg akadályozott emberek

filmszemléjének Álmodtam egyet... címmel. A rendezvényt támogatta a Magyar Speciális Művészeti Műhely Egyesület és a Szivárványhíd Alapítvány.

A szemlére 15 intézményből 18 alkotás érkezett, melyek három kategóriában (kisjátékfilm; dokumentumfilm; szabadon választott) kerültek értékelésre. A zsűrit Halmy György filmrendező, Pápes Éva szakíró és filmkritikus, továbbá Szabó Attila a tatabányai Rehabilitációs Intézmény vezetője alkották. Az értékelők nem voltak könnyű helyzetben a sok sajátos munka láttán, hiszen minden film egyedi és érdekes témát dolgozott fel teljesen különböző és eredeti formában. A filmekről nagy többségben elmondható, hogy készítőik a saját és környezetükben élő társaik életét mutatták be, biztosítva számunkra a betekintést az ország különböző intézményein belül folyó életbe. Láthattunk olyan pályaműveket melyek egészen professzionális kivitelezésről tanúskodtak és igazi jó értelemben vett amatőr filmeket is melyeknek sikerült atmoszférát teremteni úgy, hogy a nézőtérén ülő befogadók megélethették azoknak minden őszinte rezdülését. A zsűri nem a letisztult technikai kivitelezésre volt kíváncsi, kerestek valamit a filmekben, amit legtöbbször meg is találtak: azt az izgalmas megfoghatatlan dolgot, amit csak a mozgóképek tud ilyen formában nyújtani.

Délelőtt 10 órakor a zsirai Napraforgó zenekar játékával indult a rendezvény, majd Hollósi Péter intézményvezető köszöntötte a közel száz főből álló közönséget. A szemlén a vetítéseket beszélgetések követték interaktív, bensőséges hangulatot teremtve. Életre kelt valami, ami csak filmfesztiválokon érezhető, az izgalom, a feszült csend, a kíváncsi tekintetek egymás alkotásai iránt mind ezt az érzést erősítették. A díjkiosztón minden elfojtott feszültséget boldog pillanatok váltottak fel, hiszen a zsűri 3 kategóriában 3 díjat osztott ki, díjazták a szemle legjobb

alkotását és Álmodtam egyet... I. Zsirai Speciális Filmszemle számos különdíjjal jutalmazták az alkotókat. A közönség is dönthetett, a szemle ideje alatt lehetett szavazni a legnépszerűbb filmre.

Az Álmodtam egyet... 2009. legjobb alkotása A Májustánc című film lett Vácról, kiérdemelve ezzel a részvételt Dániában Odense városában egy nemzetközi integrált filmszemlére. Kisjátékfilm kategóriában fődíjas alkotás a Heni című film lett Dunakesziről, a második Megint csak álom címmel Zalaapátiból, a harmadik helyezést a Zsácutca című alkotás nyerte el Zsiráról. Dokumentumfilm kategóriában a Kóborlovagok című film bizonyult a legjobbnak Sajtoskálról, ezt követte a második helyezést elért Napjaink a munka világában című Tatabányai alkotás. Ebben a kategóriában a harmadik helyezést ugyancsak zsirai alkotók nyerték el Sportélet Zsirán címmel. Szabadon választott kategóriában a fődíjas film Így is lehet élni?! című Dunakeszi alkotás lett, a második a Vers kommandó Tordasról és a Főzzünk együtt! című film Regöly - Majsapusztáról. A közönség díját a Megint csak álom című film nyerte el.

A rendezvény után bátran kijelenthető, hogy van létjogosultsága a mozgóképnek az értelmi akadályozott emberek életében. Erre a legfőbb bizonyíték az Álmodtam egyet... filmszemle - remélhetőleg maradandó - sikere. 2010-ben várjuk vissza a filmes alkotókat, csapatokat filmjeikkel bízva abban, hogy mind többen állnak a kezdeményezés mellé értékes hagyományt teremtve ezzel, az őszinte pillanatok megéléséhez.

AZ ÁLOM PRIVILÉGIUMA

- FILMEK FOGYATÉKOSOKRÓL, FILMEK, AHOGY A FOGYATÉKOSOK CSINÁLJÁK -

Írta: Pápes Éva kritikus, szakíró

Vajon miről álmodik ma az ember? Milyen álmokat dédelgetünk az életünkről? Egyáltalán vannak ma álmai az embereknek? Vagy a mindennapi küzdelmek taposómalmában elhaltak már az álmok is? Sajnos a statisztikák azt mutatják, hogy a fiatalok vágyképei, álmai az anyagi gazdagsággal kapcsolódnak össze, azt nem tudják, mit akarnak az életükkel kezdeni, de azt igen, hogy feltétlenül gazdagok szeretnének lenni. Mert azt tanulták és sajnos azt is tapasztalták, hogy a gazdagság a mérce, hogy akinek pénze van, az mindent megtehet. Valahogy úgy van ez, mint a Muzsikáló ezüstkecske című népmesében, ahol a király alabástrom palotáját őrző katona a hideg téli éjszakában arra a következtetésre jut, hogy milyen jó is a királynak ott benn a meleg dunnák között, míg ő itt az őrhelyén fagyoskodik. Föl is írja a hibátlan szépségű alabástrom falra: Akinek pénze van, az mindent megtehet, akinek pénze nincs, semmire se mehet! S a mese története éppen azt göngyölíti fel – nagyon aktuálisan – hogyan jut el a katona erről a meglehetősen destruktív és önpusztító illúziótól annak a felismeréséig, hogy az igazi gazdagság hol és hogyan is érhető el a világban. Mivel azonban a mai gyerekek, a felnőttek nyomán, nemigen olvasnak népmeséket, így ezt a tudást nagyon nehezen tudják megszerezni, valószínűleg van, aki sohasem tudja ezt belátni, mert a belátáshoz nagyon nehéz út vezet, amint a mesebeli katonának is egy földalatti börtönben kellett kitalálnia, hogyan is működik a világ valójában. Nem ellentmondás ez? Éppen a föld alatt kell kitalálni, hogyan menjenek a dolgok odafönt? – kérdezhetnénk. S ha nem tudunk álmodni,

akkor erre az ellentmondásra nem is tudunk válaszolni. Mert az általános vélekedéssel ellentétben a mese – ahogy az álom is! - azt az igazságot közvetíti, hogy a boldogság és megelégedettség olyan belső erőktől függ, mint az önmagunk kiművelése, mint a belső erőforrások megtalálása, bánni tudás az anyaggal, társakkal való szövetkezés, a szeretet megélése. Micsoda idejétmúlt gondolatok! Próbálnánk csak ezt előadni egy kamaszokkal teli iskolában! Azt hiszem, pillanatok alatt kinevetnének, legjobb esetben is megmosolyognának. Hiszen az ő tapasztalati világunkban – amit tőlünk, felnőttektől tanultak - a világ nem így működik. Ott igenis az számít, kinek mi je van: pénzben, hatalomban - a többi lényegtelen...

Pedig ha nem megyünk le oda, a föld alá, (valahova legfelülre!) ahol a mesebeli katona szerezte meg a tudást, bizony rabjai maradunk a saját illúzióinknak. Sajnos a királyt, aki a katonát a földalatti tömlöcbe zárta, ma már egyre kevésbé tudjuk megidézni, már csak azért sem, mert a király szimbóluma a mesében és a hagyományunkban is a rendet, a világ összefüggéseinek őrzőjét, a törvény és az igazság birtokosát jelenti. Hol van az igazság? - kérdezhetnénk a szintén mesebelivé vált igazságos Mátyásunk szavaival, de a választ egyre nehezebb megtalálni. S mint minden ilyen szélsőségessé vált helyzetben, valahová nagyon messzire, vagy éppen nagyon a szélére kell mennünk a világnak, hogy valami ebből felbukkanjon. De hol is van a mi világunk széle? Ez talán a mesebeli világ pereme lehet, ahol a madár se jár? De hol van az a hely, ahol a madár se jár? Nehéz odatalálni, mert nyilván nincs a világban normálisan olyan hely, ahol madarak ne lennének. Vagy mégis? Az egyik ilyen hely, amire a mesék is utalnak, az a lélek mélye, a belső történések világa, amit a mese is felfejt, ahol az eligazodást a legősibb jel, a szimbólum adja meg.

De van egy a másik, az a bizonyos „nem normális” rész, ahol azok az emberek élnek, akik nem akartak beilleszkedni a „normálisok” világába. Vagy, mert a világ mostani rendje nem képes befogadni őket, vagy éppenséggel ők nem hajlandók befogadni ezt a „rendet.” Ez már nézőpont kérdése, de mivel a nézőpont a többség privilégiuma, így ezeket az embereket fogyatékosnak nevezik, és többnyire valamilyen zárt, kicsit vagy nagyon zárt intézetekben tartják. Ők azok, akik másként látják a világot, bár erről a másként-ről sajnos nem sokat tudunk. Egyrészt, mert többnyire nem kommunikálnak velünk, másrészt, mert nem nagyon érdekli az embereket. Főként pedig azért, mert nem tudják, hogy ez mennyi különleges ismeretet hozhat, mekkora tanulást jelenthet. Ez talán abszurditásnak is tűnhet, mert mit is lehetne tanulni egy elfogyatékostól, aki legenyhébb kifejezéssel is furcsának tűnik, például minden bevezetés helyett ismeretlenül karon fog, az arcodba hajol, és barátságosan meginvitál, hogy tarts vele. Vagy beszédkétség híján megölel, mutogat, mindenáron fizikai kontaktusba akar lépni veled, vagy netán éppen azt nem engedi, még a legkisebb érintkezéstől is riadtan visszahúzódik. De minden csak addig riasztó, amíg igazán közel nem megyünk hozzá, amíg meg nem ismerjük, amíg meg nem mutatja magát. S ez bizony nagyon nehéz feladat, hiszen a „normálisok” világában is ez az egyik legkétségesebb kifizetésű kaland – a kommunikáció.

Van egy nagyon érdekes és önmagában jelentőségteljes tény: a fogyatékosok - a társadalmi változások viharában - azokban a kastélyokban kötöttek ki, ahonnan az arisztokratákat kitelepítették. Még ma is számtalan ilyen jellegű szociális intézmény van – többek között a zsirai is ilyen – főúri kastélyok helytel-közzel felújított és valamennyire karban tartott épületében. Hajdani főúraink helyén ma fogyatékos emberek élnek, akiknek az életéből legalább annyira hiányzik az anyagi világ megélhetési

kényszere, mint hajdani arisztokratáinkéból. Szabadságuk ettől függetlenül korlátozott – de szellemi értelemben legalább annyira szabadok, mint kékvérű elődeik, hiszen nem kötik őket sem társadalmi előírások, sem elvárások. Szabadságuk egyik megnyilvánulási formája éppen az a szemlélet, ahogyan filmet készítenek, annak a megmutatkozása, hogyan látják magukat és a környező világot.

Erre a nehéz feladatra született egy különlegesen leleményes megoldás, méghozzá Zsirán, a Fővárosi Önkormányzat Fogyatékosok Otthona elnevezésű intézményben, ahol Fábián Gábor amatőr filmes kamerát adott a fogyatékos emberek kezébe. Aztán meghirdették, hogy ezekből az elkészült filmekből fesztivált rendeznek. Talán nem teljesen új kezdeményezés, talán a világban már sok helyen teszik ugyanezt (van már nemzetközi szemle is Hollandiában!), de mindenesetre megszületett az „Álmodtam egyet” című zsirai speciális filmszemle, ahol különböző magyarországi intézményekből érkező fogyatékos emberek mutatják meg, hogyan látják ők a világot. És ez az igazán különleges élmény: megnézni, hogyan látja valaki „más” a világot, akiről általában az a nézet, hogy ő „más”! Mert a fentiek miatt másképpen néz ki, másképpen mozog, másképpen próbál kommunikálni, vagy éppen nem képes a megszokott módon kommunikálni. Vagy, mert testileg más, vagy, mert az elméje működik másképpen. És itt jön a csavar: akkor ő hogyan látja a világot? Úgy, ahogy mindenki, vagy az ő látásukban is megjelenik az, ami miatt ők egy „másik”, elkülönített térben, élethelyzetben vannak? Mert ha igen, akkor ez valamilyen módon igazolhatja magát az elkülönítést, a társadalomnak azt az igényét, hogy külön kezeljék a fogyatékoságot, hogy ne kelljen a mindennapokban ezzel foglalkozni... Összefoglalóan azt lehet erről mondani, hogy ártatlanul és egyben reflexió nélkül. Itt a kép nem arra szolgál, hogy a másik számára valamilyen jelentést közvetítsen,

megmagyarázzon valamit, hanem önmagában a megmutatás, a kép előhívása a szándék, nincs manipuláció, nincs „hátsó szándék”, mert naivítás van, másképpen nevezve a lényeg az ártatlanság. Ezzel a látásmóddal a külső szemlélő számára megmutatkozik egy belső fókuszpont, ami minden – a képen megjelenő tárgyat – jelentőségteljesé tesz. A filmkép által bemutatott esemény, történés vagy tárgy önmagában válik jelentéstartalommá, mintegy előhívódik belőle saját lényege, ami a hétköznapi színterén már nem érzékelhető a gyakoriság miatt. Amikor Joli – az egyik filmen - a mindennapi rutin szerint tologatja a takarítóeszközöket, ez semmilyen információt önmagában nem ad, de ahogyan egyszerre elmondja, amit csinál, és aztán teszi is ugyanezt, az már majdnem filozófia. Lelassít, ráfókuszál a mindennapiságra, aztán egyszerre eltávolít tőle a narratív ismétlés gesztusával, ez olyan élményt ad, ami visszahelyezi a történéseket az eredendő rituális esemény primer szintjére, mintha minden most történe először a világban, illetve annak az első eseménynek a rituális ismétlése lenne. Fontossá lesznek a tárgyak, de az eredendő szimbolikus értelmükben válnak azzá. A kapu (az egyik film címe) nemcsak egy hely, amin átmegyünk, hanem az a bizonyos kapu, ami az egyik világot összeköti a másikkal, ami egyszerre rezeg kívül és belül, mert a lényege az összekötés. A megjelenő képekben ezek a jelentéstartalmak tökéletes természetességükben jelennek meg, ahogyan a mesékben is az ártatlan felnőtt és a gyerek is tudja, hogy a sárkány legyőzése nem egy állat legyőzése miatt fontos, hanem mert folyton szembe kell nézni a bennünk jelen lévő káosz félelmével, és ezt a félelmet meg kell tudni fogalmazni, vagyis levágni mind a hét fejét, hogy soha többé ne álljon a szabad cselekvés útjába.

Ha netán nehezen esett le a tantusz, akkor ott volt segítségül a fesztivál kitalálójának, Fábrián Gábornak két film-etűdje, amelyben esszenciálisan

benne rejlett a fogyatékosnak a kapcsolata a „normálshoz”, a titok, amitől annyira különleges élménnyé vált a zsirai speciális filmszemle. Angyali vidéken – mondja a film címe, és végigvezeti a nézőt a kamera szemével azokon az arcokon, akiket mi hagyományosan fogyatékos embereknek nevezünk. „Az egyiknek sikerül, a másiknak nem” – éneklí Töröcsik Mari, és mi látjuk – mintegy tükörbe nézve – hogy milyenek is vagyunk. Mert tükör ez a képsor, amelyben felnagyítva, végtelen szeretettel, de magunkat láthatjuk meg, mindazt, amit nem merünk megmutatni, mert ott belül van elzárva – tudják, ahol a madár sem jár – és amit mi itt kint szégyellünk, pedig csak a sebezhetőségünk megmutatása révén válhatunk ilyen angyalokká. De mi nem akarunk angyalokká válni, mert nem vállaljuk fel ezt az arcunkat, nem engedjük ki a bezártságból a láthatóságba. Az utolsó képsorban mind ott állnak kint a kastély előtt, van, aki integet, van, aki csak ijedten ácsorog, és néznek fel, oda, ahonnan a láthatatlan szem nézi őket. Rémisztő és kísérteties fókuszpont ez, mert innét ráláthatunk arra az önmagunkra is, aki táborokba és drótkötelek közé tereli azt, aki más, akin kívül látszik mindaz, amit olyan gondosan elzártunk belülré. Minden arc egy lélektani tanulmány, amelyben felismerhetjük, hogy a normálisnak melyik elágazásánál válik ennyire közvetlenül láthatóvá a belső konfliktus, és megérthetjük, hogy a különbség nagyon csekély, és ami elválaszt, az éppen összeköt. A maciját szorongató középkorú asszony, vagy a rebbenő szemű, fókuszálásra, szembenézésre képtelen fiatalabb, vagy a tágra nyílt szemű kíváncsi tekintetű – melyik is vagyok éppen?

S ha mindez nem lett volna elég meggyőző, Fábíán Gábor elkészített még egy filmet ugyanitt, ugyanazokról. (Egy napom, ha véget ér) De most a történet végigköveti a foglalkozások napi menetét – láthatjuk, hogyan telik az intézetben az idő, milyen tevékenységek keretében zajlik a nap. Szinte

összefolynak az órák ebben a lelassított zónában, ahol minden mozdulat, reakció, gesztus kissé más, de mégis ismerős, csak éppen – ahogyan a másik filmben is – minden lelassult, időtlenné vált. Valami hiányzik, valami pedig nagyon is ugyanaz, mint a „kinti” világban. A más, az a céltudatos tevékenykedés teljes különbözősége – itt nem fogalmazódik meg hagyományos értelemben a cél, mert maga az cél, hogy valaki éppen megfog egy ceruzát, és az, ahogyan megfogja, sokatmondóan jelzi viszonyát a tárgyi világhoz. Itt senki sem visel álcat, mindenki azonos önmagával, mert nincs értelme az álarcnak, a sebek kívül vannak és láthatóak. Amiben viszont nagyon is hasonlít, ismerős ez a világ, az a sebek természete, amik álca nélküli „üzemmódban” nagyon könnyen felismerhetőek. A kommunikációképtelenség, a kapcsolódási zavar, a szétesettség, a túlzott merevség, a befogadás korlátatlansága, a cselekvésképtelenség, érintési zavar, dadogás, motyogás, dörmögés. A motyogó egyszer csak énekekre vált, és a régi nóta minden szava egyértelműen beazonosítható. A rendező ekkor hang-fókuszpontot vált, és a dal visszhangossá emelkedve eltávolodik az éneklőjétől, ahogyan a néző is egyre magasabbra emelkedve – ha akarja – megláthatja ennek a világnak a fájdalmas otthontalanságát, világunk fájdalmas otthontalanságát. A záró képsor mitikussá növeli ezt a magányt, de egyben fel is oldja, amikor az egyik képsorról ismerős vörös csuklyás gyermeki arcú asszony mozdulatait mutatja. Az ő arca külön filmes tanulmányt érdemel, de itt ebben a záró jelenetben valóban „angyali”, az ártatlanság értelmében. Mozdulatai – ülő helyzetben - egyfajta áldásosztást jelenítenek meg, miközben a színpadon lévő másik szereplő körbe-körbe mozog. Az ülő a kezével ír le köröket, a másik magát a kört járja be. Mintha egyszerre jelenne meg a világ kétféle mozgása: az egyik a folyton körbe járó Nap, a másik az egyhelyben őt tükröző Hold, amely fényét a

Naptól kapja. Úgy, ahogy a látszólag értelem nélküli fogyatékos ember is azt a „fényt”, (a Nap, a világ-értelem fényét) tükrözi vissza – a maga módján – ami bennünk is világít, csak másként, mintegy mitikus távolságba és mélységbe vonva.

Vagy meglátjuk ezt a mélységet, vagy elfordítjuk a fejünket, és nem akarjuk megtanulni ezt a mélyebb és fontosabb tudást, amit Fábíán Gábor is felkínál a filmjében – szertetettel és figyelemmel. Mert ha létezik szeretetteljes kamera, akkor az övé maximálisan az, egy olyan ember fókuszpontja, aki a legmélyére nézett a fogyatékosnak és másságnak nevezett állapotba, és csodát látott benne: az embert magát.

Így válhatunk álmodóvá, olyanná, aki a hétköznapi realitások világában készen áll a csodára, befogadó a szó valódi értelmében, mert a legnagyobb értéket képes felmutatni.

TARTALOM

Előszó	5
Bevezető	7
Az ötlettől a "mozgalomig"	18
Napjainkig.....	21
Filmes bűvölet	23
A gondolat és a lehetőség találkozása	26
Előkészületek	28
Az első forgatások	35
Speciális filmszemlék	37
<i>Az első speciális filmszemle</i>	37
<i>A második speciális filmszemle</i>	39
<i>A harmadik speciális filmszemle</i>	41
<i>A negyedik speciális filmszemle</i>	42
<i>Az ötödik speciális filmszemle</i>	44
"Itt és most" Zsirai Filmnapok	48
Speciális filmes továbbképzések	62
Bemutatók, országos bemutatók	70
Speciális filmes fórum	73
<i>A film mint kommunikációs lehetőség</i>	80
Speciális filmes kérdőív	82
Létrejött filmek és közösségek	93
Kiemelkedő alkotók és közösségek	101
Filmes műhelyvezetők gondolatai	112
Saját töprengéseim és a záró gondolatok	131
<i>A sérültség szerepe</i>	132
<i>A mankó</i>	133
<i>Érzelem, kép és képesség</i>	136
<i>Vágyak találkozása és a segítség</i>	141
<i>Lélekajándék</i>	144
<i>Az OTTHON</i>	146
<i>Teremtés vagy továbbadás</i>	150
<i>Vágyaink helyszíne és az egyetlen létező</i>	152
<i>A film maga is speciális, nemcsak a speciális film</i>	153
<i>A teremtőt is megtréfáló</i>	154
<i>Az ÉN nélküli, az odaadó</i>	155
<i>Senkis sem pótolható.</i>	156
<i>Egy papír hangjai</i>	158
<i>Kapu egy őszinte világba</i>	161
<i>Személyes</i>	163
Összegzés és filmográfia	168
Sajtó melléklet	176
Tartalomjegyzék	211